

ตัวอย่าง
ตราสัญลักษณ์
ภาษาไทย

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนศึกษากรณีการรวบรวม
ข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

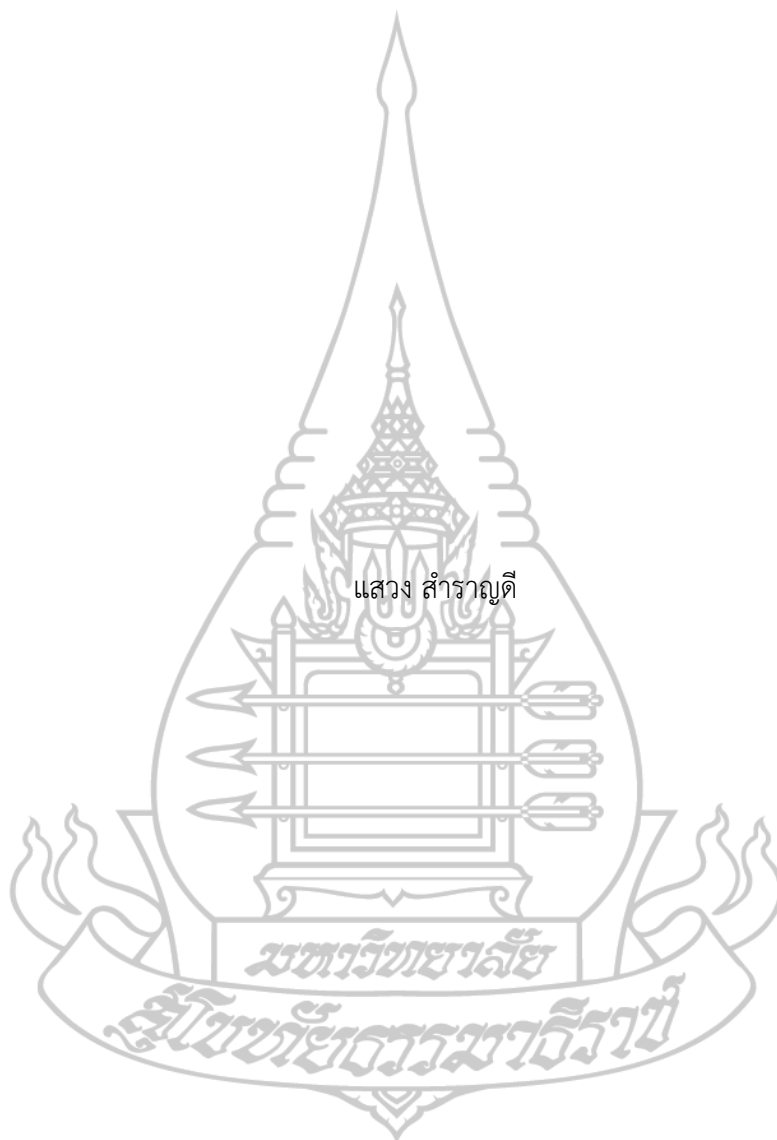
People's Right and Liberty Protection, Case Study: Facts Gathering in Criminal Inquiry
Stage

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

2566

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนศึกษากรณีการรวบรวม
ข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

วิทยานิพนธ์ นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายมหาชน สาขาวิชา กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

People's Right and Liberty Protection, Case Study: Facts Gathering in
Criminal Inquiry Stage

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of Requirements
for Master of Laws in Public Law (Public Law)
School of Law Sukhothai Thammathirat Open University
2023

Copyright of Sukhothai Thammathirat Open University

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนศึกษากรณีการรวบรวม
ข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

แสง สำราญดี

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

วิชาเอกกฎหมายมหาชน

กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ธานี วรรณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อิงครัต ดลเจิม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวลิน ต่อปัญญาชาญ)

..... (นราธิป ศรีราม)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

...../...../.....

ชื่อเรื่อง การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนศึกษากรณีการ
รวบรวม
ข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

ผู้วิจัย แสง สำราญดี

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายมหาชน

ปีการศึกษา 2566

อาจารย์ที่ปรึกษา อิงครัต ดลเจิม

ชื่อวิทยานิพนธ์ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนศึกษากรณีการรวบรวม
ข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

ผู้วิจัย นายแสง สำราญดี รหัสนักศึกษา 2634001131 ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
กฎหมายมหาชน

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อิงครัต ดลเจิม (2) ผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ ดร. เกวลิน ต่อปัญญาชาญ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ
และเสรีภาพของประชาชนศึกษากรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา (2) ศึกษา
มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีรวบรวมข้อเท็จจริง
ในชั้นสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐ
ฝรั่งเศส และมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ (3) วิเคราะห์สภาพปัญหาในการคุ้มครองสิทธิและ
เสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา (4) เสนอแนะแนวทางการ
แก้ไขปัญหาในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวน
คดีอาญาให้มีประสิทธิภาพ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารโดยศึกษา
จากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทบัญญัติของกฎหมาย บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สาร

นิพนธ์ บทความทางวิชาการ และ ข้อมูลทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า (1) แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาเป็นไปตามแนวคิดในหลักการตรวจสอบเพื่อให้ได้ความจริงแท้โดยปรากฏทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักความได้สัดส่วนและหลักการกิจของรัฐ (2) มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา ของประเทศไทยปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนมาตรการในประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศสปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศนั้น ๆ สำหรับมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติปรากฏตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (3) ในระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศสลดจนมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่เข้าสู่กระบวนการในชั้นสอบสวนคดีอาญาอย่างเคร่งครัดแต่ในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาของไทยที่มีการดำเนินการผ่านสื่อออนไลน์อาจมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายให้ความคุ้มครอง (4) ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 135 โดยอาศัยกลไกของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ : สิทธิ, เสรีภาพ, การสอบสวนคดีอาญา

Title People's Right and Liberty Protection, Case Study: Facts Gathering in Criminal Inquiry Stage
Author SAWAENG SUMRANDEE
Degree Master of Laws in Public Law
Academic Year 2023
Thesis Advisor Inkarat Doljem

Thesis: People's Right and Liberty Protection, Case Study: Facts Gathering in Criminal Inquiry Stage

Researcher: Mr. Sawaeng Sumrandee, Student Code: 2634001131

Degree: Master of Law (Public Law)

Advisors: (1) Asst. Prof. Dr. Ingkarat Doljerm, (2) Asst. Prof. Dr. Keavalin Topunyachan,

Academic Year: 2023

ABSTRACT

This Thesis aims to (1) study concepts and theories pertinent to people's right and liberty protection in the case of facts gathering in criminal inquiry stage; (2) study legal measures pertinent to people's right and liberty protection in the case of facts gathering in criminal inquiry stage in Thailand, Japan, Federal Republic of Germany, French Republic, and United Nations' Standards; (3) analyze the problem condition in people's right and liberty protection in the case of facts gathering in criminal inquiry stage; and (4) recommend guidelines for solving the problems of people's right and liberty protection in the case of facts gathering in criminal inquiry stage to be efficient.

This Thesis is a qualitative research via documentary research by study of books, textbooks, papers, legal provisions, articles, research

reports, theses, independent studies, academic articles, and data from internets, both in Thai and foreign languages.

According to the study, (1) concepts in people's right and liberty protection in the case of facts gathering in criminal inquiry stage are in accordance with the concepts in examination principles to acquire the truths, whereby the relevant theories are people's right and liberty protection principle, legal state, rule of law, equality principle, proportionality principle, and state's mission principle; (2) legal measures pertinent to people's right and liberty protection in the case of facts gathering in criminal inquiry stage of Thailand appear in the Constitution of Kingdom of Thailand and the Criminal Procedure Code; furthermore, the measures in Japan, Federal Republic of Germany, and French Republic appear in the Criminal Procedure Code of such countries, and for United Nations' Standards, they appear in Universal Declaration of Human Rights; (3) In legal systems of Japan, Federal Republic of Germany, French Republic, and United Nations' Standards, the right and liberty of those who enter to the process of criminal inquiry stage are strictly protected; nonetheless, in facts gathering in criminal inquiry stage of Thailand via online media, the peoples' right and liberty may be infringed and violated as protected by the Constitution and laws; (4) Section 135 of the Criminal Procedure Code ought to be amended, based upon the mechanism of the Act on Legislative Drafting and Evaluation of Law B.E. 2562 (A.D. 2019) so as to solve such problems to be further efficient.

Keyword : right, liberty, criminal inquiry

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ ด้วยความกรุณาของ อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงครัต ติลเจิม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ รองศาสตราจารย์ ดร.เกวลิน ต่อปัญญาชาญ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งได้ให้คำปรึกษา ข้อชี้แนะ งานวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จเรียบร้อยครบถ้วน สมบูรณ์แบบไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภัทร์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของงานวิจัยจนเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่คอยแนะนำ ประสานงานในการศึกษา และการจัดทำงานวิจัยจนสำเร็จการศึกษา

แสวง สํารามูดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
3. สมมุติฐานของการวิจัย	5
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	6
5. ระเบียบวิธีวิจัย.....	6
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริง ในชั้นสอบสวนคดีอาญา.....	8
1. แนวคิดความเป็นมาและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน.....	8
1.1 ความเป็นมาของสิทธิและเสรีภาพ.....	9
1.2 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ.....	10
2. แนวความคิดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายธรรมชาติ	11
3. แนวความคิดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายบ้านเมือง	12
4. แนวความคิดว่าด้วยสิทธิพลเมือง.....	14

5. แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	15
5.1 แนวคิดที่ว่าด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.....	15
5.2 แนวคิดที่ว่าด้วยหลักความเสมอภาค.....	18
5.3 แนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.....	20
6. แนวความคิด และสาระสำคัญของหลักนิติธรรม (The Rule of Law).....	22
7. แนวความคิดและสาระสำคัญของหลักนิติรัฐ	30
7.1 ความเป็นมาของหลักนิติรัฐ.....	30
7.2 แนวความคิดและสาระสำคัญของหลักนิติรัฐ	32
7.2.1 สาระสำคัญของหลักนิติรัฐ.....	33
8. แนวความคิดเกี่ยวกับหลักนิติรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	39
9. แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา	40
9.1 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน.....	41
9.2 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการใช้มาตรการบังคับตามกฎหมาย	41
10. แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อออนไลน์.....	45
10.1 ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์	46
10.2 องค์ประกอบของสื่อสังคมออนไลน์.....	47
10.3 ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์	48
11. แนวความคิดเกี่ยวกับการนำตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาไปกระทำการต่าง ๆ ในการรวบรวม ข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวน	50
บทที่ 3	52
หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกรณีรวบรวม ข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา.....	52
1.หลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	52
1.1 สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย	57

1.2 สิทธิและเสรีภาพทางการสื่อสาร	59
1.3 สิทธิและเสรีภาพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	60
1.4 สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์	60
1.5 สิทธิที่จะได้รับความเสมอภาค	62
2. หลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการสอบสวนคดีอาญา	62
2.1 สารสำคัญของ การสอบสวน	63
2.2 พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจและหน้าที่	64
2.3 การเริ่มการสอบสวน	65
2.4 สิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน	65
2.5 พยานหลักฐานที่ต้องรวบรวม	67
2.6 การสอบสวนผู้เสียหายและพยาน	68
2.6.1 การสอบสวนผู้เสียหายและพยานโดยทั่วไป	68
2.6.2 การสอบสวนผู้ต้องหาโดยทั่วไป	69
3. หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงใน ชั้นสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ	71
3.1 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนของประเทศญี่ปุ่น	71
3.2 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี	76
3.3 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนสาธารณรัฐฝรั่งเศส	82
3.3.1 สิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการพิจารณาคดีชั้นของพนักงานสอบสวน	83
3.3.2 สิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการพิจารณาคดีชั้นผู้พิพากษาสอบสวน	86
4. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)	88
บทที่ 4	91
วิเคราะห์หลักเกณฑ์ทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ	91

ประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา	91
1. ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ.....	91
1.1 ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย	92
1.2 ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทางการสื่อสาร.....	95
1.3 ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	97
1.4 ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์	99
1.5 ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามหลักความเสมอภาค	102
2. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม	114
บทที่ 5	128
บทสรุปและข้อเสนอแนะ	128
บทสรุป.....	128
1. ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	130
2. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม	131
3. ข้อเสนอแนะ	134
บรรณานุกรม.....	136
ประวัติผู้เขียน.....	141

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นครได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่า ในระบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น เมื่อบุคคลใดได้กระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและถูกจับได้ ก็จะถูกดำเนินคดีตามกระบวนการในการดำเนินคดีอาญาแบ่งออกได้เป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ “การดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี” และ “การดำเนินคดีอาญาชั้นบังคับคดี” และสิ่งที่เชื่อมโยงให้การดำเนินคดีอาญาทั้งสองชั้นดังกล่าวติดต่อกันคือ “คำพิพากษาถึงที่สุด”

ในการดำเนินคดีอาญาในชั้นกำหนดคดี คือ บรรดาการดำเนินการทั้งหลายของเจ้าพนักงานอันเป็นการกระทำเพื่อยืนยันข้อกล่าวหา โดยในชั้นกำหนดคดีในส่วนของกระบวนการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมข้อเท็จจริงพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะกระทำได้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามคาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาโดยถือเป็นหลักปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่เชื่อว่ามีสำคัญและมีส่วนช่วยในการรวบรวมข้อเท็จจริงในขั้นตอนการสอบสวน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของพนักงานอัยการและศาลต่อไป แต่ในปัจจุบันการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยมิได้เน้นที่จะให้มีการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแต่เพียงอย่างเดียว แต่คำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ด้วย ดังนั้นการรวบรวมข้อเท็จจริงของพนักงานสอบสวนในชั้นสอบสวนคดีอาญาต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่กฎหมายคุ้มครองด้วยเช่นกัน¹

จากทัศนะดังกล่าวเห็นได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยเป็นกระบวนการในการใช้กฎหมายต่อบุคคลในบริบทของการใช้กฎหมายอันเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพ อันปรากฏจากการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี นับตั้งแต่การจับกุม การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและมาตรการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งล้วนเป็นการดำเนินการในส่วนองค์กรของรัฐที่ไปกระทบกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทั้งสิ้น โดยการใช้

¹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 , (พิมพ์ครั้งที่ 10), กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2564, หน้า 66

กฎหมายหากพิจารณาถึงหลักนิติรัฐอันเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการกิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น การดำเนินการต่าง ๆ ต้องมีกฎหมายให้อำนาจกระทำ เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงจะไปดำเนินการในการทำให้ภารกิจของตนบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งการใช้กฎหมายดังกล่าว ต้องไม่กระทบถึงสาระแห่งสิทธิอันหมายความว่า การกระทำทั้งหลายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องไม่ไปกระทบแก่นแห่งสิทธิที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองอย่างยิ่ง เช่น ในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ชีวิต ร่างกาย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชนหรือเสรีภาพอย่างหนึ่งอย่างใดที่กฎหมายมิให้ตราบทบัญญัติไปกระทบได้ ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 26 ได้บัญญัติรับรองหลักการดังกล่าวโดยบัญญัติไว้ว่า “มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไป ตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าว ต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุมเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

ในมาตรานี้ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร ได้แสดงทัศนะไว้ว่า มาตรานี้เป็นหลักการในการตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งต้องกระทำการตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ การตรากฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้กับประชาชนนั้นต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรมและไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไม่ได้

อนึ่ง การตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องระบุมเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพและมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปคือใช้บังคับกับประชาชนทุกคน ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับกับกรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง² นอกจากนี้ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐประสงค์จะดำเนินการในการใช้อำนาจหน้าที่ของตนตามกฎหมายต้องพิจารณาถึงหลักในการใช้อำนาจประการหนึ่ง คือ หลักความได้สัดส่วนซึ่งต้องพอสมควรแก่เหตุในการทำให้เพียงภารกิจของตนบรรลุผล

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกรณีหนึ่งที่กฎหมายได้ให้อำนาจองค์กรของรัฐ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้อำนาจ หากแต่การใช้อำนาจดังกล่าวที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรอง

² ธานี วรภัทร, หลักนิติธรรม เอกสารการสอนชุดวิชาองค์ความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรม หลักสิทธิมนุษยชนและหลักกรรมมาภิบาล, (พิมพ์ครั้งที่ 1), นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2564 , หน้า 6-21

สิทธิและเสรีภาพตลอดจนขอบเขตในการใช้อำนาจโดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 29 ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ใน กฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อน มีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็น ผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี

ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ คำขอประกันผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกัน จนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ในมาตรานี้ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธาณี วรภัทร์ ได้แสดงทัศนะไว้ว่า มาตรานี้เป็น การบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในหลักประกันคุ้มครองในความรับผิดชอบทางอาญาที่บุคคล ไม่ต้องรับโทษทางอาญาหากกฎหมายที่บัญญัติในขณะนั้นไม่ได้บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และการที่จะลงโทษแก่บุคคลหนักกว่าที่กฎหมายในขณะนั้นบัญญัติไว้ก็ไม่สามารถกระทำได้ ทั้งนี้ ใน คดีอาญากฎหมายบัญญัติรับรองในรัฐธรรมนูญโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดซึ่งการปฏิบัติต่อจำเลยและผู้ต้องหาก่อนศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลได้กระทำ ผิด เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะปฏิบัติเหมือนกับผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำ ความผิดไม่ได้ นอกจากนี้การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องทำเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการ หลบหนีและจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองไม่ได้ สำหรับคำขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือ จำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินสมควรแก่กรณีไม่ได้และกรณี ที่เจ้าพนักงานไม่ให้ประกันต้องกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น³

จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2560 มาตรา 29 ดังกล่าวข้างต้น ในปัจจุบันพบว่า ในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี มีการกระทำที่อาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกรณีตกเป็นผู้ต้องหาเกินสมควร และ ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในมาตราดังกล่าวซึ่งเห็นได้จากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยัน ข้อกล่าวหาต่อ ผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำผู้ต้องหา ไปดำเนินการแสดงลักษณะของการกระทำ โดยปรากฏตามสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะ

³ เล่มเดิม, หน้า 6-23

ในสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งในปัจจุบันนั้นการกระทำในลักษณะเช่นนี้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กระทำการในการสื่อสารผ่านช่องทางแอปพลิเคชันในช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่ามีการนำบุคคลที่ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ไปทำแผนประกอบคำรับสารภาพ และแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนผ่านช่องทางแอปพลิเคชันออนไลน์ในคดีของนางบัวผัน ที่อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งต่อมาสามารถพิสูจน์จากพยานหลักฐานได้ว่ามิใช่ผู้กระทำความผิดจริงหากแต่สิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวอาจจะได้รับความกระทบกระเทือนอย่างยิ่งเนื่องจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งส่งผลต่อหลักการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งในการในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าวนั้นอยู่ในลักษณะที่ให้ผู้ต้องหาตอบคำถามเกี่ยวกับมูลเหตุแห่งการกระทำความผิดประกอบคำรับสารภาพโดยมีสื่อมวลชนเป็นผู้เสนอข่าวต่อสาธารณชนในมุมมองของพนักงานสอบสวน ถือเป็นวิธีปฏิบัติที่พนักงานสอบสวนใช้ภายหลังจากที่พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำผู้ต้องหาแล้ว เพื่อเป็นการยืนยันคำให้การของผู้ต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริงโดยมีลักษณะเป็นการรวบรวมข้อเท็จจริงจากตัวผู้ต้องหาแต่การกระทำดังกล่าวอาจทำให้สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาได้รับผลกระทบกระเทือน อีกทั้งเป็นการประจานผู้ต้องหาให้ได้รับโทษตั้งแต่ขั้นตอนการสอบสวนซึ่งถือเป็นวิธีปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาที่กฎหมายคุ้มครองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพในฐานะที่เป็นมนุษย์หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิส่วนบุคคล และสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตของผู้ต้องหา ซึ่งขอบเขตการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนแท้จริงแล้วปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งมีหลักการที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามขอบเขตการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบกับคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกธรรมดาอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม การตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติให้กับพนักงานสอบสวนให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เพราะถือว่าไม่มีกฎหมายใดที่สามารถไปขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้ ทั้งนี้ ในประเทศเสรีประชาธิปไตยการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น จึงจะกระทำได้ และต้องอยู่บนพื้นฐานความเหมาะสมพอดีระหว่างผลที่มุ่งให้ได้รับจากอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ กับผลเสียที่จะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาตามหลักนิติรัฐ

ด้วยปัญหาทางดังกล่าวข้างต้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงทำการศึกษาวិจัยปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นปัญหาที่เห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้ให้การคุ้มครองประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ดังตัวอย่างที่ยกมาแล้วในข้างต้นเห็นว่าเป็นการทำให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐอย่างรวดเร็วซึ่งในมุมที่เป็นประโยชน์จะทำให้เกิดการป้องกันในทางสังคมเพื่อปรามไม่ให้มีการกระทำความผิด หากแต่ในมุมของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของตัวประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหา มีความเห็นว่าเป็นการกิจของรัฐอย่างหนึ่ง ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่รัฐต้องให้ความคุ้มครองบุคคลผู้ตกเป็นผู้ต้องหาซึ่งเป็นประชาชนที่รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครองเช่นเดียวกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนศึกษารวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีสอบสวนข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ

2.3 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีสอบสวนข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีสอบสวนข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพ

3. สมมุติฐานของการวิจัย

สิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนเป็นหลักพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตยได้ให้การคุ้มครองรับรอง ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยการนำแนวความคิดหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะทางปฏิบัติหรือทางหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตลอดถึงแนวทางหรือแนวความคิดที่เป็นสากล เช่น หลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หลักสิทธิรัฐธรรมนูญนิยม หลักความเสมอภาค หรือหลักนิติธรรม และในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่จากการศึกษาพบว่า การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดีเพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำผู้ต้องหาไปดำเนินการแสดงลักษณะของ

การกระทำในทำนองต่างๆ เช่น การพูดคุยกับผู้ต้องหาหรือการนำผู้ต้องหาไปทำแผนประกอบคำรับสารภาพ โดยปรากฏตามสื่อต่างๆ โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่างๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เป็นต้น ส่งผลทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองและรับรองไว้ จึงเห็นควรให้นำแนวคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลักการต่างๆ ของกฎหมายมหาชน อาทิ หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม หลักความได้สัดส่วน และแนวทางการใช้กฎหมายของต่างประเทศมาปรับใช้ในประเทศไทยซึ่งจะทำให้ประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาได้รับการคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

4. ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะดำเนินการศึกษาถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และมาตรการทางกฎหมายที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนถึงกฎหมายอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำหรือการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาขึ้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำผู้ต้องหาไปดำเนินการแสดงลักษณะของการกระทำในทำนองต่าง ๆ เช่น การพูดคุยกับผู้ต้องหาหรือนำผู้ต้องหาไปทำแผนประกอบคำรับสารภาพโดยปรากฏตามสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) โดยศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องและหลักเกณฑ์ทางกฎหมายของต่างประเทศ

5. ระเบียบวิธีวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารโดยศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทบัญญัติของกฎหมาย บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความทางวิชาการ และ ข้อมูลทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทราบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
ศึกษากรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

6.2 ทราบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณี
รวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี
สาธารณรัฐฝรั่งเศส และมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ

6.3 ทราบผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ
ประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

6.4 ทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการ
รวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

ในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา ตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในระบบกล่าวหา กระบวนการดังกล่าวโดยเฉพาะในการดำเนินคดีอาญาในชั้นกำหนดคดี ในส่วนของการสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะกระทำได้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ในกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาโดยการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด ถือเป็นหลักปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่เชื่อว่ามีสำคัญในการนำพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของพนักงานอัยการและศาลต่อไป แต่ในปัจจุบันการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยในขั้นตอนการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา มิได้เน้นที่จะให้มีการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแต่เพียงอย่างเดียว ต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ด้วย ในการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่กฎหมายคุ้มครองด้วย ดังนั้นในบทนี้ จะขอกล่าวถึง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หลักทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักสิทธิมนุษยชน หลักความได้สัดส่วน อันจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ตามประเด็นปัญหาที่กล่าวถึงในวิทยานิพนธ์นี้

1. แนวคิดความเป็นมาและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การรับรองและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์แต่ละบุคคล (สิทธิมนุษยชน) หรือสิทธิที่ได้มาภายหลังเช่น สิทธิพลเมือง เป็นหลักที่รัฐเสรีประชาธิปไตยต้องธำรงไว้เป็นหลักในการปกครองประเทศที่ต้องยึดมั่นในหลักความเสมอภาค และเท่าเทียมกันของมนุษย์ มนุษย์ทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ ภายในเขตแดนของตนนั้นจะมีความเป็นอิสระจากการแทรกแซงจาก

บุคคลอื่นรวมทั้งรัฐด้วย ดังนั้นในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงความเป็นมา ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับ สิทธิและเสรีภาพ ดังต่อไปนี้

1.1 ความเป็นมาของสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลมีวิวัฒนาการมาเป็นเวลาช้านาน นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บรรดานักปราชญ์สมัยกรีก และสมัยโรมันได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลสืบต่อกัน เรื่อยมา สิทธิและเสรีภาพในปัจจุบันนี้พัฒนามาจากสิทธิและเสรีภาพของชนชั้นกลางในยุคกลางของ ยุโรป ชนชั้นกลางในยุโรปได้บังคับให้พวกขุนนางและกษัตริย์ให้หลักประกันในสิทธิและเสรีภาพบาง ประการแก่พวกตนโดยการให้หลักประกันดังกล่าวมักจะทำในรูปของเอกสารต่าง เพื่อให้การ รับรองสิทธิของประชาชนโดยรับรองสิทธิในการฟ้องสิทธิในการปรึกษาหารือ สิทธิในการร่วมแสดง ความคิดเห็นในปัญหาสำคัญ ๆ เช่น เกี่ยวกับการทำสงคราม การทำสัญญาสันติภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้รับการล่วงละเมิดไม่ได้ในชีวิต เกียรติยศ และสิทธิในที่อยู่อาศัย และกรรมสิทธิ์' แต่ข้อเรียกร้องที่ได้รับการกล่าวถึงกันมากในการต่อสู้ของชนชั้นกลางคือ Magna Carta ในค.ศ. 1215 เป็นข้อเรียกร้องซึ่งเกิดมาจากการที่พวกขุนนางไม่พอใจพระเจ้าจอห์นซึ่งปกครองประเทศอังกฤษ เหตุ เพราะพระเจ้าจอห์นมักจะเก็บภาษีตามใจชอบเพื่อนำไปใช้ในการสงคราม ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการรบพุ่ง กันพระเจ้าจอห์นเป็นฝ่ายแพ้จึงต้องยอมประทับตราลงใน Magna Carta โดยมีสาระสำคัญประการ หนึ่งว่า พระมหากษัตริย์จะเก็บภาษีบางอย่างโดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากพวกขุนนางไม่ได้ นอกจากนี้ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบจากศาลของพระมหากษัตริย์ จึงได้มีการกำหนดไว้ใน มาตรา 39 ว่า "อิสระชนไม่อาจจะถูกจับกุม คุมขัง ถูกประหาร หรือถูกเนรเทศ หรือถูกกระทำโดยวิธี ใดวิธีหนึ่ง เว้นแต่มีบทบัญญัติของกฎหมาย"⁴

บุคคลที่มีบทบาทสำคัญบุคคลหนึ่งในเรื่องสิทธิและเสรีภาพคือ จอห์น ล็อก (John Lock) (ค.ศ.1632 - 1704) โดย ล็อกได้เขียนหนังสือที่มีความสำคัญยิ่งคือ "Two Treaties on Civil Government" โดย ล็อก เห็นว่า ชีวิต , เสรีภาพ และกรรมสิทธิ์ เป็นสิทธิที่ติดตัวปัจเจกบุคคล มาตั้งแต่เกิดโดยสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่มีอยู่อย่างเท่าเทียมกันอย่างอิสระของปัจเจกบุคคล ในสภาวะธรรมชาติ สิทธิดังกล่าวไม่อาจจะถูกยกเลิกได้โดยสัญญาประชาคม แต่ในทางตรงกันข้ามอาจ ทำให้เกิดความมั่นคงขึ้นโดยสัญญาประชาคม ซึ่งกรรมสิทธิ์ตามแนวความคิดของยุคกลาง และตามแนวความคิดของศตวรรษที่ 17 ถือว่ารวมอยู่และเสรีภาพของบุคคลด้วย เพื่อให้เกิด หลักประกันต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ล็อก ได้เรียกร้องให้มีการแยกอำนาจนิติบัญญัติ

⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2562, หน้า 35-36

ออกจากอำนาจ บริหาร สำหรับเรื่องแนวความคิดในการจำกัดอำนาจรัฐได้รับการพัฒนาต่อมาโดย Montesquieu (1748 - 1755) ได้เขียนไว้ในหนังสือ "De l' Esprit des lois"⁵

1.2 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ

เนื่องจากการนำตัวผู้ต้องหาในกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาไป แถลงข่าวผ่านสื่อออนไลน์เป็นการใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่รัฐธรรมนูญไม่ให้อำนาจไป กระทำการอย่างใด ๆ อันเป็นการไปกระทบสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องของ สิทธิและเสรีภาพ จึงจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงความหมายของคำทั้งสองคำนี้ก่อน เนื่องจากคำว่า สิทธิ และ เสรีภาพ โดยทั่วไปมักจะใช้รวมๆ ไปด้วยกันว่า “สิทธิและเสรีภาพ” แต่ความจริงแล้วคำสองคำนี้ มีความหมายแตกต่างกัน ดังนี้ คือ

คำว่า “สิทธิ” มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน อาทิ

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ ว่า “สิทธิเป็นการก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นในอันที่จะต้องปฏิบัติตามประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้รวมถึงมีหน้าที่ที่จะไม่รบกวนต่อสิทธิหรือหน้าที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นไปตามสิทธิทั้งนี้แล้วแต่ประเภทของสิทธินั้น ๆ ด้วย⁶

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” หมายถึงอำนาจที่ กฎหมายรับรองให้ แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับผู้อื่น โดยการเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงให้เกิดประโยชน์แก่ตน เช่นเรียกร้องให้บุคคลอื่นชำระเงินหรือให้ซ่อมแซมกำแพงบ้านให้หรือเรียกร้องให้จัดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงให้เป็นประโยชน์แก่ตนเช่นเรียกร้องให้ผู้ที่ขายกิจการให้แก่ตนละเว้นจากการประกอบกิจการอย่างเดียวกันกับที่ขายให้แก่ตนในเมืองเดียวกันแข่งกับตน⁷

ความหมายของสิทธิที่กล่าวข้างต้นเป็น “สิทธิ” ตามความหมายทั่วไปแต่ “สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” นั้นถือว่าเป็น “สิทธิตามกฎหมายมหาชน” หมายถึงอำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองปกป้องบุคคลในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดการให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียกร้องต่อองค์กรรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตสิทธิของตนในบางกรณีการรับรองดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิตามรัฐธรรมนูญยังหมายรวมถึง การให้หลักประกันในทางหลักการ ซึ่งหมายถึง การมุ่งคุ้มครอง

⁵ เลมเดิม, หน้า 38

⁶ หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2535, หน้า 224

⁷ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, รวมข้อเขียนเกี่ยวกับ กฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายปกครอง, กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2565, หน้า 37

ต่อสถาบันในทางกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเช่น มุ่งคุ้มครอง “กรรมสิทธิ์” หรือ “เสรีภาพทางวิชาการ” เป็นต้น ดังนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่ผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหลายที่จะต้องให้ความเคารพปกป้องและคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวเพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติ⁸

คำว่า “เสรีภาพ” หมายถึง สภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตน เสรีภาพจึงหมายถึง อำนาจในการกำหนดตนเองโดยอิสระของบุคคลที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดอันเป็นอำนาจที่มีเหนือตนเอง ความแตกต่างระหว่าง “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” จึงอยู่ที่ “สิทธิ” เป็นอำนาจที่บุคคลมีเพื่อเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการ หรือละเว้นการกระทำอันใดอันหนึ่ง แต่ในขณะที่ “เสรีภาพ” นั้นเป็นอำนาจที่บุคคลนั้นมีอยู่เหนือตนเองในการตัดสินใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่น เสรีภาพจึงไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นแต่อย่างใด⁹

2. แนวความคิดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายธรรมชาติ

แนวความคิดในเรื่อง กฎหมายธรรมชาติได้แก่แนวความคิดที่เชื่อว่า นอกเหนือไปจากกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นแล้ว ยังมีกฎหมายอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีอยู่เองตามธรรมชาติมนุษย์ไม่ได้ทำขึ้น เป็นกฎหมายที่อยู่เหนือรัฐและใช้บังคับได้โดยไม่จำกัดกาลเทศะ¹⁰

ตามที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ามนุษย์ทุกคนต้องการหาหลักประกันให้แก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและทรัพย์สินให้แก่ตนเองทั้งสิ้น อันเป็นสัญชาตญาณของความกลัว ความต้องการที่จะอยู่รอด ความมั่นคงและความปลอดภัยของมนุษย์นั่นเอง ดังนั้นเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวจึงต้องร่วมมือร่วมใจกันหันหน้าเข้าหากันทำสัญญาในกลุ่มชนนั้นขึ้นซึ่งเรียกว่าสัญญาประชาคมโดยประชาชนมอบอำนาจของประชาชนทุกคนในสังคมนั้นแก่ผู้ปกครองมาช่วยคุ้มครองดูแลและปกป้องรักษาทุกคนในสังคมนั้น แต่มิใช่เป็นการมอบทั้งชีวิต และจิตใจของประชาชนตามไปด้วยเพราะสิ่งเหล่านี้ ประชาชนไม่ได้มอบให้เพราะเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของทุก ๆ คนนั่นเองและฝ่ายปกครองก็ไม่สามารถมาพรากสิ่งเหล่านี้ไปจากประชาชนได้

⁸ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2562, หน้า 51

⁹ เลมเดิม, หน้า 53

¹⁰ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย , กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2563 หน้า 175

ดังนั้นแนวความคิดในเรื่องสิทธิเสรีภาพนั้นจึงมีต้นกำเนิดมาจากสภาวะธรรมชาติ สัญชาตญาณของมนุษย์ทุกคน รัฐหรือผู้ปกครองซึ่งเป็นตัวแทนของฝ่ายบ้านเมืองนั้นต้องยอมรับเคารพ รับรองและธรรมชาติเหล่านี้ว่าเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนหรือผู้ที่อยู่ใต้การปกครองทุกคน การยอมรับของรัฐหรือฝ่ายบ้านเมืองในเรื่องดังกล่าวนี้จึงปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรเขียนไว้ในกฎหมายที่สูงที่สุดของบ้านเมืองก็คือรัฐธรรมนูญโดยอาจปรากฏเป็นหมวดเป็นหมู่หรือปรากฏอยู่ในอารัมภบทของรัฐธรรมนูญก็ได้¹¹

3. แนวความคิดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายบ้านเมือง

แนวความคิดทฤษฎีกฎหมายบ้านเมืองเกิดขึ้น และมีบทบาทที่เด่นชัดเมื่อปลายสมัยกลางที่ ศาสนจักรเริ่มเสื่อมอำนาจลง บรรดารัฐต่าง ๆ เริ่มตั้งตนเป็นอิสระที่ไม่ต้องการอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของ ศาสนจักรอีกต่อไป เนื่องจากประชาชนถูกกดขี่ข่มเหงมานาน จึงได้มีนักปราชญ์ของฝ่ายอาณาจักรคิดหาหลักการมาสนับสนุนให้รัฐแยกตัวออกจากฝ่ายศาสนจักร โดยไม่ถือว่าเป็นความผิดหรือเป็นบาปอีกต่อไป

คำว่า "สิทธิเสรีภาพของประชาชน" ตามกฎหมายบ้านเมืองนั้นหมายถึงสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน ที่รัฐให้การรับรองและคุ้มครองให้ตามที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ถ้ามองลงไปอีกว่าทำไมรัฐจำเป็นต้องรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนแต่ละคนด้วย ถ้าลองมองย้อนลงไปอีก จะพบคำตอบว่าสิ่งเหล่านี้มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุก ๆ คนตั้งแต่เกิด เช่น ทุก ๆ คนมีเสรีภาพในการเดินทาง มีเสรีภาพในเรื่องเพศ มีเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เป็นต้น ดังนั้นน่าจะกล่าวได้ว่าสิทธิเสรีภาพนั้นมีอยู่เองตามธรรมชาติ ตามสัญชาตญาณของมนุษย์ทุกคน ในกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับแนวความคิดของสำนักฝ่ายธรรมชาติ โดยสำนักกฎหมายฝ่ายนี้มองว่า กฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายซึ่งบุคคล (บางกลุ่ม) อ้างว่ามีอยู่ตามธรรมชาติคือเกิดมีมาเอง โดยมนุษย์ไม่ได้ทำขึ้น เป็นกฎหมายที่อยู่เหนือรัฐและใช้ได้โดยไม่จำกัดกาลเทศะและได้มีการโยงเรื่องกฎหมายธรรมชาติเข้ากับปัญหาเรื่องเสรีภาพกับความเสมอภาคด้วยการมองว่ากฎหมายธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งแห่งฉกฉกรมนุษย์ที่พยายามสร้างความเป็นเอกภาพของหลักเสรีภาพและความเสมอภาค ซึ่งเมื่อมองกันจุดนี้แล้วจึงสรุปได้ว่ากฎหมายธรรมชาติเป็นกฎเกณฑ์อุดมคติที่มีขึ้นเพื่อจัดให้เกิดความสมดุลอย่างมากที่สุดที่จะเป็นไปได้ระหว่างปัจเจกชนกับกลุ่มส่วนรวมระหว่างเสรีภาพส่วนบุคคลกับความเสมอภาคของทุกคน¹²

¹¹ เล่มเดิม, หน้า 178

¹² เล่มเดิม, หน้า 175-176

ดังนั้นถ้าตั้งสมมุติฐานไว้ว่า สิทธิและเสรีภาพเกิดขึ้นเอง มีอยู่เองตามธรรมชาติของมนุษย์ มีมาก่อนที่จะมีบทกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองมาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สิทธิเสรีภาพเหล่านี้จึงเรียกอีกนัยหนึ่งสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐหรือฝ่ายปกครองนั้นจึงจำใจต้องรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวโดยบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร ผลที่ตามมาคือรัฐหรือผู้ปกครองจะยกเลิกหรือเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนหาได้ไม่ แต่มิได้หมายความว่ารัฐหรือฝ่ายปกครองจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ได้เลย กล่าวคือรัฐสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประเภทของประชาชนได้โดยมีบทบัญญัติให้อำนาจแก่รัฐในกรณีนั้น ๆ กรณีดังกล่าวเรียกบทกฎหมายที่ให้อำนาจแก่รัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนว่า บทบัญญัติรับรองไว้อย่างสัมพัทธ์ เช่น การบัญญัติรับรองโดยมีเงื่อนไขไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การรับรองไว้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เป็นต้นดังได้กล่าวมาแล้วว่ารัฐหรือฝ่ายปกครองจำใจต้องรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐธรรมนูญ ถ้ามองลึกลงไปอีกจะเห็นได้ว่าแนวความคิดดังกล่าวมีเรื่องทฤษฎีสัญญาประชาคมเข้ามาเกี่ยวข้องอีกด้วยคงสงสัยว่าเกี่ยวข้องกันอย่างไร การจะตอบข้อสงสัยตรงนี้คงต้องหันกลับไปมองธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นหลักตามแนวความคิดของสำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติ ดังได้ทราบกันอยู่แล้วว่าในทฤษฎีสัญญาประชาคมของ John Locke ดังที่รองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วิศรุตพิชญ์ ได้สรุปว่า "มนุษย์หันหน้าเข้ามาทำสัญญาประชาคมจัดตั้งสังคมการเมืองและรัฐบาลขึ้นก็ด้วยความมุ่งหมายเพื่อให้การคุ้มครองชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและทรัพย์สินของคนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในสภาวะธรรมชาติ สิ่งที่มนุษย์ตกลงกันสละให้แก่สังคมการเมืองและรัฐบาลได้แก่อำนาจในอันที่จะบังคับให้การเป็นไปตามกฎหมายธรรมชาติเท่านั้น ส่วนสิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและทรัพย์สินนั้น มนุษย์ยังคงสงวนไว้แก่ตน หาได้ยอมสละไปด้วยไม่โดยนัยนี้ รัฐและรัฐบาลจึงมีอำนาจอย่างจำกัด ในกรณีที่รัฐบาลกล่าวกรายสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ของราษฎรตามอำเภอใจ เท่ากับว่ารัฐบาลทำเกินขอบอำนาจของตน ราษฎรจึงไม่ต้องเคารพและเชื่อฟังรัฐบาลอีกต่อไปสัญญาประชาคมความคิดของ ล็อก (Locke) จึงเป็นสัญญาสหภาพ เป้าหมายหลักและเป้าหมายสำคัญของการที่เอกชนมาเข้าทำสัญญาประชาคมและอยู่ในบังคับบัญชาของรัฐบาลก็คือการธำรงไว้ซึ่งเสรีภาพ ชีวิตและทรัพย์สินของตัว การธำรงไว้สิ่งเหล่านี้เรียกรวมได้ว่าเป็นการธำรงไว้ซึ่งความดีงามร่วมกัน ด้วยเหตุนี้อำนาจของรัฐที่ตั้งขึ้นจากสัญญาประชาคมนี้จึงไม่อาจก้าวล่วงจากการรักษาสิ่งนี้ได้¹³

¹³ เล่มเดิม, หน้า 176-177

4. แนวความคิดว่าด้วยสิทธิพลเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลที่เป็นพลเมืองของรัฐไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ในหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ และในหมวด 7 รัฐสภา โดยรัฐธรรมนูญนี้ได้ขยายความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ ครอบคลุมทั้งที่มิขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดหลักประกันสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนไว้ ประกอบด้วย สิทธิและเสรีภาพ ในชีวิตและร่างกาย การนับถือศาสนา ความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ครอบครัว เคหสถาน การแสดงความคิดเห็น การติดต่อสื่อสารถึงกัน เสรีภาพในทางวิชาการ การเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ การประกอบอาชีพ ทรัพย์สินและการสืบมรดก การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ การร้องทุกข์ การฟ้องหน่วยงานของรัฐ การรวมตัวในรูปแบบต่าง ๆ การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจัดตั้งพรรคการเมือง การได้รับบริการสาธารณสุขจากรัฐ กระบวนการยุติธรรม และการเสนอความเห็นต่อหน่วยงานของรัฐ

สิทธิพลเมือง เป็นสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลซึ่งเป็นพลเมืองของรัฐนั้น ๆ เท่านั้น จึงจะเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว สิทธิและเสรีภาพที่ตกได้แก่พลเมืองของรัฐนั้น มักจะเป็นสิทธิและเสรีภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในทางการเมือง สิทธิในการตั้งพรรคการเมือง หรือสิทธิในการรับราชการหรือสิทธิในการเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรของรัฐอื่น ๆ เนื่องจากสิทธิในทางการเมือง เช่น สิทธิในการเลือกตั้งนั้นเป็นพื้นฐานของหลักประชาธิปไตยและหลักอธิปไตยเป็นของปวงชนสิทธิพื้นฐานดังกล่าวนี้เป็นสิทธิของประชาชนของรัฐนั้นเท่านั้น เนื่องจากตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บทบัญญัติในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย เท่านั้น ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญของประเทศไทยจึงไม่ได้แยกแยะระหว่างสิทธิมนุษยชนกับสิทธิพลเมืองออกจากกัน¹⁴

สิทธิพลเมือง หมายถึง สิทธิและเสรีภาพในอันที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเจตจำนงทางการเมืองของรัฐ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรของรัฐ ดังนั้น โดยสภาพ สิทธิพลเมืองจึงเกิดขึ้นได้ภายหลังการเกิดรัฐ และรัฐเป็นผู้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพให้กับพลเมืองของรัฐเท่านั้น เช่น สิทธิในการเลือกตั้งและลงสมัครรับเลือกตั้ง เสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง เสรีภาพในการชุมนุม การออกเสียงประชามติ เสรีภาพในการเข้ารับราชการ เป็นต้น¹⁵

¹⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2562, หน้า 63

¹⁵ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2563 หน้า 188

สิทธิพลเมือง คือ สิทธิและเสรีภาพในอันที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเจตนารมณ์ของรัฐอีกนัยหนึ่งก็คือ บรรดาสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองต่าง ๆ อันได้แก่ เสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน และเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางของการปกครองระบอบประชาธิปไตย¹⁶

5. แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้กับราษฎรทุกคนในสังคมของรัฐเสรีประชาธิปไตยโดยบัญญัติรับรองหรือคุ้มครองไว้ในมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิและเสรีภาพของราษฎรต่างก็ต้องมีขอบเขตหรือมีเงื่อนไขในการใช้ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพหรือสถานะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมประเพณี และจากการที่บุคคลทุกคนย่อมมีความเสมอภาคกันภายใต้บังคับกฎหมายเดียวกัน ผู้มีอำนาจปกครองหรือรัฐจำเป็นจะต้องกำหนดนโยบายหรือดำเนินการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อประโยชน์ในอันที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของราษฎรหรือในอันที่จะธำรงรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์มหาชน ทั้งนี้ สำหรับบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนั้นย่อมหมายความว่ารวมถึงบุคคลที่อยู่ในฐานะของผู้ต้องหาด้วย สำหรับแนวคิดทฤษฎีและหลักการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้นมีอยู่หลายประการ ดังจะกล่าว ต่อไปนี้

5.1 แนวคิดว่าด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยต่าง ๆ บัญญัติรับรองไว้ให้แก่ราษฎรนั้น เป็นสิ่งที่ถือกันว่ามนุษย์แต่ละคนจำเป็นต้องมีและใช้เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพแห่งตนทั้งทางกายภาพและทางจิตใจ ดังนั้นจึงเป็นคุณค่าสูงสุดซึ่งองค์กรต่าง ๆ ของรัฐทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ องค์กรผู้ใช้อำนาจบริหาร หรือองค์กรผู้ใช้อำนาจตุลาการก็ตาม จะต้องเคารพและให้ความคุ้มครอง ดังจะเห็นได้จากความในมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ที่ว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ก็ได้บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้โดยชัดแจ้งในบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ดังนี้

¹⁶ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, รวมข้อเขียนเกี่ยวกับ กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครอง, กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2565 , หน้า 51

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง¹⁷

มาตรา 25 วรรคสองว่า “สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มี การตรากฎหมายขึ้นบังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ”¹⁸

มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลจำเป็นในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพไว้ด้วย¹⁹

แนวความคิดว่าด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในทางตำราของกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี ได้พยายามอย่างยิ่งที่จะให้ความหมายของคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” แต่อย่างไรก็ตาม จนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่มีนิยามใดที่ได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไป ดังนั้น การที่จะทำความเข้าใจเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงจำเป็นที่จะต้องย้อนกลับไปศึกษาความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของคำว่า “ศักดิ์ศรี” ซึ่งในทางประวัติศาสตร์ได้มีการนิยามความหมายของ “ศักดิ์ศรี” ไว้แตกต่างกันออกไป

“ศักดิ์ศรี” ในความหมายของชาวโรมัน หมายถึง เกียรติในทางส่วนบุคคลที่ปรากฏต่อสาธารณะ ดังนั้น ศักดิ์ศรีในความหมายของชาวโรมันจึงไม่ใช่เรื่องของบุคคลทุกคน หากแต่หมายถึงเฉพาะบุคคลที่ได้รับเกียรติจากสาธารณะเท่านั้น²⁰ แต่ “ศักดิ์ศรี” ในความเข้าใจของศาสนาคริสต์ หมายถึง ความเมตตาของพระเจ้าซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในทางศาสนาคริสต์ว่า มนุษย์นั้นถูกสร้างขึ้นตามความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า ดังนั้น ศักดิ์ศรีของมนุษย์มีอาจถูกทำลายหรือถูกพรากไปได้โดยการกระทำของบุคคลอื่น หากแต่ถูกทำลายได้โดยบาปของตนเอง ศักดิ์ศรีในความหมายของคริสต์ศาสนา จึงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระผู้เป็นเจ้า คำสอนว่า มนุษย์ทุกคนมีความเสมอเหมือนกันในสายตาของพระผู้เป็นเจ้า เพราะต่างเป็นบุตรของพระผู้เป็นเจ้าทุกคน คำสอนในเรื่องศักดิ์ศรีหรือความเป็นมนุษย์ในความหมายที่มนุษย์คือสัตว์โลกที่มนุษย์สร้างขึ้นตามรูปแบบฉายาของพระองค์ มนุษย์จึงไม่อาจยอมให้อำนาจรัฐอยู่เหนือ

¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มาตรา 4

¹⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มาตรา 25

¹⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มาตรา 26

²⁰ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, กรุงเทพฯ : วิทยุชน , 2562, หน้า 88

มนุษย์ชนิดที่ปราศจากเงื่อนไข โดยนัยดังกล่าวเมื่อถือว่ามีมนุษย์คือฉายาของพระเจ้า มีศักดิ์ศรีอันศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับจากพระเจ้า ความเป็นมนุษย์จึงเป็นสิ่งสูงส่ง มนุษย์เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่ง มนุษย์จึงไม่อาจปฏิบัติต่อมนุษย์เหมือนไม้ใช้มนุษย์ หรือไม่มองมนุษย์ด้วยกันเหมือนเป็นสัตว์ (หรือสิ่งธรรมชาติอื่นใดที่พระเจ้าสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์มนุษย์) ตรงกันข้ามมนุษย์จักต้องมีความเคารพต่อกันหรือรู้จักปรับใช้กันและกัน ในศตวรรษที่ 18 ปรัชญาของ อิมมานูเอล คานต์ (Kant) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายตามความเข้าใจของปรัชญาของ อิมมานูเอล คานต์ (Kant) นั้น เข้าใจคำว่า “ศักดิ์ศรี” หมายถึง ความอิสระของมนุษย์ แต่ความเป็นอิสระอันเป็นพื้นฐานของมนุษย์ มิได้มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่ตัวมนุษย์ หากแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อมนุษย์จะสามารถบรรลุคุณค่าอันตั้งมาได้ อิมมานูเอล คานต์ (Kant) มีความเชื่อมั่นมั่นคงต่อศักดิ์ศรีอันมีมาแต่กำเนิด ของบุคคล ซึ่งโยงไปถึงคำสอนของ คานท์ ที่ว่า ไม่มีมนุษย์คนใดมีสิทธิที่จะใช้มนุษย์ด้วยกันเองให้เป็นตั้งเครื่องมือคน จะต้องปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกันในฐานะที่เป็นจุดหมายในตัวเองเสมอ โดยเหตุนี้ การใช้มนุษย์เป็นเครื่องมือเพื่อจุดหมายภายนอก จึงเป็นอาชญากรรมต่อศักดิ์ศรีที่มีอยู่ของเขาในฐานะที่เป็นมนุษย์ ส่วนในทางพระพุทธศาสนา ถึงแม้จะมีได้มีการพูดถึงคำว่า “ศักดิ์ศรี” ไว้โดยตรง แต่พระพุทธองค์เคยตรัสไว้ในอัครัญญสูตร ว่า วรรณะทั้งสี่อันประกอบด้วย กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทร นั้น สามารถประพุดได้ทั้งในทาง “กรรม” ที่ดำและขาว ดังนั้น วรรณะหรือชนชั้นจึงไม่ใช่เครื่องวัดความผิดถูกดีชั่วของบุคคลและได้ตรัสว่า ทั้งพราหมณ์ แพศย์ และศูทร ย่อมเกิดจากพวกนั้นมิใช่พวกอื่น เกิดจากคนเสมอกันมิใช่เกิดจากคนที่ไม่เสมอกัน เกิดขึ้นโดยธรรมมิใช่เกิดขึ้นโดยอธรรม²¹

ความหมายของคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในทางกฎหมาย นักกฎหมายของเยอรมัน Guenter Duerig ได้ให้คำอธิบายคำว่า “ศักดิ์ศรี” ว่า มนุษย์ทุกคนเป็นมนุษย์โดยอำนาจแห่งจิตวิญญาณของเขาเอง ซึ่งทำให้เขาแตกต่างจากความเป็นอยู่ในสภาวะธรรมชาติที่ปราศจากความเป็นส่วนบุคคล และการทำให้บรรลุเป้าหมายภายในขอบเขตส่วนบุคคล นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของบุคคลนั่นเอง ในการที่จะกำหนดตนเองและการสร้างสภาพแวดล้อมของตนเอง Klaus Stern ได้สรุปสาระสำคัญของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ว่าหมายถึง คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะและเป็นคุณค่าที่มีความผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ทุกคนได้รับคุณค่าดังกล่าวโดยไม่จำต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย หรือคุณสมบัติอื่น ๆ ของบุคคล ในความหมายนี้ “ศักดิ์ศรี” จึงหมายถึง ลักษณะบางประการที่สร้างออกมาเป็นคุณค่า

²¹ เล่มเดิม, หน้า 88-89

เฉพาะตัวของมนุษย์ อันเป็นสาระัตถะในการกำหนดความรับผิดชอบของตนเอง และเป็นสาระัตถะที่มนุษย์แต่ละคนได้รับเพื่อเห็นแก่ความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้น²²

ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมัน ได้เคยวินิจฉัยในคดีเกี่ยวกับ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” โดยอธิบายว่า เป็นการเรียกร้องการสร้างอิสระของปัจเจกบุคคลในรัฐเสรีประชาธิปไตย ถือว่ามีคุณค่าสูงสุดที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้ จึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความเคารพและต้องได้รับการคุ้มครองจากตนเอง ดังนั้น เพื่อเห็นแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของปัจเจกบุคคล รัฐจึงจำเป็นต้องทำให้เกิดความมั่นคงแก่ปัจเจกบุคคลในการพัฒนาลักษณะส่วนบุคคลให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นอกจากนี้ คำวินิจฉัยนั้น ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมันได้วินิจฉัยว่า มาตรา 1 ของรัฐธรรมนูญ ได้ให้หลักประกันในทางคุณค่าซึ่งปัจเจกบุคคลได้รับหลักประกันดังกล่าว เพราะความเป็นบุคคล การไม่อาจล่วงละเมิดได้ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เป็นการรับรองถึงการคุ้มครองจากการแทรกแซงในปริมาณส่วนบุคคล²³

จากการให้ความหมายของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ของนักนิติศาสตร์ และโดยคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมัน นั้น อาจสรุปได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะ อันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์และเป็นคุณค่าที่ผูกพันอยู่เฉพาะกับความ เป็นมนุษย์เท่านั้น ทั้งนี้ ไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่นใดทั้งสิ้น เช่น เพศ เชื้อชาติ ศาสนา คุณค่าของมนุษย์ดังกล่าวนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอิสระในการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัวของบุคคลนั้น ๆ ภายใต้อำนาจรับผิดชอบของตนเอง โดยถือว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นคุณค่าที่มีอาจจะล่วงละเมิดได้²⁴

การละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลหรือละเมิดการกระทำใด ๆ ที่จะเป็นละเมิดต่อสิ่งดังกล่าว รัฐมีภาระหน้าที่ที่จะดำเนินการใด ๆ ในทางที่จะทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเอื้อต่อการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรี หรือเอื้อต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้

5.2 แนวคิดว่าด้วยหลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคปรากฏใน รัฐธรรมนูญปี 2560 โดยปรากฏอยู่ในมาตรา 4 ในหมวดทั่วไป บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”²⁵ และมาตรา 27 ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายมีสิทธิเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียม

²² เล่มเดิม ,หน้า 89

²³ เล่มเดิม ,หน้า 89

²⁴ เล่มเดิม, หน้า 90

²⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 4

กัน” รัฐธรรมนูญปี 2560 นอกจากคุ้มครองหลักความเสมอภาคแก่ประชาชนชาวไทย แล้ว มาตรา 4 ตอนท้ายในหมวดทั่วไป ยังคุ้มครองความเสมอภาคของบุคคล ซึ่งย่อมหมายถึงบุคคลสัญชาติอื่น นอกเหนือจากคนไทยด้วย

ส่วนมาตรา 27 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญปี 2560 บัญญัติว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน”

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายเพื่อสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้²⁶

บทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ องค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน

การปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญให้แตกต่าง หรือปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคจึงไม่ได้เรียกร้องให้ปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกันในทุกกรณี

อนึ่ง หลักความเสมอภาคเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งจะไม่มีคุณค่าแต่อย่างใด หากมนุษย์ไม่มีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกับคนอื่น

ในทางปฏิบัติ กฎหมายอาจแบ่งบุคคลออกเป็นประเภทๆ เช่น ผู้เยาว์ บุคคลผู้บรรลุนิติภาวะ นายจ้าง ลูกจ้าง แล้วปฏิบัติต่อบุคคลประเภทเดียวกันในลักษณะเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลต่างประเภทกันลักษณะที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม หลักการแยกบุคคลเพื่อปฏิบัติต่อกันนี้มีข้อห้ามอยู่ 2 ประการ คือ

ก. ข้อห้ามแบ่งแยกเรื่องศาสนา ตามรัฐธรรมนูญปี 2560 มาตรา 31 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐและไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

²⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 27

รัฐธรรมนูญจึงห้ามแบ่งแยกบุคคลเป็นประเภทโดยคำนึงถึงศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา แล้วปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวแตกต่างจากบุคคลอื่น

ข. ข้อห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่ชอบธรรม รัฐธรรมนูญปี 2560 มาตรา 27 วรรคสาม ห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล และเรื่องอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ อันเป็นการแบ่งแยกบุคคลออกแล้วปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวต่างกันโดยปราศจากเหตุผล แต่สามารถเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมได้ กล่าวคือการปฏิบัตินั้นจะต้องมีความมุ่งหมายที่ชอบธรรม เป็นมาตรการที่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรมนั้นได้จริงในทางปฏิบัติ และเป็นมาตรการที่จำเป็นแก่การดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรมนั้น

หลักความเสมอภาค หรือหากจะมองในอีกแง่มุมหนึ่งแล้วก็คือ สิทธิของราษฎรที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน เป็นหลักกฎหมายที่รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยแทบทุกรัฐได้บัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าวไว้ในมาตรา 27 วรรคหนึ่ง และวรรคสองมีความอย่างเดียวกันว่า ”บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” และ ”ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” ตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญหลักนี้ องค์กรต่าง ๆ ของรัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันและปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน การปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญแตกต่างกันก็ดี การปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล และย่อมเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักความเสมอภาคทั้งสิ้น²⁷

5.3 แนวคิดว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

เรื่องสิทธิมนุษยชน หรือสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์เป็นผลมาจาก แนวความคิดมาจากแนวความคิดทางปรัชญาที่เกิดขึ้นในสมัยยุคฟื้นฟู หลังจากผ่านยุคของการครอบงำจากศาสนา มนุษย์เริ่มเข้าสู่ยุคสมัยที่มนุษย์ใช้หลักเหตุผลในการดำรงชีวิต จุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดในยุคแห่งแสงสว่างนี้คือการปฏิวัติฝรั่งเศสในปี 1789 ความคิดทางด้านสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นมาจากความคิดที่จะปกป้องประชาชนจากการกดขี่ของรัฐ จากการกดขี่ของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และจากการกดขี่ของชนชั้นปกครอง แนวความคิดเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชนจึงเป็นเสมือนหลักที่ต้องการยึดถือเพื่อการอยู่

²⁷ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, รวมข้อเขียนเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครอง, กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2565, หน้า

ร่วมกันอย่างสงบสุขของคนในสังคม ซึ่งต้องมีความเคารพกันในการอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะ เป็นทางด้าน ศาสนาและเคารพความแตกต่างทางด้านเผ่าพันธุ์ หรือเชื้อชาติ²⁸

สิทธิมนุษยชนเป็นแนวคิดซึ่งมิได้เพิ่งมีการหยิบยกมาเป็นประเด็นในสังคมปัจจุบัน แต่ถูกนำมาให้ความสำคัญค่อนข้างมากในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า สิทธิมนุษยชน กำเนิดจากการผลักดันของนักปราชญ์การเมืองแนวประชาธิปไตยในยุโรป เช่น โทมัส ฮอบส์ จอห์น ล็อกบารอน เดอ มองเตสกีเออ วอลแตร์ หรือชอง ซาคส์ รัสโซ เป็นต้น เพื่อที่จะแยกจริยธรรมของ มนุษย์ออกมาจากศาสนจักร และเพื่อกำหนดเจตจำนงของมนุษย์ซึ่งเป็นสิทธิโดยธรรมชาติที่มนุษย์ทุกคนพึงมีและได้รับการคุ้มครอง โดยไม่เกี่ยวกับการควบคุมโดยศาสนจักร แนวคิดเรื่องการมีอยู่ของสิทธิ มนุษยชนถูกผลักดันมากยิ่งขึ้นในเหตุการณ์สำคัญ ๆ ของโลก เช่น การปฏิวัติทางการเมืองของอังกฤษ ค.ศ. 1688 การปฏิวัติของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1776 ซึ่งนำไปสู่การปฏิวัติในฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 เป็นต้น²⁹

อย่างไรก็ดี แนวคิดที่สำคัญมากและส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในเรื่อง สิทธิมนุษยชน ปรากฏให้เห็นเด่นชัดในประเทศฝรั่งเศส ในการใช้อำนาจเพื่อกดขี่ข่มเหงประชาชนของ กษัตริย์หลุยส์ที่ 16 จนเกิดแรงต้านจากประชาชน ทำให้มีการโค่นล้มอำนาจกษัตริย์และขุนนางเกิดขึ้น ในวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 ซึ่งทำให้เกิดการชุลลิกสำคัญสามประการ คือ ความเสมอภาค เสรีภาพ และภราดรภาพ และต่อมามีการออกปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมือง ซึ่งเน้นในหลักการความเป็นอิสระและการมีสิทธิเท่าเทียมกันของมนุษย์ การจำกัดสิทธิเสรีภาพ ในกรณีที่อาจกระทบสิทธิของผู้อื่น การรับรองสิทธิต่าง ๆ ซึ่งประชาชนพึงมีพึงได้ เพื่อให้เกิดเสรีภาพ ความปลอดภัย และปลอดภัยจากข่มเหง³⁰

สิทธิมนุษยชนเริ่มมีความสำคัญมากขึ้น โดยรัฐธรรมนูญที่เป็นรากฐานอย่าง ชัดเจน คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ซึ่งได้บัญญัติถึงการรับรองสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนไว้หลายประการ รวมทั้งยังสร้างกลไกที่สำคัญในการให้การคุ้มครองสิทธิ มนุษยชนแก่ประชาชนชาวไทยขึ้นมาหลายกลไก เช่น ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นต้น โดยองค์กรเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีฐานะ เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีบทบาท อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานโดยอิสระไม่ขึ้นอยู่กับ ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของฝ่ายบริหารแต่อย่างใด³¹

²⁸ เกียรติกร เจริญธนาวัฒน์, หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย , กรุงเทพฯ : วิทยุชน, หน้า 194

²⁹ นพินิติ สุริยะ, สิทธิมนุษยชน : แนวคิดและการคุ้มครอง, กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2559, หน้า 15

³⁰ เล่มเดิม, หน้า 16

³¹ เล่มเดิม, หน้า 17

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าหลักสิทธิมนุษยชนนั้นได้รับการยอมรับในรูปแบบที่เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร กล่าวคือได้รับการพิจารณาในมุมมองทางกฎหมายมิใช่ในขอบเขตทางปรัชญา ลักษณะการดังกล่าวนั้นก็มาจากการอ้อมชอบทางความคิดของสองสำนักกฎหมายคือสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองและสำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการแปรสัทธิตามธรรมชาติของบุคคลมาเป็นสิทธิของบุคคลที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย โดยอันที่จริงแล้วแนวความคิดว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามธรรมชาติตามสำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติ อันที่จริงแล้วคำว่าสิทธิมนุษยชนนั้นเพิ่งใช้เรียกกันเมื่อศตวรรษที่ 20 แต่ก่อนหน้านั้น รู้จักกันในคำว่าสิทธิของบุคคล ซึ่งคำดังกล่าวเป็นคำที่ใช้กันมานาน และใช้คำดังกล่าวในการจำกัดอำนาจของผู้ปกครองรัฐที่เห็นกันว่าใช้อำนาจตามอำเภอใจและเบียดเบียนผู้อยู่ใต้การปกครองโดยใช้แนวความคิดเรื่องกฎหมายฝ่ายธรรมชาติมาเป็นฐานในการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคล จนปรากฏการรับรองเรื่องดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรหลายฉบับด้วยกัน เช่น มหาบัตรแมคนาคาร์ตา คำประกาศอิสรภาพอเมริกา วันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1776 คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ.1789 เป็นต้น³²

6. แนวความคิด และสาระสำคัญของหลักนิติธรรม (The Rule of Law)

หลักนิติธรรมเป็นหลักพื้นฐานสำคัญแห่งกฎหมาย ที่กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัด หรือแย้งต่อหลักนิติธรรม โดยหลักนิติธรรมหรือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายนี้จะถูกล่วงละเมิดมิได้ หากกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ ฝ่าฝืน ขัด หรือขัดแย้งกับหลักนิติธรรม ย่อมไม่มีผลใช้บังคับ³³

หลักนิติธรรม (The Rule Of Law) องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญ กับหลักนิติธรรมว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข และพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตามเรามีกฎหมายที่ดีเอื้ออำนวยความยุติธรรม ให้กับคนในสังคม ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติกำหนดหลักการไว้ดังนี้³⁴

³²เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย , กรุงเทพฯ : วิทยุชน , หน้า 195

³³ คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ หลักนิติธรรม ความหมาย สาระสำคัญ และการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม (พิมพ์ครั้งที่2 แก้ไขเพิ่มเติม), กรุงเทพฯ เจริญรัฐการพิมพ์, 2558, หน้า 1

³⁴ สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, หลักนิติธรรมระหว่างประเทศ : ประสบการณ์จากระดับภูมิภาค, สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ 2559, หน้า 3-4 :เว็บไซต์ (สืบค้นข้อมูล :11 มกราคม 2567) https://tijforum.org/wp-content/uploads/2016/11/03-SS_Rule-of-Law-in-International-Framework-231216.pdf

ในเสาหลักที่ 1 สันติภาพและความมั่นคง ได้พูดถึงอนุสัญญาหลายฉบับ ประมาณ 18 ฉบับเกี่ยวกับการก่อการร้ายสากลอันดับหนึ่ง อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ (Conference of the Parties to the UN Convention against Transnational Organized Crime UNTOC) มีพิธีสารเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ บอกว่า การก่อการร้ายมีผลกระทบต่อการจำกัดเสรีภาพ สิทธิด้านการศึกษา สิทธิมนุษยชน มีผลกระทบต่อนิติมนุษยชน และหลักนิติธรรมเสาหลักที่ 1 ของสหประชาชาติสะท้อนให้เห็นว่าความมั่นคงเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และการพัฒนา แต่ความมั่นคง และการพัฒนาก็เกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีหลักนิติธรรม

เสาหลักที่ 2 หลักนิติธรรมกับสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 โคฟี อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้น ได้ศึกษามสัมพันธ์ภาพระหว่างสิทธิมนุษยชน และหลักนิติธรรมจากรายงานกล่าวว่า การดำรงชีวิตอยู่โดยปลอดภัยจากความหวาดกลัวและปลอดภัยจากความขาดแคลนเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องที่สำคัญต่อความมั่นคงของมนุษย์ สามารถแบ่งได้เป็นสองขาได้แก่ 1) อยู่อย่างปราศจากความกลัว 2) การมีปัจจัยสี่ ทั้งสองอย่างมีความสำคัญแต่ยังไม่เพียงพอ เพราะมนุษย์ต้องการสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติด้วยเกียรติและเคารพ ซึ่งจะมีได้ต่อเมื่อมีสิทธิมนุษยชนและการปกป้องคุ้มครองด้วยหลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชนจะอยู่ไม่ได้ถ้าไม่ถูกปกป้องและคุ้มครองด้วยหลักนิติธรรม

เสาหลักที่ 3 หลักนิติธรรมกับการพัฒนา ถือเป็นหลักสำคัญของสหประชาชาติเมื่อปี ค.ศ. 2012 สหประชาชาติและสมาชิกบอกว่าเกี่ยวข้องกันมากและเป็นผลซึ่งกันและกัน หลักนิติธรรมต้องมีระดับชาติและระดับระหว่างประเทศ เพราะจำเป็นต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หลักนิติธรรมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำคัญต่อการขจัดความยากจนอดอยาก

สรุปได้ว่าทั้ง 3 เสาหลักจำเป็นต้องมีหลักนิติธรรม เป็นตัวกำกับ ดังนั้นเมื่อ ประชาคมระหว่างประเทศ (SDGs) ทั้ง 17 เป้าหมายต่างก็มี 3 เสาหลักนี้ปรากฏอยู่ด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติคำว่า “หลักนิติธรรม” ไว้ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอย่างน้อย 2 มาตรา คือมาตรา 3 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐสภาคณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม”³⁵ และมาตรา 26 วรรคแรก บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือ รวมทั้งต้องระงับเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย”³⁶

³⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 3

³⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 26

อนึ่ง หลักนิติธรรม หมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย ที่กฎหมายกระบวนการยุติธรรมหรือ การกระทำใด ๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน เสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ ชัด หรือแย้งต่อหลักนิติธรรมโดยอาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภทคือ หลักนิติธรรมโดยเคร่งครัดหรือหลักนิติธรรมโดยความหมายอย่างแคบ และหลักนิติธรรมโดยทั่วไป หรือหลักนิติธรรมในความหมายอย่างกว้าง

หลักนิติธรรมโดยเคร่งครัด หรือหลักนิติธรรมโดยความหมายอย่างแคบ หมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย ที่กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน ชัด หรือแย้งต่อหลักนิติธรรม โดยหลักนิติธรรมหรือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายนี้จะถูกล่วงละเมิดมิได้หากกฎหมายกระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ ฝ่าฝืน ชัด หรือแย้งต่อหลักนิติธรรมย่อมไม่มีผลใช้บังคับ³⁷

หลักนิติธรรมมีสาระสำคัญ 4 ประการ ดังนี้³⁸

1) รัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นโดยวางอยู่บนพื้นฐานของหลักนิติธรรมย่อมจะมีบทบาทบัญญัติรับรอง และให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของปัจเจกบุคคลไว้โดยชัดแจ้ง และรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องต่าง ๆ แก่ปัจเจกบุคคลที่เป็นราษฎรของรัฐเพื่อให้ปัจเจกบุคคลแต่ละคนได้ใช้สิทธิและเสรีภาพพัฒนาตนเองทั้งในทางกายภาพ และทางจิตใจ เป็นผลให้แต่ละคนดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีเกียรติภูมิหรืออย่างสมศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลที่เป็นราษฎรของรัฐนี้โดยที่รัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายพื้นฐานของรัฐ จึงนิยมเรียกศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพบรรดาที่รัฐธรรมนูญรับรองและให้ความคุ้มครองแก่ราษฎรของรัฐไว้โดยชัดแจ้งว่า “สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน” หรือ “สิทธิขั้นพื้นฐาน”

2) เพื่อเป็นหลักประกันแก่ราษฎรว่าองค์กรของรัฐ จะไม่ใช่อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการกระทำของราษฎรตามอำเภอใจ รัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นโดยวางอยู่บนพื้นฐานของหลักนิติธรรมได้บัญญัติให้องค์กรต่าง ๆ ของรัฐจะจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพของราษฎรได้ ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย และเพียงเท่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเป็นหลักประกันเช่นว่านี้ดังต่อไปนี้

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง³⁹

³⁷ อ่างแล้ง เจริญธรรมที่ 33 หน้า 24

³⁸ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, รวมข้อเขียนเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครอง, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2565, หน้า 96

³⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 4

มาตรา 25 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ⁴⁰

มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุมเหตุผลจำเป็นในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพไว้ด้วย⁴¹

3) ต้องมีการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำขององค์กรต่าง ๆ ของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และมีการตรวจสอบความชอบธรรมด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่จำกัดหรือให้อำนาจองค์กรต่าง ๆ ของรัฐจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล⁴² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้หลักประกันเช่นนี้ไว้ใน มาตรา 213 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”⁴³

⁴⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 25

⁴¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 26

⁴² วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, รวมข้อเขียนเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครอง, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2565, หน้า

⁴³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 213

4) มีการแบ่งแยกองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐกระทำทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร และทางตุลาการออกจากกัน โดยให้แต่ละองค์กรทำหน้าที่ของตนอย่างอิสระ⁴⁴

ทั้งนี้สาระสำคัญของหลักนิติธรรมโดยเคร่งครัดหรือหลักนิติธรรมในความหมายอย่างแคบมีหลักการสำคัญคือ

(1) หลักความเป็นอิสระและความเป็นกลางของผู้พิพากษาและตุลาการ

หลักความเป็นอิสระและความเป็นกลางของผู้พิพากษาและตุลาการหมายถึงผู้พิพากษาและตุลาการต้องมีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีภายใต้หลักกฎหมาย ความเป็นอิสระเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานเพื่อให้ผู้พิพากษาและตุลาการสามารถดำรงตนด้วยความเป็นกลางในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่าง ๆ โดยปราศจากอคติโดยปราศจากอคติละเมิดจริยธรรมตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย⁴⁵

ความเป็นอิสระอันเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางนั้นอาจพิจารณาได้ 2 รูปแบบ คือ

ก. ความเป็นอิสระและความเป็นกลางภายนอก หมายถึง ผู้พิพากษาและตุลาการจะต้องไม่อยู่ภายใต้อำนาจการสั่งการหรือแทรกแซงจากผู้อื่น

ข. ความเป็นอิสระและความเป็นกลางจากภายใน ซึ่งหมายถึงผู้พิพากษาและตุลาการต้องพิจารณาพิพากษาคดีโดยปราศจากอคติทั้งปวง

(2) กฎหมายต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป

กฎหมายต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไปหมายถึง กฎหมายต้องมุ่งหมายให้ใช้บังคับโดยเสมอภาคกัน ไม่สามารถใช้บังคับกับเฉพาะคนบางคนหรือกรณีบางกรณีโดยเฉพาะเจาะจงได้ เพราะกฎหมายจะต้องเป็นกฎเกณฑ์ กติกาสำหรับสังคมทั่วไป จึงจำเป็นต้องให้กฎหมายใช้บังคับเป็นการทั่วไป⁴⁶

หลักในข้อนี้มีไว้เพื่อ ป้องกันมิให้ผู้มีอำนาจใช้อำนาจออกกฎหมายเพื่อกลั่นแกล้งหรือลงโทษบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง

(3) กฎหมายต้องมีการประกาศใช้ให้ประชาชนทราบ

กฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายลำดับชั้นใดจะต้องมีการประกาศใช้เป็นการทั่วไปเพื่อให้ประชาชนได้ทราบก่อนจะมีผลใช้บังคับ เพื่อให้ประชาชนทราบและสามารถปฏิบัติตาม

⁴⁴ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, รวมข้อเขียนเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครอง, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2565, หน้า 99

⁴⁵ คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ หลักนิติธรรม ความหมาย สาระสำคัญ และการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม), กรุงเทพฯ เจริญรัฐการพิมพ์, 2558, หน้า 2

⁴⁶ เล่มเดิม, หน้า 3

กฎหมายได้ถูกต้องการประกาศใช้กฎหมายนั้นอาจไม่จำเป็นต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาเสมอไป ขึ้นอยู่กับลำดับชั้นของกฎหมายแต่ละประเภท แต่ต้องมีการประกาศใช้เป็นการทั่วไปเพื่อให้ประชาชนที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายทราบหากไม่มีการประกาศให้ประชาชนทราบ กฎหมายนั้นย่อมไม่มีผลบังคับ⁴⁷

(4) เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจได้เท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้

เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถใช้อำนาจได้ หากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งจะแตกต่างไปจากหลักพื้นฐานของกฎหมายเอกชน ที่ประชาชนสามารถกระทำได้ทุกประการหากไม่มีกฎหมายห้ามไว้

ดังนั้นหากเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจโดยไม่มีกฎหมายหรือเกินกว่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ย่อมทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเสียหาย การกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวจึงไม่สามารถกระทำได้ และหากมีการฝ่าฝืนย่อมไม่มีผลบังคับ

(5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องมีสิทธิในการต่อสู้คดี

หลักนิติธรรมในข้อนี้มีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่สุดในการบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องได้รับสิทธิต่าง ๆ ในการต่อสู้คดีของตนอย่างเต็มที่ตามกระบวนการของกฎหมาย การปิดกั้นมิให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนำพยานหลักฐานเข้าสู้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนจะกระทำไม่ได้⁴⁸

หลักพื้นฐานในข้อนี้ป้องกันมิให้ผู้มีอำนาจออกกฎหมายหรือรวบรัดใช้อำนาจเบ็ดเสร็จในการจับกุม คุมขัง ลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยไม่ผ่านกระบวนการต่อสู้คดีในศาล จึงขัดต่อหลักยุติธรรม และย่อมไม่มีผลใช้บังคับ

(6) กฎหมายอาญาต้องไม่มีผลย้อนหลังในทางที่เป็นโทษกฎหมายอาญาต้องไม่มีผลย้อนหลังในทางที่เป็นโทษ หมายความว่า หากในขณะทำการใด ๆ ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้การกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญา กฎหมายอาญาที่บัญญัติในภายหลังจะกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดละลงโทษมิได้⁴⁹

(7) บุคคลจะถูกลงโทษทางอาญาซ้ำในการกระทำเดียวกันไม่ได้

บุคคลจะถูกลงโทษทางอาญาซ้ำในการกระทำเดียวกันไม่ได้ หมายความว่า เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดลงโทษทางอาญาแก่บุคคลใดแล้ว บุคคลนั้นจะถูกดำเนินคดีอาญาเพื่อลงโทษซ้ำอันเนื่องมาจากการกระทำผิดเดียวกันอีกครั้งไม่ได้ การกระทำใด ๆ ที่ฝ่าฝืนต่อหลักนี้ย่อมไม่มีผลบังคับใช้

⁴⁷ เล่มเดิม, หน้า 4

⁴⁸ เล่มเดิม, หน้า 5

⁴⁹ เล่มเดิม, หน้า 6

(8) บุคคลมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ต้องรับผิดชอบทางอาญา

สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง เป็นสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่บุคคลไม่อาจถูกบังคับต้องให้ถ้อยคำใด ๆ อันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการรับสารภาพหรือการให้ถ้อยคำอันทำให้ตนเองต้องรับผิดชอบทางอาญาหรือรับผิดชอบทางอาญาหนักขึ้น การกระทำใด ๆ ที่ฝ่าฝืนต่อหลักนี้ย่อมไม่มีผลใช้บังคับ

(9) กฎหมายจะยกเว้นความรับผิดชอบให้แก่การกระทำที่ยังไม่เกิดขึ้นไม่ได้

กฎหมายที่บัญญัติให้อภัยโทษหรือนิรโทษ แก่การกระทำความผิดใด ๆ ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตสามารถกระทำได้ หากการให้อภัยโทษหรือนิรโทษนั้นจะนำไปสู่ความสงบสุขของบ้านเมือง นำไปสู่ความรักความสามัคคีของประชาชนในชาติ อันเป็นการสอดคล้องกับหลักเมตตาธรรมและหลักสามัคคีธรรม แต่การบัญญัติกฎหมายไว้ล่วงหน้า กำหนดให้การกระทำใดที่ยังมิได้เกิดขึ้นให้ถือว่ากระทำนั้นชอบด้วยกฎหมายไม่เป็นความผิดหรือเป็นความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษไม่สามารถกระทำได้ เพราะจะทำให้การกระทำที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตดังกล่าวไม่ได้ถูกตรวจสอบโดยกฎหมายในขณะนั้น ทำให้กฎหมายเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจ กฎหมายดังกล่าวขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่มีผลบังคับ⁵⁰

สำหรับข้อจำกัดการใช้อำนาจรัฐจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ในรัฐธรรมนูญเสรีประชาธิปไตยมีข้อจำกัดการใช้อำนาจรัฐจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายที่สำคัญสองประการคือ ประการที่หนึ่ง การใช้อำนาจรัฐจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องพอสมควรแก่เหตุ กล่าวคือเป็นไปตาม “หลักความได้สัดส่วน” ประการที่สอง การใช้อำนาจรัฐจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กล่าวคือเป็นไปตาม “หลักความเสมอภาค” จากที่กล่าวมาทั้งสองหลักนี้ถือกันว่าเป็นหลักพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจกับผู้ตกอยู่ใต้อำนาจในกรณีที่รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติให้อำนาจไว้ ห้ามมิให้ผู้ใช้อำนาจรัฐใช้อำนาจตามกฎหมายจำกัดหรืออาศัยอำนาจตามกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมไว้อย่างชัดแจ้ง ก็ต้องถือว่า หลักกฎหมายทั้งสองหลักนี้เป็นหลักกฎหมายทั่วไปและมีผลบังคับดังเช่นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญทุกประการ

หลักความได้สัดส่วนหรือหลักความพอสมควรแก่เหตุเป็นหลักที่บังคับให้ผู้ใช้อำนาจรัฐใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้อยู่ภายใต้อำนาจอย่างพอเหมาะพอประมาณ ความคิดเบื้องหลังหลักรัฐธรรมนูญหลักนี้ เรียกร้องให้ผู้ใช้อำนาจรัฐใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

⁵⁰ เล่มเดิม, หน้า 7

เพียงเท่าที่จำเป็นแก่การดำรงรักษาหรือส่งเสริมประโยชน์สาธารณะเท่านั้น และหลักกรรมบัญญัติหลักนี้มีหลักย่อย ๆ อีก สามหลักคือ หลักสัมฤทธิ์ผล หลักความจำเป็น หลักความได้สัดส่วนอย่างแคบ⁵¹

ก. หลักความสัมฤทธิ์ผล หรือหลัก “ความสำเร็จประโยชน์” บังคับว่า ในบรรดามาตรการต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเปิดช่องให้ออกมาใช้บังคับแก่เอกชนในกรณีใดกรณีหนึ่งได้นั้น ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องใช้วิจารณญาณเลือกออกมาตรการที่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ซึ่งได้แก่การคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะสำเร็จลุล่วงไปได้เท่านั้น มาตรการใดก็ตามที่ไม่สามารถทำให้วัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายปรากฏเป็นจริงขึ้นมาได้เลย ย่อมเป็นมาตรการที่ขัดต่อหลักนี้ตั้งนั้นจึงไม่มีผลใช้บังคับ

ข. หลักความจำเป็นหมายความว่า ในบรรดามาตรการหลายๆ มาตรการที่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายได้ แต่มาตรการเหล่านั้นมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพ หรือประโยชน์อันชอบธรรมของเอกชนมากน้อยแตกต่างกัน ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องตัดสินใจเลือกออกมาตรการที่มีความรุนแรงน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้ใช้อำนาจจึงมีอำนาจจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของราษฎรได้เพียงเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเท่านั้น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของราษฎรเกินความจำเป็นแก่การดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรม⁵²

ค. หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ เป็นหลักการที่เรียกร้องให้เกิดดุลยภาพขึ้นระหว่างความเสียหายอันจะเกิดขึ้นแก่เอกชนหรือแก่สังคมโดยส่วนรวมกับประโยชน์มหาชนที่จะพึงได้รับการบังคับหรือดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรการใดมาตรการหนึ่งที่ผู้ใช้อำนาจรัฐออกมาใช้บังคับ ดังนั้นองค์ประกอบข้อที่สามของหลักความได้สัดส่วนนี้จึงบังคับให้ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องทำการชั่งผลดีผลเสียของมาตรการแต่ละมาตรการที่ตนตั้งใจจะออกมาใช้บังคับแก่เอกชน มาตรการใดก็ตามที่เห็นได้ชัดว่าหากได้ลงมือบังคับหรือดำเนินการให้เป็นไปตามนั้นแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนน้อยมาก ไม่คุ้มกับความเสียหายที่ก่อให้เกิดแก่เอกชนและหรือสังคมโดยส่วนรวม ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องห้ามมิให้ออกมาตรการนั้นมาใช้บังคับ ถึงแม้มาตรการนั้นจะสำเร็จประโยชน์และจำเป็นแก่การดำเนินการให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายก็ตามเมื่อบังคับตามหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบกันอย่างเคร่งครัดแล้ว ในกรณีที่มาตรการต่าง ๆ ซึ่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอนุญาตให้ใช้อำนาจรัฐออกมาใช้บังคับแก่เอกชนได้ทุกมาตรการก่อความ

⁵¹วราพจน์ วิศวตพิชญ์ , รวมข้อเขียนเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครอง, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2565, หน้า 60

⁵² เล่มเดิม, หน้า 61

เสียหายให้แก่เอกชนหรือสังคมโดยส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ที่มหาชนจะพึงได้รับ ผู้ใช้อำนาจรัฐจะต้องละเว้นจากการใช้อำนาจกระทำการอย่างใด ๆ⁵³

7. แนวความคิดและสาระสำคัญของหลักนิติรัฐ

หลักนิติรัฐเป็นหลักการปกครองโดยกฎหมายตามหลักแห่งเหตุผลเพื่อให้การอาศัยอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นไปด้วยความสงบสุข โดยรัฐจะต้องเคารพในขอบเขตส่วนบุคคลของปัจเจกบุคคลและจะต้องให้การรับรองคุ้มครองขอบเขตส่วนบุคคลโดยกฎหมาย การใช้อำนาจของรัฐจะกระทำภายใต้กรอบกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น

7.1 ความเป็นมาของหลักนิติรัฐ

แนวคิดในเรื่องการปกครองโดยกฎหมายนี้มีมาตั้งแต่สมัยกรีกโดยพลาโต (Plato, 427-347 B.C.) เดิมเคยเสนอว่าต้องปกครองโดยราชาปราชญ์ แต่ในตอนปลายชีวิตเขาเห็นว่า ราชาปราชญ์นั้นยากที่จะหาได้ จึงควรเลือกสิ่งที่ดีรองลงมาคือกฎหมาย ดังนั้นจึงควรปกครองโดยกฎหมาย กฎหมายต้องเป็นสิ่งสูงสุดและ อริสโตเติล (Aristotle, 384-322 B.C.) ก็ได้ขยายความต่อมาถึงการปกครองโดยกฎหมายนั้นเป็นสิ่งที่ดีกว่าการปกครองโดยมนุษย์เพราะการปกครองโดยกฎหมายนั้นจะเป็นไปโดยไม่มีอารมณ์อันมิชอบ แนวคิดดังกล่าวนี้มีการพัฒนาต่อมาจนเมื่อมีการออกกฎหมาย Bill of Right 1689 จึงเริ่มเข้าใจกันว่าเข้าสู่ยุคการปกครองโดยกฎหมาย (Rule of Law) ของอังกฤษตามความเป็นจริง แต่การปกครองโดยกฎหมายนี้มีได้หมายความถึงเฉพาะรูปแบบเท่านั้น เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นก็อาจมีการใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้องมาลิดรอนสิทธิเสรีภาพของเอกชน ดังนั้นหลักการปกครองโดยกฎหมายจึงต้องมีหลักการพื้นฐานทางกฎหมาย ที่กฎหมายต่าง ๆ จะขัดแย้งกับมาตรฐานนี้ได้ทั้งในทางกลไก และในทางสาระด้วย เช่น หลักความเสมอภาคกันในทางกฎหมาย หลักการแบ่งแยกอำนาจ เป็นต้น มีการกล่าวถึงกฎหมายที่ดีและกฎหมายที่เลว ในเยอรมันก็มีการเสนอแนวความคิดเรื่องนิติรัฐโดย โจฮัน ฟริกเต้ (Johann Fichte, ค.ศ. 1765-1864) ได้เสนอว่ากฎหมายต้องสอดคล้องกับความยุติธรรมและรัฐต้องปกครองโดยบทกฎหมาย โดยมีองค์กรอิสระที่จะตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการกระทำของรัฐซึ่งถือว่าการเสนอแนวความคิดเรื่องนิติรัฐที่ชัดเจนเป็นครั้งแรก แม้ว่าจะไม่ได้ใช้คำว่า นิติรัฐก็ตาม ซึ่งต่อมาคาร์ล อีโอดอร์ เวลค์เกอร์ (Carl

⁵³ เล่มเดิม, หน้า 61

Theodor Welcker) จะเป็นผู้ใช้คำว่านิติรัฐเป็นครั้งแรกในหนังสือของเขาใน ค.ศ. 1813 และก็ได้มีการเสนอแนวคิดที่พัฒนามาโดยตลอด⁵⁴

แนวความคิดในเรื่องหลักนิติรัฐ เป็นที่นิยมกันในเยอรมันนั้นมีการใช้คำนี้เป็นครั้งแรกโดยคาร์ล ธีโอดอร์ เวลค์เกอร์ (Carl Theodon Welcker) ในหนังสือของเขาใน ค.ศ. 1813 ซึ่งมีการเสนอแนวคิดนิติรัฐมาก่อนนี้โดย โจฮัน ฟิคเต้ (Johann Fichte, ค.ศ. 1762-1814) ได้เสนอแนวคิดว่ากฎหมายจะต้องสอดคล้องกับความยุติธรรม และรัฐต้องปกครองโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยมีองค์กรอิสระที่จะตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการกระทำของรัฐซึ่งถือได้ว่าเป็นการเสนอแนวคิดเรื่องนิติรัฐนั่นเอง ความหมายของนิติรัฐในระยะแรกก็ยังไม่ตรงกันนักแต่มีแนวโน้มไปในทางที่ถือว่าเป็นรัฐที่ปกครองโดยกฎแห่งเหตุผล และรัฐมีขึ้นเพื่อประโยชน์ของเอกชนทุกคน อำนาจอธิปไตยของประชาชนจะตกถึงมือของสิทธิของเสรีภาพของเอกชน และต้องมียุติธรรมกำกับดูแล การที่รัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ฟริดริชจูเลียส สตาฮ์ล (Friedrich Julius Stahl) เห็นว่านิติรัฐมีความหมายมากกว่าการปกครองโดยกฎหมาย แต่ต้องเน้นที่การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเอกชนด้วย ใน ค.ศ. 1895 อ็อตโต เมเยอร์ (Otto Mayer) สรุปว่า นิติรัฐคือ รัฐที่มีระบบกฎหมายที่ตีพร้อม และเกียร์ฮาร์ด อานซ์ชุตซ์ (Gerhara Anschutz) ใน ค.ศ. 1919 สรุปว่าโดยหลักนิติรัฐฝ่ายปกครองจะใช้อำนาจแทรกแซงเสรีภาพของเอกชนโดยไม่มีฐานอำนาจทางกฎหมายไม่ได้ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้สรุปแนวคิดของหลักนิติรัฐในช่วงต้นว่ามีหลัก 3 ประการ คือ 1) กฎหมายเป็นสิ่งที่อยู่เหนือสิ่งอื่นใดในการปกครอง 2) ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของรัฐมีจำกัดไว้แน่นอน และ 3) ศาลมีอิสระในการพิจารณาตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครอง อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องนิติรัฐก็พัฒนามาโดยตลอด มาუნซ์ (Maunz) นักกฎหมายมหาชนชาวเยอรมัน เห็นว่า หลักนิติรัฐประกอบด้วยหลักที่เป็นสาระสำคัญดังนี้ 1) หลักการแบ่งแยกอำนาจ 2) หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ 3) หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง 4) หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา 5) หลักไม่มีความผิดไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย และ 7) หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หลักการต่าง ๆ เหล่านี้บางหลักการในแต่ละประเทศก็อาจมีความเห็นต่างกัน เช่น หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญนี้ในประเทศอังกฤษก็จะไม่ถือหลักเช่นนี้เพราะอังกฤษไม่มีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรจึงไม่มีหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ เป็นต้น⁵⁵

⁵⁴สุนทร มณีสวัสดิ์, แนวการศึกษาวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ,2563, หน่วยที่ 4, หน้า 9

⁵⁵เล่มเดิม, หน้า 14

ศาสตราจารย์ ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้อธิบายในเรื่องหลักนิติรัฐไว้พอสรุปได้ว่า ตามแนวความคิดเสรีนิยมประชาธิปไตยนั้นถือว่า แม้รัฐจะมีอำนาจอธิปไตยแต่รัฐก็ต้องเคารพกฎหมายซึ่งมีอยู่ 2 ทฤษฎีหลักคือ

1) ทฤษฎีว่าด้วยการจำกัดอำนาจตนเองด้วยความสมัครใจซึ่งเยียร์ริง (Inhering) และเจลลิเนค (Jellinek) เป็นผู้เสนอ ซึ่งหลักว่ารัฐไม่อาจถูกจำกัดอำนาจโดยกฎหมายได้ เว้นแต่รัฐจะสมัครใจผู้มัดตนเองด้วยกฎหมายที่ตนสร้างขึ้น และกฎหมายหลักที่รัฐสร้างขึ้นก็คือ รัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดสถานะของอำนาจการเมืองในรัฐว่าอยู่ที่องค์กรใด ต้องใช้อย่างไร มีข้อจำกัดอย่างไร

2) ทฤษฎีนิติรัฐซึ่ง รุสโซ และมงเตสกีเออ ได้เสนอแนวคิดไว้เป็นคนแรก ๆ และ กาลเด เดอ มัลแบร์ ได้สรุปแนวคิดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งพอสรุปได้ว่า รัฐละหน่วยงานของรัฐกระทำการเพื่อประโยชน์สาธารณะและอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าเอกชน มีอำนาจก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในหน้าที่แก่เอกชนฝ่ายเดียว

ผลที่ตามมาก็คือ จะต้องมีการควบคุมการกระทำขององค์กรของรัฐทุกองค์กรให้ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ จะต้องควบคุมการกระทำละเมิดนิติกรรมทางปกครองของฝ่ายปกครองให้ชอบด้วยกฎหมาย⁵⁶

7.2 แนวความคิดและสาระสำคัญของหลักนิติรัฐ

ศาสตราจารย์ ดร.วรวพจน์ วิศรุตพิชญ์ ให้คำอธิบายแนวคิดของหลักนิติรัฐไว้พอสรุปได้ดังนี้ รัฐเสรีประชาธิปไตยยอมรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญโดยอาจจำแนกสิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้เป็น 3 ประเภทคือ

1) สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลโดยแท้ อันได้แก่ สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย สิทธิเสรีภาพในเคหสถาน สิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันและกัน สิทธิเสรีภาพในการเดินทาง การเลือกถิ่นที่อยู่ และสิทธิเสรีภาพในครอบครัว

2) สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพสิทธิเสรีภาพในการมีและใช้ทรัพย์สิน และสิทธิเสรีภาพในการทำสัญญา

3) สิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง อันได้แก่สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นสมาคมหรือพรรคการเมือง และสิทธิเสรีภาพในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง

⁵⁶ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน : การแบ่งแยกกฎหมายมหาชน- เอกชน และพัฒนาการกฎหมายมหาชนในประเทศไทย อ้างไว้ใน ชาญชัย แสงศักดิ์ คำอธิบายกฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 29, กรุงเทพฯ :วิญญูชน, 2563, หน้า 58

อย่างไรก็ดี รัฐจะต้องดำรงรักษาซึ่งประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ ซึ่งในบางกรณีรัฐจะต้องบังคับให้ราษฎรกระทำหรือละเว้นไม่กระทำการบางอย่าง โดยองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถล่วงล้ำเข้าไปในแดนแห่งสิทธิเสรีภาพของราษฎรได้ ก็ต่อเมื่อกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง และเป็นการทั่วไปว่าให้องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐล้ำกรายสิทธิเสรีภาพของราษฎรได้ในกรณีใด และภายในขอบเขตอย่างไร⁵⁷

7.2.1 สารสำคัญของหลักนิติรัฐ

ศาสตราจารย์ ดร.วรพจน์ วิศวตพิชญ์ ได้อธิบายสารสำคัญของหลักนิติรัฐที่ใช้ควบคุมการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐไว้ดังนี้

1) บรรดาการกระทำทั้งหลายขององค์กรของรัฐฝ่ายบริหารจะต้องชอบด้วยกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรของรัฐฝ่ายนิติบัญญัติ กล่าวคือ องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารจะมีอำนาจสั่งการให้ประชาชนกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดแจ้ง และต้องใช้อำนาจนั้นภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้

2) บรรดากฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรนิติบัญญัติต้องชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะกฎหมายที่ให้อำนาจแก่องค์กรของฝ่ายบริหารในการล่วงล้ำเข้าไปในดินแดนแห่งสิทธิเสรีภาพของประชาชน ต้องมีข้อความระบุไว้อย่างชัดเจนพอสมควรว่า ให้องค์กรฝ่ายบริหารองค์กรใดมีอำนาจล่วงล้ำเข้าไปในดินแดนแห่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ในกรณีอย่างใดบ้าง และภายในขอบเขตอย่างไรและกฎหมายดังกล่าวจะต้องไม่ให้อำนาจแก่องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารล่วงล้ำเข้าไปในแดนแห่งสิทธิเสรีภาพของราษฎรเกินขอบเขตแห่งความจำเป็นเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์สาธารณะ

3) การควบคุมไม่ให้เกิดการกระทำขององค์กรของรัฐฝ่ายบริหารขัดต่อกฎหมายก็ดี การควบคุมไม่ให้กฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญก็ดี จะต้องเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรของรัฐฝ่ายตุลาการซึ่งมีความเป็นอิสระจากองค์กรของรัฐฝ่ายบริหารและองค์กรของรัฐฝ่ายนิติบัญญัติ โดยองค์กรของรัฐฝ่ายตุลาการซึ่งทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือองค์กรของรัฐฝ่ายตุลาการซึ่งทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำขององค์กรของฝ่ายบริหารอาจจะเป็นองค์กรของรัฐฝ่ายตุลาการอีกองค์กรหนึ่ง แยกต่างหากจากองค์กรของฝ่ายตุลาการซึ่งทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาก็ได้⁵⁸

⁵⁷ วรพจน์ วิศวตพิชญ์ , นิติรัฐ: หลักพื้นฐานของรัฐธรรมนูญเสรีประชาธิปไตย อ้างไว้ใน ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายปกครอง พิมพ์ครั้งที่ 29, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2563, หน้า 59

⁵⁸ ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายปกครอง, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2563, หน้า 60

ในส่วนสาระสำคัญของหลักนิติรัฐตามความเห็นของ มานซ์ (Maunz) นักกฎหมายมหาชนชาวเยอรมัน เห็นว่าหลักต่อไปนี้เป็นหลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติรัฐ” อันได้แก่

1) หลักการแบ่งแยกอำนาจ เป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติรัฐเพราะหลักนิติรัฐไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในระบบการปกครองที่ไม่มีการแบ่งแยกอำนาจไม่มีการควบคุมตรวจสอบซึ่งกันและกันระหว่าง ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ โดยหลักแล้วสามารถควบคุม ตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ เพราะอำนาจทั้งสามมิได้แบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด แต่มีการถ่วงดุลกัน (check and balance) เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง⁵⁹

การแบ่งแยกอำนาจเป็นหลักการทางเทคนิคทางรัฐธรรมนูญโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะหลีกเลี่ยงการผูกขาดอำนาจ และเป็นการรับประกันเสรีภาพ ดังปรากฏใน มาตรา 16 ของคำประกาศประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 “สังคมใดไม่มีการให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพหรือไม่มีการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย จะถือว่ามิรัฐธรรมนูญไม่ได้” อำนาจหน้าที่ดังกล่าวแบ่งแยกออกดังนี้ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ⁶⁰

2) หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักนิติรัฐมีความเกี่ยวพันกันอย่างยิ่งกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและสิทธิในความเสมอภาค สิทธิทั้งสองประการถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในรัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายยอมรับหลักความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคล รัฐจึงต้องให้ความเคารพต่อขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล การแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล โดยอำนาจรัฐจะกระทำได้ต่อเมื่อมีกฎหมายซึ่งผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตยได้ให้ความเห็นแล้วเท่านั้นจึงจะสามารถกระทำได้ และหลักประกันที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือหลักประกันการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ปัจเจกบุคคล⁶¹

หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามของประชาชนนั้นเป็นรากฐาน และวัตถุประสงค์สำคัญของนิติรัฐเพื่อไม่ให้ผู้ปกครองใช้อำนาจกดขี่ ไลตรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนจึงถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญ การกระทำทั้งหลายของรัฐจึงต้องสอดคล้องกับคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และถือว่ารัฐดำรงอยู่เพื่อมนุษย์ มิใช่ดำรงอยู่เพื่อรัฐ มนุษย์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการทุกอย่างของรัฐมิใช่มนุษย์เป็นเพียงเครื่องมือในการดำเนินของรัฐ

⁵⁹ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2562, หน้า 24

⁶⁰ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย , กรุงเทพฯ : วิญญูชน , หน้า 267

⁶¹ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2562 , หน้า 25

สิทธิเสรีภาพของมนุษย์จึงเป็นรากฐานสำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ถือหลักนิติรัฐ การประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น นอกจากหลักการแบ่งแยกอำนาจที่เป็นหลักการสำคัญแล้วยังมีหลักการอีกหลายประการเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพ เช่นหลักที่ถือว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายบังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง การกำหนดให้ระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทำได้อาจที่ไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ และหลักประกันการใช้สิทธิทางศาลเป็นต้น⁶²

กล่าวโดยสรุปหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ถือว่าเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติรัฐทั้งนี้ถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการกระทำของรัฐทั้งหลายจึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าอันสูงสุดของรัฐธรรมนูญเพราะมนุษย์เป็นเป้าหมายการดำเนินการของรัฐ มนุษย์มิใช่เป็นเพียงเครื่อง ด้วยเหตุนี้สิทธิและเสรีภาพจึงเป็นรากฐานสำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ยึดถือระบบนิติรัฐเป็นเครื่องมือในการดำเนินการของรัฐ การดำรงอยู่ของรัฐย่อมดำรงอยู่เพื่อมนุษย์ มิใช่ดำรงอยู่เพื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการการให้อำนาจจำกัดสิทธิไว้ใน มาตรา 26 บัญญัติไว้ว่า “ การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุนเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง⁶³

3) **หลักความชอบด้วยกฎหมาย** เป็นหลักการที่สำคัญของหลักนิติรัฐ ซึ่งประกอบด้วยหลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา และหลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง

หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา เป็นหลักการที่ผูกพันต่อองค์กรที่มีอำนาจในการออกกฎหมายไม่ว่าฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายปกครองที่ออกกฎหมายลำดับรองในการออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลว่า ในทางเนื้อหาสาระของกฎหมายนั้นจะต้องอยู่บนหลัก 3 ประการ คือ 1) หลักความแน่นอนของกฎหมาย ซึ่งหมายถึงกฎหมายที่ออกมานั้นต้องแน่นอนชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้บุคคลทุกคนทราบได้ว่าเขาจะต้องปฏิบัติตามอย่างไรจึงจะเป็นไปตามกฎหมาย 2) หลักห้ามมิให้

⁶² สุนทร มณีสวัสดิ์, แนวการศึกษาชุดวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2563, หนวยที่ 4, หน้า 4-15

⁶³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 26

กฎหมายมีผลย้อนหลังหมายถึง การห้ามไม่ให้กฎหมายมีผลใช้บังคับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางที่เป็นโทษ และ 3) หลักความพอสมควรแก่เหตุหรือหลักความได้สัดส่วน ซึ่งในทางเนื้อหาหมายถึงมาตรการที่กฎหมายนำมาใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นต้องเป็นมาตรการที่เหมาะสมจำเป็นและได้สัดส่วนสำหรับรายละเอียดสามารถอธิบายได้ดังนี้⁶⁴

(1) *หลักความแน่นอนของกฎหมาย* เป็นหลักที่เรียกร้องว่า การบัญญัติกฎหมายต้องมีความแน่นอนเพียงพอที่จะให้บุคคลในสังคมสามารถทราบได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายใดที่เขาจะต้องคำนึงถึงหากเขาจะกระทำอันใดอันหนึ่งและกฎหมายดังกล่าวมีข้อเรียกร้องอันใดบ้าง บุคคลจึงสามารถที่จะกำหนดการกระทำของตนเองให้เป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมายและให้เกิดความแน่ใจว่า การกระทำของตนไม่เป็นการละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายหลักความมั่นคงของกฎหมายประกอบด้วยหลักย่อย 2 หลักคือ หลักความชอบด้วยกฎหมาย และหลักคุ้มครองความสุจริต

(2) *หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง* ห้ามมิให้กฎหมายมีผลใช้บังคับกับเหตุการณ์ที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการย้อนหลังไปเป็นโทษต่อเหตุการณ์ที่ได้สิ้นสุดไปแล้ว หากมีผลไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ไม่มีข้อห้ามแต่อย่างใด

(3) *หลักความพอสมควรแก่เหตุ* หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “หลักความได้สัดส่วน” ซึ่งถือว่าเป็นหลักกฎหมายมหาชนทั่วไปที่มีได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่นับว่าเป็นกฎหมายที่สำคัญในการตรวจสอบการกระทำทั้งหลายของรัฐซึ่งมีผลสมบูรณ์หรือความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำนั้น ๆ หลักความได้สัดส่วนมิได้มีความมุ่งหมายเฉพาะเพื่อการจำกัดการแทรกแซงของรัฐเท่านั้น แต่หลักความได้สัดส่วนยังเป็นหลักการในทางเนื้อหาที่ห้ามมิให้มีการใช้อำนาจตามอำเภอใจและยังเป็นหลักที่มีความสำคัญสำหรับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลด้วย

สาระสำคัญของหลักพอสมควรแก่เหตุ หรือหลักความได้สัดส่วนมีหลักที่เป็นสาระสำคัญอยู่ 3 หลัก ได้แก่ หลักความเหมาะสม หลักความจำเป็น และหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ก. *หลักความเหมาะสม* หมายถึงมาตรการนั้นเป็นมาตรการที่อาจทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้ มาตรการอันใดอันหนึ่งจะเป็นมาตรการที่ไม่เหมาะสมหากมาตรการนั้นไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก

ข. *หลักความจำเป็น* หมายถึงมาตรการหรือวิธีการที่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดได้และเป็นมาตรการหรือวิธีการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ดังนั้นหากมี

⁶⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, กรุงเทพฯ : วิทยุชน , 2562 , หน้า 28

มาตรการอื่นที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์นั้นได้ และมีผลกระทบน้อยกว่ามาตรการที่รัฐเลือกใช้ ในกรณีนี้ย่อมถือได้ว่ามาตรการที่รัฐนำมาใช้ไม่ได้เป็นไปตามหลักความจำเป็น

ค. *หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ* เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่าง วัตถุประสงค์ และวิธีการ หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ หมายความว่า มาตรการอันใดอันหนึ่งจะต้องไม่อยู่นอกเหนือขอบเขตของความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการดังกล่าวกับ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กล่าวคือ เป็นการพิจารณาความสมดุลระหว่างสิทธิขั้นพื้นฐานที่ถูกกระทบ กับผลประโยชน์ส่วนรวมที่เกิดจากการกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวจะต้องอยู่ในสัดส่วนที่สมดุลกัน แต่หากการกระทบสิทธิของปัจเจกบุคคลมาแต่ประโยชน์สาธารณะที่เกิดจากการกระทบสิทธิดังกล่าว มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น กรณีนี้ย่อมถือว่าไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ⁶⁵

หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครองนั้นพิจารณา ในฐานะของผู้ใช้และบังคับการตามกฎหมายว่าฝ่ายตุลาการที่ใช้กฎหมายในการชี้ขาดตัดสินคดีนั้น จะต้องถูกผูกพันในการใช้อำนาจอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) ต้องพิจารณาพิพากษาคดีไปตาม บทบัญญัติของกฎหมายจะพิจารณา พิพากษาคดีให้ผิดแผกแตกต่างไปจากบทบัญญัติทางกฎหมาย ไม่ได้ 2) ต้องใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกันฝ่ายตุลาการต้องเคร่งครัดในการใช้กฎหมายแต่ละกรณี อย่างเท่าเทียมกัน และ 3) ต้องผูกพันในการใช้ดุลพินิจอย่างปราศจากข้อบกพร่อง⁶⁶

ในส่วนของฝ่ายปกครองก็มีความผูกพันในการปฏิบัติตามกฎหมาย คือ 1) การกระทำของฝ่ายปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย 2) ฝ่ายปกครองจะกระทำอันใดต้องมีกฎหมายให้อำนาจ หลักความชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวนี้เป็นสาระสำคัญของหลักนิติรัฐ

หลักไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย หลักนี้เป็นหลักประกันในกฎหมายอาญานอกเหนือจากเป็นหลักประกันในกฎหมายอาญาแล้ว หลักดังกล่าวยังมีผลใช้กับเรื่อง โทษปรับทางปกครอง เรื่องโทษทางวินัยและลงโทษขององค์กรในทางวิชาชีพด้วย หลัก "ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย"วางอยู่บนพื้นฐาน 4 ประการคือ (1) หลักการกระทำ (2) หลักการ กำหนดโทษโดยกฎหมาย (3) หลักความแน่นอนชัดเจนและ (4) หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง⁶⁷

ด้วยเหตุนี้การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาจึงไม่มีหลักว่าการค้นหาความจริงจะกระทำโดยปราศจากข้อจำกัด แต่ต้องเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามวิถีทางยุติธรรมและ

⁶⁵ เล่มเดิม, หน้า 29-30

⁶⁶ สุนทร มณีสวัสดิ์, แนวการศึกษาชุดวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2563, หน่วยที่ 4 , หน้า 4-17

⁶⁷ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2562 , หน้า 32-33

การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักความสมควรแก่เหตุ คือ ต้องมีความพอเหมาะพอดีระหว่างการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อตัวผู้ต้องหาด้วย⁶⁸

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้บัญญัติรับรองหลักนิติรัฐดังกล่าวข้างต้นไว้ในมาตรา 3 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติรัฐ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม"⁶⁹

4) *หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ* ตามทัศนะของ มาวนซ์ (Maunz) เห็นว่า หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญนั้นเป็นส่วนยอดสุดของหลักนิติรัฐหรือเป็นมงกุฎของหลักนิติรัฐ หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญหมายความว่ารัฐธรรมนูญได้รับการยอมรับให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่สูงสุดในระบบกฎหมายของรัฐนั้น และหากกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญกฎหมายดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับใช้ การยอมรับหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดว่าเป็นสาระสำคัญส่วนหนึ่งของหลักนิติรัฐนั้นเป็นลักษณะพิเศษของระบบกฎหมายเยอรมันซึ่งเป็นการทำให้หลักความชอบด้วยกฎหมาย มีความชัดเจนมากขึ้นเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นความแตกต่างกันในทางเนื้อหาของหลักนิติรัฐของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปกับนิติรัฐของประเทศอังกฤษ ในขณะที่ประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่ไม่มีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร หลักนิติรัฐในอังกฤษจึงมิได้เรียกร่องจากหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ แต่ในขณะที่ในประเทศเยอรมัน ความเข้าใจถึงหลักนิติรัฐถือว่าเป็นหลักตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีบทบัญญัติอย่างน้อย 2 มาตราที่รับรองถึงหลักการดังกล่าว กล่าวคือตามมาตรา 20 วรรคสามได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนถึงหลักความก่อนหรือหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญนอกจากนี้ มาตรา 79 วรรคสาม 2 ยังได้บัญญัติรับรองว่าบทบัญญัติของมาตรา 1 และมาตรา 20 ของรัฐธรรมนูญเป็นบทบัญญัติที่ไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้⁷⁰

หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญตามความเข้าใจต่อหลักนิติรัฐในบางประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีถือว่า หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญเป็นหลักที่เป็นสาระสำคัญประการหนึ่งของหลักนิติรัฐ ซึ่งเท่ากับเป็นการยืนยันหรือทำให้เกิดความมั่นคงขึ้นต่อหลักนิติรัฐ ดังนั้นหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดจึงเป็นหลักที่มีความสำคัญในการมุ่งคุ้มครองต่อหลักนิติรัฐ แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าประเทศใดไม่มีหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ประเทศนั้นไม่ถือว่าเป็นประเทศที่ปกครองโดยระบบนิติรัฐ⁷¹

⁶⁸ คณิต วน นคร, “ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา” บทบันทึก, เล่ม 42 ตอน 2, 2529, หน้า 16

⁶⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 3

⁷⁰ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2562, หน้า 34

⁷¹ เล่มเดิม หน้า 34

8. แนวความคิดเกี่ยวกับหลักนิติรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

หลักนิติรัฐ คือ การปกครองโดยกฎหมายซึ่งกฎหมายนั้นจะต้องมาจากประชาชนตามแนวทางระบบรัฐสภา มิใช่มาจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือคณะบุคคล หลักนิติรัฐที่ใช้ในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักการปกครองที่ถือว่า คนทุกคนมีความเสมอภาคกันอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเดียวกัน รัฐและประชาชนต้องมีความสมดุลแห่งการใช้อำนาจ กล่าวคือรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายในขณะที่เดียวกันประชาชนก็มีสิทธิที่จะตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐได้ (Check and Balance) ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นของหลักนิติรัฐก็เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหอันเกิดจากการใช้อำนาจของรัฐ โดยไม่เป็นธรรมในการที่จะนำตัวบุคคลที่เป็นผู้ต้องหาในชั้นจับกุมไปแถลงข่าวผ่านสื่อออนไลน์นั้น เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายที่รับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นไปตามหลักนิติรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่รัฐจะต้องมีหลักประกันไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นเรื่องกระทบสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างร้ายแรง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งมีหลักการ ดังนี้ คือ

1) *หลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง* สำหรับหลักการนี้ จะใช้ในกรณีขณะกระทำ ความผิดที่กฎหมายในขณะนั้นกำหนดความผิดและกำหนดโทษไว้ หลักการนี้เท่ากับปฏิเสธการใช้กฎหมายให้มีผลย้อนหลัง ทำนองว่า ไม่มี ความผิด ไม่มีกฎหมาย ไม่มีโทษ หรือโทษที่เอาผิดย้อนหลังแก่การกระทำที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น การตัดสินของศาลจะลงโทษให้หนักกว่ากรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็ไม่ได้ด้วยเพราะถือว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้สิ้นสุดลงแล้ว

2) *หลักการห้ามลงโทษซ้ำ* สำหรับหลักการนี้ ถือว่าเป็นหลักการที่นักกฎหมายใช้กันมานานตั้งแต่สมัยโรมัน การกระทำครั้งเดียว เมื่อถูกลงโทษแล้วจะอ้างข้อเท็จจริงหรือกฎหมายที่บัญญัติขึ้นภายหลัง เพื่อย้อนลงโทษซ้ำแก่ผู้กระทำความผิดอีกไม่อาจกระทำได้

3) *หลักข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความเป็นผู้บริสุทธิ์* สำหรับหลักการนี้เป็นหลักประกันบุคคลใน ความบริสุทธิ์ แม้บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่ต้องสงสัย หากยังมีได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าผู้นั้นเป็น ผู้กระทำความผิดในทางคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ด้วยหลักการดังกล่าวนี้ การ ปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อบุคคลในคดีอาญา จะกระทำเหมือนกับนักโทษมิได้ เพราะนอกจากจะขัดต่อ หลักการของกฎหมายแล้ว ยังขัดต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อีกด้วย

4) *หลักการห้ามการบังคับให้กล่าวร้ายตนเอง* สำหรับหลักการนี้เป็นการป้องกัน การ บังคับขู่เข็ญบุคคลทุกกรณีไม่ว่าเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย โจทก์ จำเลยหรือผู้มีส่วนได้เสียให้ไปเพื่อ

วัตถุประสงค์แห่งคดี รวมทั้งการไม่ให้ถ้อยคำอันเป็นประปักษ์ต่อตนเอง ด้วยเหตุนี้ การรับฟังหรือการรับสารภาพจึงไม่เป็นเหตุผูกมัดที่ศาลจะต้องเชื่อถืออันเป็นข้อยุติได้ (จำเลยจะให้การอย่างไรก็ได้)

5) หลักการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย สำหรับในคดีอาญา ผู้กระทำ ความผิดอย่างแท้จริง เท่านั้นจึงจะมีความผิดและถูกลงโทษ และหากมีข้อสงสัยว่าจะกระทำความผิดจริงหรือไม่ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย

6) หลักความมั่นคงของกฎหมาย สำหรับกฎหมายเป็นเรื่องของการบังคับให้กระทำ และละเว้นการกระทำของบุคคล เพื่อให้ประชาชนสามารถวางตัวได้อย่างถูกต้องตามข้อบังคับของกฎหมาย กรณีความมั่นคงของกฎหมาย สามารถพิจารณาได้เป็นสองนัยยะด้วยกัน กล่าวคือนัยยะแรก เป็นนัยที่มุ่งประเด็นไปที่ภารกิจของกฎหมาย กล่าวคือกฎหมายย่อมช่วยให้เกิดระบบที่แน่นอน และเชื่อถือได้ โดยอาศัยการบัญญัติกฎหมายที่มีลักษณะผูกมัด สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองด้วยกันเอง และความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับรัฐหรือแม้กระทั่งในการบริหารงานของรัฐเอง ส่วนนัยยะที่สอง ความมั่นคงของกฎหมาย ย่อมเป็นหลักการที่เป็นตัวกำหนดโครงสร้างกฎหมาย เป็นเสมือน เบ้าที่หล่อหลอมกฎหมาย กล่าวคือ ความมั่นคงในแง่ที่กฎหมายจะต้องมีเนื้อหาที่แน่นอนและชัดเจน รวมทั้งมีความถาวรต่อเนื่องของกฎหมายด้วย⁷²

กล่าวโดยสรุปหลักนิติรัฐเป็นหลักที่มีความมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิปัจเจกบุคคล จากการใช้อำนาจมหาชนของรัฐ ทั้งนี้ไม่ว่าจะพิจารณาจากหลักย่อยหลักโตของหลักนิติรัฐล้วนแต่มี วัตถุประสงค์เพื่อที่จะจำกัดขอบเขตอำนาจของรัฐ หรือเพื่อถ่วงดุลตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ในสภาพการณ์ที่อำนาจรัฐมีข้อจำกัด ถูกผูกพันต่อกฎหมาย รวมทั้งถูกควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการได้ สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมทำให้สิทธิของปัจเจกบุคคลได้รับการคุ้มครอง⁷³

9. แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

ในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาใช้พิสูจน์ความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาอันเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบ ที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ซึ่งอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

⁷² บุญศรี มีวงศ์โฆษ, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กฎหมาย รัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557, หน้า 435

⁷³ อ่างแล้ว เจริญรงค์ที่ 69 หน้า 42

9.1 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน

พนักงานสอบสวน หมายความว่าถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน⁷⁴ การสอบสวนจึงถือเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่สำคัญของพนักงานสอบสวนเพราะหากการสอบสวนกระทำไปโดยถูกต้องและเป็นธรรมตามขั้นตอนของกฎหมายแล้ว ย่อมเกิดประโยชน์ต่อองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบด้วย ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานไว้ค่อนข้างกว้างขวาง คือสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ทุกชนิดเท่าที่จะทำได้ แต่ต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชื้อ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น⁷⁵ ซึ่งพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความจริงในคดีอาญาแยกออกได้เป็น

- 1) พยานหลักฐานโดยตรง คือ พฤติการณ์ทั้งหลายที่โดยตัวมันเองแสดงให้เห็นได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาผิดหรือไม่ผิด เช่น ประจักษ์พยาน
- 2) พยานหลักฐานแวดล้อม คือ พฤติการณ์ทั้งหลายที่ทำให้ข้อเท็จจริงโดยตรงที่สำคัญฟังเป็นที่ยุติได้ เช่น รอยเลือด
- 3) ข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยอื่น คือ พฤติการณ์ที่ทำให้เห็นแจ้งถึงน้ำหนักของพยานหลักฐานชนิดต่าง ๆ เช่น ความน่าเชื่อถือ หรือความสามารถในการจดจำของพยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการค้นหาความจริงที่เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่เกินกรอบอำนาจของกฎหมายอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของผู้ต้องหาที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองได้

9.2 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการใช้มาตรการบังคับตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจเฉพาะของพนักงานสอบสวนไว้เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนี้ คือ

- 1) อำนาจในการตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ รวมทั้งถ่ายภาพถ่าย แผนที หรือภาพวาดจำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น⁷⁶

การตรวจตัวผู้เสียหายจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายก่อนจึงจะตรวจได้ แต่การตรวจตัวผู้ต้องหาพนักงานสอบสวนมีอำนาจตรวจตัวผู้ต้องหาได้

⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2 (6)

⁷⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 226

⁷⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 132 (1)

โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหา แต่ในกรณีนี้มีได้หมายความว่าพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจตรวจผู้ต้องหาได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด พนักงานสอบสวนจะทำการตรวจค้นผู้ต้องหาได้ก็เฉพาะแต่การตรวจที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้เท่านั้น

การตรวจสิ่งของหรือทางที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ คือ การตรวจสถานที่เกิดเหตุที่มีวัตถุประสงคที่จะแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการติดตามตัวคนร้ายและพิสูจน์การกระทำความผิด ซึ่งโดยหลักการแล้วไม่มีอาชญากรรมใดที่กระทำได้โดยสมบูรณ์และไม่ทิ้งร่องรอยใด ๆ ไว้ในสถานที่เกิดเหตุ ดังนั้นถ้าพนักงานสอบสวนผู้ทำการตรวจสอบที่เกิดเหตุได้ทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุอย่างถี่ถ้วนแล้วบันทึกไว้โดยละเอียด จะสามารถใช้ประโยชน์จากพยานหลักฐานที่ได้ในสถานที่เกิดเหตุอันจะนำไปสู่การคลี่คลายคดีนั้น ๆ ได้อย่างดี

การทำภาพถ่าย แผนที่หรือภาพวาด มีการกล่าวถึงวิธีการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในการทำแผนที่และถ่ายรูปสถานที่เกิดเหตุไว้ในประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี⁷⁷ คือ การทำแผนที่สถานที่เกิดเหตุ เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะพิจารณาความแต่ความจำเป็นในคดี เพื่อเป็นรากฐานแสดงความเข้าใจสถานที่ และเป็นประโยชน์แก่คดีนั้น ๆ ซึ่งคดีที่จำเป็นที่ต้องมีแผนที่สังเขป แสดงสถานที่เกิดเหตุประกอบการสอบสวนแนบสำนวนเสนอทุกคดี คือ คดีอุกฉกรรจ์ คดีฆาตกรรมพาหนะ โดยบุคคลหรือทรัพย์ในถนนหลวง และคดีบุกรุกที่ดิน⁷⁸ โดยการทำแผนที่สถานที่เกิดเหตุประกอบสำนวนการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องจัดให้ ผู้ต้องหาหรือพยานเป็นผู้นำชี้สถานที่เกิดเหตุ นั้น ลงลายมือชื่อรับรอง เพื่อให้แผนที่เกิดเหตุนั้นมีน้ำหนักฟังเป็นหลักฐานได้มั่นคงขึ้น⁷⁹ แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะนำตัวผู้ต้องหาไปแถลงข่าวผ่านสื่อออนไลน์ในลักษณะที่จัดให้ผู้ต้องหาพูดคุยผ่านสื่อต่าง ๆ ในมูลเหตุของการกระทำความผิด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า เป็นวิธีการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่เกินกรอบอำนาจของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อย่างมาก

การจำลองหรือพิมพ์ลายนิ้วมือ กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการจำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ หรือลายมือ (ลายฝ่ามือ) หรือลายเท้า (ลายฝ่าเท้า) เท่านั้น ไม่ใช่มีอำนาจบังคับให้ผู้ต้องหาเขียนชื่อ หรือข้อความใดเพื่อตรวจสอบลายมือ ดังนั้นกรณีที่พนักงานสอบสวนออกคำสั่งบังคับให้ผู้ต้องหาเขียนชื่อในกระดาษ ตามคำสั่งของพนักงานสอบสวนเพื่อตรวจสอบลายมือแล้วผู้ต้องหาไม่ยอมเขียน ยังไม่มีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน โดยศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ประมวล

⁷⁷ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคือฉบับปี พ.ศ.2498

⁷⁸ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8, บทที่ 9 ข้อ 265.

⁷⁹ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8, บทที่ 9 ข้อ 266.

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 มิได้ระบุเลยว่าให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งบังคับคดีผู้ต้องหาเช่นนั้น คำสั่งของพนักงานสอบสวนไม่เป็นคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย⁸⁰

2) อำนาจในการค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยกระทำผิด หรือ ได้ใช้สงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น⁸¹ กล่าวคือ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการค้น

3) อำนาจในการออกหมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนได้ปฏิบัติตามหมาย⁸²

4) อำนาจในการยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งมา⁸³

เห็นได้ว่ากฎหมายให้อำนาจหน้าที่พนักงานสอบสวนในการใช้ มาตรการบังคับเป็นการเฉพาะ ดังนั้นการดำเนินการหรือการกระทำทั้งหลายโดยที่กฎหมายมิได้ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนไว้ พนักงานสอบสวนจึงไม่มีอำนาจกระทำได้ และพนักงานสอบสวนจะใช้วิธีการสอบสวนอันมิชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 บัญญัติว่า ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชื้อ หลอกหลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา นั้น แสดงให้เห็นว่าการสอบสวนผู้ต้องหาโดยฝ่าฝืนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 ผลการสอบสวนย่อมเสียเปล่าจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานอันผู้ต้องหาไม่ได้ ซึ่งผลจากสิทธิมูลฐานตามรัฐธรรมนูญ และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชื้อ หลอกหลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน.⁸⁴ ดังนั้นความยินยอมของผู้ต้องหาไม่ทำให้การกระทำนั้นชอบด้วย

⁸⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 1368/2500 พนักงานสอบสวนมีคำสั่งบังคับให้ผู้ต้องหาเขียนชื่อลงในกระดาษเปล่าเพื่อส่งไปพิสูจน์กับลายมือที่ผู้ต้องหาในเรือนจำก่อน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์การรวบรวมพยานหลักฐาน ฯลฯ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131, 132 ดังนี้ ไม่เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายเพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 มิได้ระบุไว้เลยว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งเช่นนั้นได้

⁸¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 132 (2)

⁸² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 132 (3)

⁸³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 132 (4)

⁸⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 226

บทบัญญัติของกฎหมายขึ้นมาได้⁸⁵ การก้าวล่วงสิทธิของบุคคลต้องมีขอบเขต จริงอยู่ที่เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาคือการค้นหาความจริง แต่การกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงโดยไม่คำนึงถึงสิทธิในฐานะที่เป็นมนุษย์ย่อมไม่ถูกต้อง ดังนั้นการค้นหาความจริงจากตัวผู้ต้องหาในฐานะที่เป็นประธานในคดี จะกระทำโดยปราศจากข้อจำกัดมิได้

การสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะกระทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา⁸⁶

ด้วยเหตุนี้ในมุมมองของพนักงานสอบสวนถือว่าการนำผู้ต้องหาซึ่งที่เกิดเหตุประกอบเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อเพิ่มน้ำหนักให้กับคำรับสารภาพ ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ที่ถือเป็นคู่มือของพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ แต่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติเช่นนี้ต่อผู้ต้องหากฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานเพียงตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสอบสิ่งของ หรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด จำลองหรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายน่าจะกระทำให้เกิดประโยชน์

อาจกล่าวได้ว่าการนำผู้ต้องหาในกรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาไปแถลงข่าวในลักษณะที่ให้ผู้ต้องหาตอบคำถามเกี่ยวกับมูลเหตุแห่งการกระทำความผิดในทำนองเดียวกับการทำแผนประกอบคำรับสารภาพผ่านสื่อออนไลน์ในปัจจุบัน จึงเกินกรอบอำนาจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานตามที่กฎหมายกำหนดก็ได้

ในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนนั้น การนำตัวผู้ต้องหาในกรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาไปแถลงข่าวผ่านสื่อออนไลน์ในทางกฎหมายจะถือเป็นการดำเนินการทั้งหลายอื่นหรือไม่นั้นพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132(1) ที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวน คือ

1. ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม
2. ตรวจตัวผู้ต้องหา
3. ตรวจสอบสิ่งของหรือที่ทาง
4. ทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด
5. จำลองหรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้า
6. บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดประโยชน์⁸⁷

⁸⁵ คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2564, หน้า 272

⁸⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 132 (1)

⁸⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 132

เมื่อพิจารณาอำนาจของพนักงานสอบสวนถือว่าการทำภาพถ่าย แผนที่ หรือ ภาพวาดของสถานที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนมีอำนาจกระทำได้ แต่ในปัจจุบันการนำตัวผู้ต้องหาในกรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาไปแถลงข่าวผ่านสื่อออนไลน์จะมีลักษณะที่ทำให้ผู้ต้องหาตอบคำถามเกี่ยวกับมูลเหตุแห่งการกระทำความผิดทำนองเดียวกับการจัดทำแผนประกอบคำรับสารภาพผ่านสื่อออนไลน์ จึงต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าการที่นำตัวผู้ต้องหาไปแถลงข่าวผ่านสื่อออนไลน์เป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือไม่

10. แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อออนไลน์

การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำผู้กระทำความผิดไปดำเนินการแสดงลักษณะของการกระทำทำนองเดียวกันกับการทำแผนประกอบคำรับสารภาพและการนำผู้ต้องหาไปแถลงข่าว โดยปรากฏตามสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ในลำดับต่อไปผู้เขียนขอเสนอความหมาย ประเภท และแนวคิดสื่อออนไลน์ดังจะกล่าวต่อไปนี้

สื่อออนไลน์ (Social Media) เป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับในปัจจุบันโดยมีการใช้อย่างแพร่หลายภายใต้การพัฒนาของเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ซึ่งมีแนวโน้มจะกลายเป็นสื่อหลักสำหรับผู้คนในโลกอนาคต นอกจากนี้ยังให้ความหมายรวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งหมายถึง สื่อที่ผู้ส่งสารแบ่งปันสาร ในรูปแบบต่าง ๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์สามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารหรือผู้รับสารด้วยตนเอง⁸⁸

จากการเติบโตของเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลในปัจจุบัน ทำให้มีการพัฒนาช่องทางในการสื่อสารต่าง ๆ และใช้เป็นเครือข่ายในการสื่อสารซึ่งมีอัตราของจำนวนผู้ใช้ช่องทางดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่งผลในวงกว้างต่อการรับรู้ของคนในสังคม จนเกิดเป็นเครือข่ายสังคม หรือที่เรียกว่า สังคมออนไลน์⁸⁹

เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ทั้งการใช้งานเชิงส่วนตัว และการใช้เชิงธุรกิจซึ่งมีบริการผ่านเว็บไซต์ที่เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับบุคคลที่ต่างก็มี

⁸⁸ กัญชลิตา ตันเจริญ, พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ และรูปแบบการนำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในประเทศ โดยการศึกษาตามแผนเพจ, 2563, หน้า 17

⁸⁹ ธนวัฒน์ เอกสมุทร, ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกรับชมสื่อออนไลน์ด้านการท่องเที่ยว, 2565, หน้า 13

เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ตโฟน (Smartphone) ได้รับความนิยมใช้งานกันอย่างแพร่หลายยิ่งทำให้เครือข่ายสังคมออนไลน์ขยายใหญ่ตามไปด้วย⁹⁰

10.1 ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารปัจจุบันคือ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้ให้ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่อข้อมูล สารสนเทศ หรือสื่อดิจิทัล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ช่องทางการติดต่อแบบสามารถโต้ตอบหรือแบ่งปันสื่อร่วมกันผ่านระบบอินเทอร์เน็ต หรือระบบเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ ทั้งนี้บุคคลทั่วไปสามารถสื่อสาร นำเสนอ แบ่งปัน และเผยแพร่ข้อมูลออกสู่สาธารณะโดยใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต หรือสมาร์ตโฟน ทำให้เกิดเครือข่ายสังคมขึ้นจากการติดต่อร่วมกันของบุคคลทั่วโลก⁹¹

ราชบัณฑิตยสภา ได้บัญญัติคำว่า “Social Media” ไว้ว่า “สื่อสังคม” หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ใ้บุคคลทั่วไปมีส่วนร่วมสร้าง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ สื่อเหล่านี้เป็นของบริษัทต่าง ๆ ให้บริการผ่านเว็บไซต์ของตน⁹²

สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สื่อสังคมออนไลน์หมายถึง สื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคม เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันเครือข่ายสังคม ผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใด ๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดเน้นให้ผู้ใช้งานที่ เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในการผลิตเนื้อหาขึ้นเอง ในรูปแบบของภาพและเสียง⁹³

อรรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง กล่าวว่า สื่อสังคมออนไลน์คือ สื่อดิจิทัล หรือซอฟต์แวร์ที่ทำงานอยู่บนพื้นฐานของระบบเว็บ หรือเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ตที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติทางสังคมเพื่อทำให้ผู้ใช้ในโลกออนไลน์สามารถแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร ทั้งข้อความ ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวกับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกันในสังคมมนุษย์ เช่นการติดต่อสื่อสาร การแบ่งปันความรู้ การจัดการความรู้ เป็นต้น⁹⁴

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า สื่อสังคมออนไลน์หมายถึง สื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างกันเครือข่ายสังคมผ่านอุปกรณ์ที่เชื่อมต่อกับ

⁹⁰ เรื่องเดิมหน้า 14

⁹¹ ญัตติกฎหมาย สุกฤตธนเมธี และนุชประภา โมกข์ศาสตร์, การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนเพื่อการเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย, 2562 หน้า 9

⁹² อ่างแล้ว ในเชิงอรรถที่ 90

⁹³ เรื่องเดิม หน้า 10

⁹⁴ อรรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง เครื่องมือเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ (อ้างถึงใน ญัตติกฎหมาย สุกฤตธนเมธี และนุชประภา โมกข์ศาสตร์), 2562, หน้า 22

อินเทอร์เน็ต โดยผู้ใช้สามารถทั้งเป็นผู้รับสารและผู้ส่งสารที่ผลิตเนื้อหาขึ้นเอง หรือส่งต่อเนื้อหา เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น⁹⁵

10.2 องค์ประกอบของสื่อสังคมออนไลน์

องค์ประกอบของสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบไปด้วยพื้นฐาน 5 ชนิด ดังนี้

1) *ข้อความ* เป็นส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาของมัลติมีเดีย ใช้แสดงรายละเอียดหรือเนื้อหาของเรื่องที่น่าเสนอ ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของมัลติมีเดีย ระบบมัลติมีเดียที่น่าเสนอผ่านจอภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ นอกจากจะมีรูปและสีของตัวอักษรให้เลือกมากมายตามความต้องการแล้วยังสามารถกำหนดลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ ในระหว่างการนำเสนอได้อีกด้วย ซึ่งปัจจุบันมีหลายรูปแบบได้แก่

(1) *ข้อความที่ได้จากการพิมพ์* เป็นข้อความปกติที่พบได้ทั่วไปได้จากการพิมพ์ด้วยโปรแกรมประมวลผลงาน (Word Processor) เช่น NotePad, Text Editor, Microsoft Word โดยตัวอักษรแต่ละตัวเก็บในรหัส เช่น ASCII

(2) *ข้อความจากการสแกน* เป็นข้อความในลักษณะภาพ หรือ Image ได้จากการนำเอกสารที่พิมพ์ไว้แล้ว (เอกสารต้นฉบับ) มาทำการสแกน ด้วยเครื่องสแกนเนอร์ (Scanner) ซึ่งจะได้ผลออกมาเป็นภาพ 1 ภาพ ปัจจุบันสามารถแปลงข้อความภาพเป็นข้อความปกติได้ โดยอาศัยโปรแกรม OCR ข้อความอิเล็กทรอนิกส์ เป็นข้อความที่พัฒนาให้อยู่ในรูปของสื่อที่ใช้ประมวลผลได้

(3) *ข้อความไฮเปอร์เท็กซ์ (Hyper Tex)* เป็นรูปแบบของข้อความที่ได้รับความนิยมสูงมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะการเผยแพร่เอกสารในรูปของเอกสารเว็บ เนื่องจากสามารถใช้เทคนิค การลิงค์หรือเชื่อมข้อความไปยังข้อความหรือจุดอื่น ๆ ได้

2) *เสียง* ถูกจัดเก็บอยู่ในรูปของสัญญาณดิจิทัลซึ่งสามารถเล่นซ้ำกลับไปกลับมาได้ โดยใช้โปรแกรมที่ออกแบบมาโดยเฉพาะสำหรับการทำงานด้านเสียง หากในงานมัลติมีเดียมีการใช้เสียงที่เข้าใจและสอดคล้องกับเนื้อหาในการนำเสนอจะช่วยให้ระบบมัลติมีเดียนั้นเกิดความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ยังช่วยสร้างความน่าสนใจและน่าติดตามในเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากเสียงมีอิทธิพลต่อผู้ใช้นั้นมากกว่าข้อความหรือภาพหนึ่ง ดังนั้นเสียงจึงเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับมัลติมีเดียซึ่งสามารถนำเข้าเสียงผ่านทางไมโครโฟน, แผ่นซีดีดีวีดี, เทป และวิทยุ

3) *ภาพนิ่ง* เป็นภาพที่ไม่มีการเคลื่อนไหว เช่น ภาพถ่าย ภาพวาด และ ภาพลายเส้น ภาพนิ่งนับว่ามีบทบาทต่อระบบงานมัลติมีเดียมากกว่าข้อความหรือตัวอักษร เนื่องจาก

⁹⁵ ญัตติกานจน์ ศุภรัตน์เมธี และนุชประภา โมกข์ศาสตร์, การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนเพื่อการเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย, 2562ม หน้า 22

ภาพจะให้ผลในเชิงการเรียนรู้หรือรับรู้ด้วยการมองเห็นได้ดีกว่า นอกจากนี้ยังสามารถถ่ายทอดความหมายได้ลึกซึ้งมากกว่าข้อความหรือตัวอักษรซึ่งข้อความหรือตัวอักษรจะมีข้อจำกัดทางด้านความแตกต่างของแต่ละภาษา แต่ภาพนั้นสามารถสื่อความหมายได้กับทุกชนชาติ ภาพหนึ่งมักจะแสดงอยู่บนสื่อชนิดต่าง ๆ เช่น โพรทัศน์หนังสือพิมพ์หรือวารสารวิชาการ เป็นต้น

4) *ภาพเคลื่อนไหว* ภาพกราฟิกที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อแสดงขั้นตอนหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสรรคจินตนาการให้เกิดแรงจูงใจจากผู้ชม การผลิตภาพเคลื่อนไหวจะต้องใช้โปรแกรมที่มีคุณสมบัติเฉพาะทางซึ่งอาจมีปัญหากเกิดขึ้นอยู่บ้างเกี่ยวกับขนาดของไฟล์ที่ต้องใช้พื้นที่ในการจัดเก็บมากกว่าภาพนิ่งหลายเท่า⁹⁶

5) *วิดีโอ* เป็นองค์ประกอบของมัลติมีเดียที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากวิดีโอในระบบดิจิทัล สามารถนำเสนอข้อความหรือรูปภาพ (ภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว) ประกอบกับเสียงได้สมบูรณ์มากกว่าองค์ประกอบชนิดอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักของการใช้วิดีโอในระบบมัลติมีเดียก็คือ การสิ้นเปลืองทรัพยากรของพื้นที่บนหน่วยความจำเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการนำเสนอวิดีโอด้วยเวลาที่เกิดขึ้นจริง จะต้องประกอบด้วยจำนวนภาพไม่ต่ำกว่า 30 ภาพต่อวินาที ถ้าหากการประมวลผลภาพดังกล่าวไม่ได้ผ่านกระบวนการบีบอัดขนาดของสัญญาณมาก่อนการนำเสนอภาพเพียง 1 นาทีอาจต้องใช้หน่วยความจำมากกว่า 100 MB ซึ่งจะทำให้ไฟล์มีขนาดใหญ่เกินขนาดและมีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง⁹⁷

10.3 ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้งานในปัจจุบันแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามวัตถุประสงค์ การใช้งาน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) *การสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ (online social network)* หมายถึง การสร้างกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มสังคม (social community) เอาไว้ติดต่อพูดคุยและอัปเดตข่าวสารของกันและกัน อาจแบ่งสื่อสังคมออนไลน์ประเภทนี้ได้เป็น 2 ชนิด ได้แก่

(1) *Social Networking* หรือเครือข่ายทางสังคมในอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ใช้สำหรับเชื่อมต่อระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล เพื่อให้เกิดเป็นกลุ่มสังคม เพื่อให้ผู้ใช้แลกเปลี่ยนความสนใจ ข่าวสาร หรือกิจกรรมของกันและกัน รวมถึงเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและแบ่งปันข้อมูลระหว่างกันทั้งด้านสังคม, สิ่งแวดล้อม, ธุรกิจ, การเมือง ตัวอย่างของสื่อสังคมออนไลน์ประเภทนี้ เช่น Facebook, Hi5, Ning, LinkedIn, MySpace Instagram และ TikTok เป็นต้น

⁹⁶ เรื่องเดิม , หน้า 24

⁹⁷ เรื่องเดิม, หน้า 25

(2) *Micro Blog* หรือที่เรียกกันว่า "บล็อกจิ๋ว" เป็นรูปแบบหนึ่งของ Blog ที่จำกัดของข้อความที่เขียน ผู้ใช้สามารถเขียนข้อความได้สั้นๆ ประมาณครั้งละ 240 ตัวอักษร ที่เรียกว่า "status" หรือ "notice" เพื่อแสดงสถานะของตัวเองว่ากำลังทำอะไรอยู่ หรือแจ้งข่าวสารต่างๆ แก่กลุ่มเพื่อนในสังคมออนไลน์ เช่น Twitter, Pownce, Jaiku และ tumblr เป็นต้น⁹⁸

2) *การสนทนาออนไลน์* หรือแชท (chat) หมายถึง การพิมพ์ข้อความโต้ตอบกันไปมาในลักษณะประโยคต่อประโยค ปัจจุบันนอกจากการพิมพ์ข้อความ ยังสามารถพูดคุยแบบเห็นหน้าและได้ยินเสียง โปรแกรมแชท (chat) ที่เป็นที่นิยม เช่น Line, WeChat, Skype และ WhatsApp เป็นต้น

3) *การแสดงความคิดเห็นหรือพูดคุยผ่านกระดานข่าว* หรือเว็บบอร์ด (web board)

หมายถึง การโพสต์กระทู้หรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ลงบนเว็บไซต์ในรูปแบบของเว็บบอร์ดที่ผู้ใช้สามารถแลกเปลี่ยนทัศนะในเรื่องที่สนใจ เช่น สินค้าหรือบริการ ประเด็นข่าว ประเด็นสาธารณะ ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กีฬา หรือประเด็นฮอตฮิตของสังคมในขณะนั้น เว็บไซต์ที่เป็นที่นิยม เช่น Pantip, Epinions เป็นต้น

4) *การแบ่งปันภาพ แฟ้มข้อมูล หรือวิดีโอ (media sharing)* หมายถึง การอัปโหลด(upload) รูปภาพ แฟ้มข้อมูล หรือวิดีโอเพื่อแบ่งปันให้กับสมาชิก หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเว็บไซต์ที่ให้บริการวิดีโอออนไลน์ทั้งหนัง เพลง ละคร และรายการสาระและบันเทิงอื่น ๆ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากผู้ใช้สามารถเลือกชมเนื้อหาได้ตามความต้องการและตามเวลาที่ตนสะดวก ไม่ถูกจำกัดด้วยผังรายการ⁹⁹เหมือนสื่อวิทยุโทรทัศน์ ตัวอย่างเว็บไซต์เป็น media sharing เช่น Youtube, Flickr, Pinterest และ Multiply เป็นต้น

5) *การแบ่งปันทัศนะผ่านบทความหรือบันทึกส่วนตัวในบล็อก (Blogs/WeBlogs)* หมายถึง การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อคิดเห็น บันทึกส่วนตัว เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสามารถด้านต่าง ๆ เผยแพร่ความรู้ผ่านบทความหรือบันทึกส่วนตัว โดยสามารถแบ่งปันให้บุคคลอื่น ๆ เข้าไปอ่าน หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ เช่น Exteen, Bloggang, Wordpress และ Blogger เป็นต้น

6) *การสืบค้นข้อมูล (search)* หมายถึง การเรียกดูข้อมูลจากเว็บไซต์ที่มีลักษณะเป็นแหล่งข้อมูลหรือความรู้ (data/knowledge) ซึ่งผู้เขียนส่วนใหญ่อาจจะเป็นนักวิชาการ

⁹⁸ เรื่องเดิม, หน้า 26

⁹⁹ เรื่องเดิม, หน้า 26

หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านต่าง ๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ซึ่งผู้ใช้สามารถเขียนหรือแก้ไขข้อมูลได้อย่างอิสระ เช่น Wikipedia, Google Earth และ diggZy เป็นต้น¹⁰⁰

11. แนวความคิดเกี่ยวกับการนำตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาไปกระทำการต่าง ๆ ในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวน

ในกรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ถือเป็นหลักปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่พนักงานสอบสวนเชื่อว่ามีความสำคัญและมีส่วนช่วยให้สังคมได้รับรู้กระบวนการทำงานในชั้นการสอบสวนคดีอาญาว่าไปผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด สำหรับความหมายของการนำตัวผู้ต้องหากรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาไปกระทำการต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ เท่าที่ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนไม่มีกรกล่าวถึงความหมายหรือคำนิยามเกี่ยวกับการนำตัวผู้ต้องหากรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาไปกระทำการต่าง ๆ ไว้แต่อย่างใดคงมีแต่หลักปฏิบัติที่มีการกล่าวถึงการนำชี้ที่เกิดเหตุไว้ในเรื่องหลักการถามปากคำและการทำแผนและถ่ายรูปสถานที่เกิดเหตุ ที่มีการกล่าวถึงการนำชี้ที่เกิดเหตุว่า เมื่อผู้ต้องหารับสารภาพให้พนักงานสอบสวนนำผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุและทำแผนที่สังเขปสถานที่เกิดเหตุ และบันทึกการชี้สถานที่เกิดเหตุไว้เป็นหลักฐาน โดยให้ผู้ต้องหาลงลายมือชื่อรับรองไว้ในแผนที่สังเขปนั้น¹⁰¹ และการทำแผนที่ที่เกิดเหตุประกอบสำนวนการสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องจัดให้ผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา หรือพยานเป็นผู้นำชี้สถานที่เกิดเหตุนั้น ลงลายมือชื่อรับรอง¹⁰²

สำหรับวิธีการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในชั้นสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงในคดีความ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มี คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนที่เกี่ยวข้องดังนี้คือ¹⁰³

1) ในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนให้ปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 ตลอดจนระเบียบ และคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นสำคัญ รวมทั้งให้ปฏิบัติดังนี้

¹⁰⁰ เรื่องเดิม, หน้า 27

¹⁰¹ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 บทที่ 5 ข้อ 247 (4).

¹⁰² ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 บทที่ 5 ข้อ 265

¹⁰³ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556

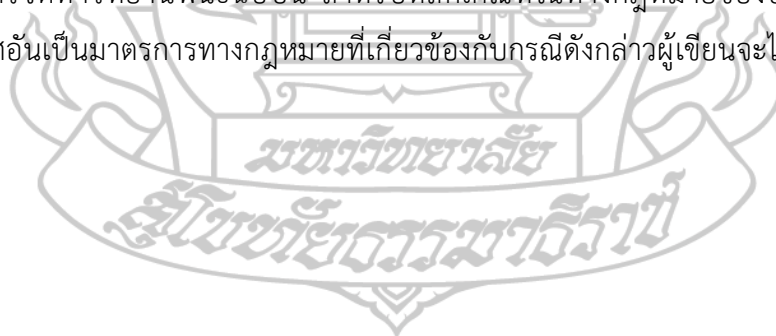
(1) การให้ผู้ต่อนานำพนักงานสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับ
สารภาพ

(2) ห้ามจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงเข้าทำข่าว ขณะมีการให้ผู้ต่อนานำ
พนักงานสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และหลีกเลี่ยงการให้สัมภาษณ์ใด ๆ ใน
ลักษณะเป็นการตอบโต้ระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้ต่อนานำ หรือบุคคลใด ๆ โดยมีสื่อมวลชนเป็นผู้
สัมภาษณ์เนื่องจากอาจเป็นเหตุให้รูปคดีเสียหาย

(3) พนักงานสอบสวนไม่ควรให้ผู้ต่อนานำไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับ
เห็นว่าเป็นการข่มขู่ หรือปฏิบัติการที่ไม่สมควรแก่ผู้ต่อนานำ

ทั้งนี้ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ห้ามผู้ต่อนานำที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน สิบ
แปดปีบริบูรณ์ไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพเพราะจะเป็นการประจานเด็ก และอาจเป็นการ
กระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก รวมทั้งห้ามมิให้นำผู้ต่อนานำไปขอขมาศพ หรือบิดา มารดา สามี
ภรรยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ต่อนานำ นอกจากนี้ห้ามผู้เสียหาย พยาน เข้าร่วมการนำชี้
ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต่อนานำเปิดเผยตน โดยเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นเด็ก สตรี
พระภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการ
คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาที่มีการ
นำตัวผู้ต่อนานำไปกระทำการต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ที่สำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์
ปัญหาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำหรับหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายของประเทศไทย และ
ต่างประเทศอันเป็นมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าวผู้เขียนจะได้กล่าวในบทที่ 3
ต่อไป

บทที่ 3

หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนในกรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญตามหลักรัฐธรรมนูญ นิยม หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักความเสมอภาค ผู้ต้องหาที่เป็น บุคคลที่ได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งสิทธิ และเสรีภาพประการต่าง ๆ ที่ปรากฏไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ในกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้น สอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนก็ต้องคำนึงถึงบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิและ เสรีภาพของผู้ต้องหาด้วย ในบทนี้ จะขอนำเสนอหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพของผู้ต้องหาในกรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย และต่างประเทศโดยลำดับ ดังนี้

1. หลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

บทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้มีการบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไว้หลายฉบับจะขอกล่าวถึงภาพรวมวิวัฒนาการของการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันดังต่อไปนี้

ตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาสู่ ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญ และการปกครองแบบ ประชาธิปไตยให้แก่ปวงชนชาวไทย โดยปรากฏการรับรองสิทธิและเสรีภาพเป็นครั้งแรก ของไทยใน รัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475¹⁰⁴

จากรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 เรื่อยมาจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 คือรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490 ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มาโดยตลอด โดยเป็นการบัญญัติรับรองสิทธิ เสรีภาพที่สำคัญ ๆ เช่น ความเสมอภาคในกฎหมาย เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในทรัพย์สิน เสรีภาพ

¹⁰⁴ นพนิติ สุริยะ, หลักกฎหมาย สิทธิมนุษยชน: แนวคิดและการคุ้มครอง, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2559, หน้า 121

ในการเขียน เสรีภาพในการพูด เป็นต้น โดยในระยะเวลานี้เป็นช่วงก่อนประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค. ศ. 1948 ของสหประชาชาติ ซึ่งภายหลังจากมีการประกาศบังคับใช้ปฏิญญาฯ มีผลอย่างยิ่งต่อการร่างรัฐธรรมนูญในฉบับถัดมาของไทย คือ ฉบับปีพุทธศักราช 2492 โดยผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้นำเอาหลักการที่สำคัญของปฏิญญาฯ มาบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ทำให้มีบทบัญญัติที่เป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชนมากกว่าครั้งใด ๆ ที่ผ่านมา และอาจเรียกได้ว่าเป็นฉบับต้นแบบของการร่างรัฐธรรมนูญฉบับต่อมา โดยเฉพาะในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย เนื่องจากได้บัญญัติรับรองเสรีภาพที่สำคัญต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมา เช่น สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องหา และจำเลยสิทธิที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน เสรีภาพในการได้รับการศึกษาอบรม เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง เสรีภาพในการสื่อสาร เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย สิทธิในการฟ้องร้องหน่วยงานราชการ เป็นต้น¹⁰⁵

รัฐธรรมนูญฉบับที่ว่าด้วยการรับรองสิทธิและเสรีภาพแก่ปวงชนชาวไทยที่สำคัญอีกฉบับหนึ่ง คือ รัฐธรรมนูญฉบับที่ 10 ซึ่งมีชื่อว่า "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517" เป็นรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นภายหลังเกิดเหตุการณ์เรียกร้องของประชาชน และนิสิต นักศึกษา เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 อันถือเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ ความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตจากรัฐมากยิ่งขึ้น ผลจากการเกิดเหตุการณ์ที่สำคัญดังกล่าวรัฐธรรมนูญได้เพิ่มเติมบทบัญญัติที่สำคัญในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยขึ้นอีกหลายมาตรา เช่น สิทธิทางการเมือง เสรีภาพในทางวิชาการ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เป็นต้น และที่สำคัญได้เพิ่มเติมสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอีกหลายประการด้วย จึงกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์และดีที่สุดในเวลานั้นซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาได้นำมาเป็นแม่แบบที่สำคัญในการร่างรัฐธรรมนูญ¹⁰⁶

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญมาแล้วทั้งสิ้น 19 ฉบับ โดยรัฐธรรมนูญส่วนมากจะให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพแก่ปวงชนชาวไทย แต่มีบางฉบับไม่ปรากฏบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพเลยจำนวน ทั้งสิ้น 5 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475, ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502, ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515, ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520, และธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 1, 7, 9, 12 และ 15 ของไทย¹⁰⁷

¹⁰⁵ เล่มเดิม, หน้า 121-122

¹⁰⁶ เล่มเดิม, หน้า 122

¹⁰⁷ เล่มเดิม, หน้า 122-123

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่ได้ชื่อว่าสมบูรณ์ที่สุดและดีที่สุด และอาจเรียกได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ก้าวหน้าและทันสมัยกว่าอีกหลายสิบประเทศ เนื่องจากหลักการพื้นฐานของการร่างรัฐธรรมนูญนี้ประการที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ เพื่อให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ปวงชนชาวไทย จึงได้มีการบัญญัติมาตราที่สำคัญเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพเพิ่มขึ้นอีกหลายมาตรา เช่น การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน, สิทธิในการเสนอข่าวของพนักงานหรือลูกจ้างเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์วิทยุกระจายเสียง หรือ วิทยุโทรทัศน์, สิทธิในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีฯ ของบุคคลในชุมชนท้องถิ่น, สิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากรัฐจากการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว, สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในกรณีไม่มีรายได้ของบุคคลอายุเกินหกสิบปี, สิทธิได้รับความสะดวกของผู้พิการหรือทุพพลภาพ, สิทธิในการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ, สิทธิของผู้บริโภคในการได้รับความคุ้มครอง, สิทธิในการได้รับข้อมูลค่าชี้แจงจากรัฐก่อนการดำเนินโครงการใดที่มีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่น, สิทธิในความเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ที่ใช้ส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นต้น¹⁰⁸

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า จากสิทธิที่ได้รับการรับรองขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีผลมาจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสังคมความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน การตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามกาลเวลา หากย้อนไปในอดีตสิทธิต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองเหล่านี้อาจยังไม่มีมีความสำคัญเพียงพอที่จะบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญก็ได้และนอกจากนี้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญพยายามให้การรับรองสิทธิแก่บุคคลที่ด้อยโอกาสในสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นเด็ก สตรี ผู้พิการ และบุคคลอ่อนแอที่ถูกรังแกในครอบครัว¹⁰⁹

จากการศึกษารัฐธรรมนูญที่ผ่านมามีพบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ดังต่อไปนี้

1) บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อกฎรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้¹¹⁰

¹⁰⁸ เล่มเดิม, หน้า 123

¹⁰⁹ เล่มเดิม, หน้า 123-124

¹¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550, มาตรา 30

2) บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
- (2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐาน เรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การให้รับทราบข้อเท็จจริง และตรวจเอกสารเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษาหรือคำสั่ง
- (3) บุคคลมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม
- (4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง
- (5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินการกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ
- (6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมได้รับความคุ้มครองในการดำเนินการกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ
- (7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว¹¹¹

3) รัฐต้องดำเนินการตามแนวทางนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรมดังต่อไปนี้

- (1) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนและจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพโดยให้ประชาชนองค์กรวิชาชีพ มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

¹¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550, มาตรา 40

(2) คุ่มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิดทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน¹¹²

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 ในคำปรารภในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีเจตนารมณ์ในการรับรอง ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยให้ชัดเจนและครอบคลุมอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยถือว่าการมีสิทธิเสรีภาพเป็นหลัก การจำกัดตัดสิทธิเสรีภาพเป็นข้อยกเว้น แต่การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เพื่อคุ้มครองส่วนรวม¹¹³

ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญให้หลักประกันบัญญัติรับรองสิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทยและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นหลักพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพที่ปรากฏอยู่ในหมวด 3 “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย” มาตรา 25 ถึง มาตรา 49 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักความเสมอภาค ซึ่งถือเป็นหลักพื้นฐานของความยุติธรรมที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้การรับรองไว้ และเพื่อให้การใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลมีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ สังคม และบุคคลอื่นไม่ใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างเกินเลย จนเกิดความเสียหายแก่บ้านเมืองรัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้การใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลไม่เกินขอบเขต ฉะนั้นเมื่อมีการใช้สิทธิและเสรีภาพเกินขอบเขต บุคคลได้รับความเดือดร้อน หรือเสียหายจากการกระทำสามารถใช้สิทธิร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงตามมาตรา 213 เพื่อวินิจฉัยว่าการกระทำดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญานั้นย่อมเป็นการใช้กฎหมายที่เข้าไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรา 25 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติไว้ว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ครอบคลุมเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

¹¹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550, มาตรา 81

¹¹³ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับปัจจุบัน), กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, พิมพ์ครั้งที่ 4 ,2565, หน้า 216

สิทธิและเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ¹¹⁴

จากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน บุคคลหรือพลเมืองทุกคนของประเทศ จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอและเท่าเทียมกัน หลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญยังมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการใช้เป็นเครื่องมือควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจเกินขอบเขต หรือ เป็นไปตามอำเภอใจ เพราะการใช้อำนาจของรัฐจะเกี่ยวข้องกับประชาชน หากรัฐกระทำการอันส่งผลหรือให้ประโยชน์แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง รัฐต้องสามารถอธิบายเหตุผลของการใช้อำนาจนั้นได้ มิเช่นนั้นอาจแสดงให้เห็นได้ว่า การใช้อำนาจของรัฐดังกล่าวเป็นไปอย่างมิชอบ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการตรวจสอบการกระทำทั้งหลายของรัฐได้ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ การกระทำของฝ่ายปกครอง รวมทั้งการวินิจฉัยคดีของศาล ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักความเสมอภาคในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ เป็นผู้ต้องหา นอกจากนี้แล้วรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ยังให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาค ไว้ดังนี้

1.1 สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 28 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิเสรีภาพในชีวิตและสิทธิเสรีภาพในร่างกาย โดยบัญญัติวางหลักไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย” การบัญญัติดังกล่าวสอดคล้องรองรับกับปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เกี่ยวกับสิทธิในชีวิต และความมั่นคงสิทธิและเสรีภาพในชีวิต และร่างกายของบุคคลนั้นถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีการนำผู้ต้องหากรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบันมีหลายกรณีที่เป็นการทำลายซึ่งสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลที่ เป็นผู้ต้องหาตามที่

¹¹⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 25

รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองอยู่เช่น มีการกระทำการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จนถึงขั้นเสียชีวิต ตามที่ปรากฏเป็นข่าวในปัจจุบัน ซึ่งหากพิจารณาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้อำนาจในการนำผู้ต้องหากรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวน คดีอาญาแล้วจะเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ การให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้มีโอกาสศึกษาถึง กลวิธีขั้นตอนหรือแบบอย่างในการกระทำความผิดต่าง ๆ ของคนร้าย ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทาง ในการสืบสวน สอบสวนหาตัวคนร้ายได้โดยง่ายยิ่งขึ้น ไม่ใช่ให้ผู้ต้องหา พุดผ่านสื่อออนไลน์ทำนองจัดทำ แผนประกอบคำรับสารภาพ ซึ่งเมื่อผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ หากประสงค์จะจัด ทพยานหลักฐาน แสดงสถานที่เกิดเหตุ ประกอบ ก็อาจกระทำได้ โดยการถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ หรือ ทำเป็นแผนที่ ประกอบกับภาพเขียน หรือภาพสเก็ตซ์ก็ได้ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ต้องหา ไปพุดผ่านสื่อ ออนไลน์เกี่ยวกับมูลเหตุที่กระทำความผิดให้แจ้งชัด ทั้งนี้เพราะกรณีดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิและ เสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องหา จนอาจเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาและหลักนิติรัฐที่คุ้มครองกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่ให้สันนิษฐานว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองชีวิต และร่างกายไว้ดังนี้

มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือเหตุอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพ ในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ การทรมาน ทารุณกรรม หรือ การลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้¹¹⁵

ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญได้รับรองให้ความ คุ้มครองแล้ว ในปัจจุบันประเทศไทยได้ตรากฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและ ร่างกายของบุคคล จากการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ปรากฏในหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 5 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำด้วยประการใดให้ผู้อื่นเกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำรับสารภาพจากผู้กระทำหรือบุคคลที่สาม
- (2) ลงโทษผู้กระทำอันเกิดจากการกระทำหรือสงสัยว่าสกระทำของผู้นั้นหรือบุคคลที่สาม
- (3) ช่มชู้หรือขู่เข็ญผู้กระทำหรือบุคคลที่สาม

¹¹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 28

(4) เลือกปฏิบัติไม่ว่ารูปแบบใด

ผู้้นักระทำความผิดฐานกระทำพรมาน¹¹⁶

มาตรา 6 ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐลงโทษหรือกระทำด้วยประการใดที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกลดทอนคุณค่าหรือละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานความเป็นมนุษย์ หรือเกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานแก่ร่างกายหรือจิตใจที่มีใช้การกระทำตามผิดตาม มาตรา 5 ผู้้นักระทำความผิดฐานกระทำที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การกระทำตามวรรคหนึ่ง ไม่รวมถึงอันตรายอันเป็นผลปกติหรือสืบเนื่องจากการลงโทษทั้งปวงที่ชอบด้วยกฎหมาย¹¹⁷

1.2 สิทธิและเสรีภาพทางการสื่อสาร

สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง ซึ่งนอกจากสิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์อันเป็นสิทธิที่ติดมากับตัวของประชาชนทั้งหลายตั้งแต่เกิดมาเป็นมนุษย์ ดังนั้น รัฐไม่อาจปฏิเสธความเป็นคน และศักดิ์ศรีความเป็นคนของประชาชนด้วยการกระทำที่เป็นการล่วงล้ำเกิน คุกคามหรือละเมิดได้ เช่น การไม่ถูกลงโทษด้วยวิธีโหดร้าย ไร่มนุษยธรรม การมีเสรีภาพในเคหสถานส่วนตัว เสรีภาพการเดินทาง การนับถือศาสนา การสื่อสาร คมนาคม การแสดงความคิดเห็น การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และการเลือกถิ่นที่อยู่ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ต้องหายังมีสิทธิและเสรีภาพทางการสื่อสารในของประเทศไทยมีการบัญญัติรับรองสิทธิในการติดต่อสื่อสารไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 36 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าทางใด ๆ การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นที่กฎหมายบัญญัติ”¹¹⁸ นอกจากนี้สำหรับสิทธิและเสรีภาพทางการสื่อสารของผู้ต้องหาภายหลังการควบคุมตัวของตำรวจยังได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 “ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรกและให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาสิทธิติดต่อไปนี้ด้วย (1)พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว(2)ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน (3)ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร(4)ได้รับ

¹¹⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมรمانและการทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565, มาตรา 5

¹¹⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมรمانและการทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565, มาตรา 6

¹¹⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มาตรา 36

การรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ให้พนักงานปกครองหรือตำรวจซึ่งรับตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิข้างต้น”¹¹⁹

1.3 สิทธิและเสรีภาพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติรับรองไว้ โดยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง สภาพความเป็นคนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สถานภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง การที่ผู้ใดไม่ได้รับหรือทำให้ผู้ใดไม่มีสิทธิและพื้นฐานในชีวิต เช่น การทำงาน อาหาร ที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพ การศึกษา วัฒนธรรม ถือว่าเป็นการทำลายสภาพความเป็นคน หรือทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในส่วนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้มีการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง¹²⁰

มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุจำกัดสิทธิ และเสรีภาพไว้ด้วย¹²¹

อนึ่ง ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ เป็นคุณค่าที่มีมนุษย์เท่านั้น โดยไม่ขึ้นอยู่กับ เงื่อนไขอื่นใดทั้งสิ้น เช่น เชื้อชาติ ศาสนา คุณค่าของมนุษย์ดังกล่าวนี้ มีความมุ่งหมาย เพื่อให้มนุษย์มีความอิสระ ในการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัวของบุคคลนั้น ๆ ภายใต้อำนาจรับผิดชอบของตนเอง โดยถือว่า " ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ " เป็นคุณค่าที่มีอาจจะล่วงละเมิดได้

1.4 สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 ถือได้ว่าบุคคลที่เป็นผู้ต้องหานั้นถือเป็นบุคคลที่บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา ดังนั้นเจ้าพนักงานตำรวจจะปฏิบัติกับบุคคลที่เป็นผู้ต้องหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ แต่ในทางปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมเริ่มตั้ง แต่กระบวนการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงจนกระทั่งมีคำพิพากษาถึงที่สุด จำเป็นต้องใช้เวลาในการควบคุมผู้ถูกกล่าวหาไว้ก่อน ซึ่งอำนาจในการควบคุมผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดของพนักงานสอบสวนมีข้อจำกัดเพียง 48 ชั่วโมงและจะต้องขออำนาจฝากขังยังเรือนจำ อย่างไรก็ตามใน

¹¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 7/1

¹²⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2660, มาตรา 4

¹²¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 26

ขั้นตอนของตำรวจ อัยการ ศาล ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิยื่นประกันตัวได้ ส่วนผู้ต้องหาที่ไม่มีหลักทรัพย์ในการประกันตัว หรือ ผู้มีอำนาจไม่พิจารณาอนุมัติ ก็จะถูกนำตัวไปคุมขังในเรือนจำ

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อผู้ต้องหาอย่างมาก เพราะเมื่อผู้ต้องหาอยู่ในขั้นตอนการจับกุมคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน หรือในระหว่างการพิจารณาของศาลจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ ซึ่งมีลักษณะที่สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 (1) ซึ่งบัญญัติว่า บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตน ได้รับหลักประกันทั้งหมด ที่จำเป็นในการต่อสู้คดี แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาในข้อนี้เสมอ โดยเฉพาะในขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ที่มีได้คำนึงถึงสิทธิข้อนี้ของผู้ต้องหาเท่าที่ควร ทั้งนี้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 บัญญัติว่าให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ซึ่งการพิสูจน์จนสิ้นสงสัย คือการแสดงให้เห็นด้วยพยานหลักฐานถึงการมีอยู่ของข้อเท็จจริงโดยปราศจากความสงสัย เป็นหลักการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา เมื่อมีความสงสัยต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติรัฐในกระบวนยุติธรรมทางอาญาที่ว่า ในคดีอาญา ผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง เท่านั้นจึงจะมีความผิดและถูกลงโทษ และหากมีข้อสงสัยว่าจะกระทำความผิดจริงหรือไม่ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย¹²²

หลักการของสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ปรากฏเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2492 โดยขณะประชุมยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2492 อยู่ นั้น สหประชาชาติอยู่ระหว่างการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และจัดทำแล้วเสร็จจนประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 จึงได้มีการนำหลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาบรรจุลงในหมวดที่ 4 ด้วยสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ทำให้อิทธิพลของแนวคิดเรื่องการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้สืบทอดกันต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจนถึงทุกวันนี้¹²³

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 นี้ ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อผู้ต้องหาอย่างมาก เพราะเมื่อผู้ต้องหาอยู่ในขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน หรือในระหว่างการพิจารณาของศาลจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

¹²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 227

¹²³ นพนิธิ สุริยะ, หลักกฎหมาย สิทธิมนุษยชน: แนวคิดและการคุ้มครอง, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2559, หน้า 69-70

และเมื่อการกระทำ ดังนั้นจึงถือได้ว่าผู้ถูกหาหรือผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะไม่ถูกประณามตามบทบัญญัติ มาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560¹²⁴

1.5 สิทธิที่จะได้รับความเสมอภาค

สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่งที่น่าสนใจ ประเทศให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา สำหรับประเทศไทยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง¹²⁵

มาตรา 25 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติไว้ว่า “สิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรนั้น ได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบ กระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น¹²⁶

สิทธิและเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชน ย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถ ยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำ ความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมาย บัญญัติ

2. หลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการสอบสวนคดีอาญา

ในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการกระทำที่ อาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกรณีตกเป็นผู้ต้องหาเกินสมควร และเป็นการกระทำ

¹²⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2660, มาตรา 29

¹²⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2660, มาตรา 4

¹²⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2660, มาตรา 25

ที่เกินหน้าที่และอำนาจที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ จึงจำเป็นต้องศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาที่มีอยู่ในปัจจุบันดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.1 สาระสำคัญของการสอบสวน

ความหมายของ "การสอบสวน" ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ให้นิยามคำว่า "การสอบสวน" หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ¹²⁷

จากนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการสอบสวนครอบคลุมเนื้อหา

2 ประการ คือ

- (1) การรวบรวมพยานหลักฐาน และ
- (2) การใช้มาตรการบังคับ ยังมีสาระสำคัญโดยลำดับ ดังนี้

ในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติไว้ว่า "ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถกระทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา"¹²⁸ และมาตรา 138 บัญญัติต่อไปอีกว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา" คำว่า "พยานหลักฐานทุกชนิด" เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา" ตามบทบัญญัติมาตรา 131 นั้นแสดงอยู่ในตัวแล้วว่าการสอบสวนต้องมีความเป็นภาวะวิสัย กล่าวคือ ต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่ยืนยันผู้ต้องหาและพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องหา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การสอบสวนเป็นการหาความจริงแท้ของเรื่องที่ถูกกล่าวหาการค้นก็เป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงของเรื่องเช่นเดียวกัน มาตรา 98 จึงบัญญัติว่า"ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่งของ เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจยึดสิ่งของใด ๆ ซึ่งน่าจะเป็นพยานหลักฐานเพื่อเป็นประโยชน์หรือยืนยันผู้ต้องหา" บทบัญญัติดังกล่าวนี้ก็แสดงอยู่ในตัวแล้วว่า พยานหลักฐานที่จะใช้ในการดำเนินคดีต้องกระทำอย่างรอบด้าน คือ ทั้งพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์หรือยืนยันผู้ต้องหา ทั้งนี้ ก็เพื่อจะทราบความจริงแท้ของเรื่องที่ถูกกล่าวหาดังกล่าวมาแล้ว

¹²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2

¹²⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 131

การรวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวนต้องมีการสอบสวน "เรื่องที่กำลังกล่าวหา" อย่างมีความเป็นภาวะวิสัยอย่างแท้จริงและคำว่า "พฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา" ในบทบัญญัติมาตรา 131 และคำว่า "ความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา"

ในการรวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวนนั้น ต้องมีความเป็นภาวะวิสัยอย่างแท้จริงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ "ตัวผู้ถูกกล่าวหา" ด้วย

ดังนั้น พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริง กล่าวคือ ต้องรวบรวมทั้งพยานหลักฐานทั้งที่เป็นผลร้ายและพยานเป็นผลดีต่อผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนพยานหลักฐานที่แสดงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กำลังกล่าวหา ตลอดทั้งความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้น แสดงว่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ "ตัวผู้ถูกกล่าวหา" ก็ต้องกระทำอย่างเสร็จสิ้นกระแสดความด้วย¹²⁹

2.2 พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจและหน้าที่

คำว่า "พนักงานสอบสวน" นั้น มีความหมายเป็น 2 นัย กล่าวคือ นัยหนึ่งหมายถึงตัวบุคคลหรือตัวเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวน กับอีกนัยหนึ่งหมายถึงองค์การดำเนินคดีอาญาที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวน

คำว่า "พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจและหน้าที่" หมายถึงองค์การพนักงานสอบสวน ไม่ใช่ตัวเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคสาม บัญญัติไว้ว่า "ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 21 ความผิดอาญาได้เกิดในเขตอำนาจพนักงานสอบสวนคนใด โดยปกติให้เป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้น ๆ เพื่อดำเนินคดี เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวก จึงให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาหนีที่อยู่หรือถูกจับ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน"¹³⁰

ดังนี้ จุดเกาะเกี่ยวของอำนาจและหน้าที่ของพนักงานสอบสวน คือ ที่เกิดเหตุ ที่อยู่ของผู้ต้องหา และที่ที่ผู้ต้องหาถูกจับ ซึ่งโดยปกติจะต้องถือที่เกิดเหตุเป็นจุดเกาะเกี่ยวที่สำคัญ เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวก จึงให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่ผู้ต้องหาหนีที่อยู่หรือถูกผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน¹³¹

การสอบสวนในส่วนหนึ่งเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและโดยที่ในการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา นั้น ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี ฉะนั้น หากให้

¹²⁹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2564 , หน้า 503

¹³⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 18

¹³¹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2564, หน้า 505

พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจและหน้าที่ต่างคนต่างทำ กรณีที่อาจจะเป็นการกระทบต่อหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาข้อหนึ่งว่า ”บุคคลจะไม่เดือดร้อนหลายครั้งในเรื่องเดียวกัน”

2.3 การเริ่มการสอบสวน

เจ้าพนักงานต้องเริ่มสอบสวนคดีเมื่อทราบถึงเรื่องการกระทำความผิดซึ่งการทราบนี้อาจทราบจากการร้องทุกข์ การกล่าวโทษ หรือจากวิธีอื่นใดก็ได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 บัญญัติว่า “ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในทีใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย” ดังนั้นเมื่อทราบเรื่องการกระทำความผิดแล้ว เจ้าพนักงานต้องเริ่มการสอบสวนโดยไม่ชักช้า ในชั้นสอบสวนสิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดีของผู้ต้องหาไม่ได้รับการรับรองเต็มที่การสอบสวนไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องหา” ซึ่งต่างกับการพิจารณาที่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย¹³²

2.4 สิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

- 1) สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนที่ถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม
- 2) สิทธิที่จะได้รับโอกาสในการต่อสู้คดี
- 3) สิทธิที่จะตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร
- 4) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ และ
- 5) สิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่ได้กระทำความผิดที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”¹³³

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี

ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

¹³² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 130

¹³³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 29

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและเรียกหลักประกันจนเกินแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 ถือได้ว่าบุคคลที่เป็นผู้ต้องหานั้นถือเป็นบุคคลที่บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด ดังนั้นเจ้าพนักงานตำรวจจะปฏิบัติกับบุคคลที่เป็นผู้ต้องหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ แต่ในทางปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมเริ่มตั้งแต่กระบวนการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงจนกระทั่งมีคำพิพากษาถึงที่สุด จำเป็นต้องใช้เวลาในการควบคุมผู้ถูกกล่าวหาไว้ก่อน ซึ่งอำนาจในการควบคุมผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดของพนักงานสอบสวนมีข้อจำกัดเพียง 48 ชั่วโมงและจะต้องขออำนาจศาลฝากขังยังเรือนจำ อย่างไรก็ตามในขั้นตอนของตำรวจ อัยการ ศาล ผู้ต้องหาสิทธิยื่นประกันตัวได้ ส่วนผู้ต้องหาที่ไม่มีหลักทรัพย์ในการประกันตัว หรือ ผู้มีอำนาจไม่พิจารณาอนุมัติ ก็จะถูกนำไปคุมขัง

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อผู้ต้องหาอย่างมาก เพราะเมื่อผู้ต้องหาอยู่ในขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน หรือในระหว่างการพิจารณาของศาลจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ ซึ่งมีลักษณะที่สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 (1) ซึ่งบัญญัติว่า บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตน ได้รับหลักประกันทั้งหมด ที่จำเป็นในการต่อสู้คดี แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาในข้อนี้เสมอ โดยเฉพาะในขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ที่มีได้คำนึงถึงสิทธิข้อนี้ของผู้ต้องหาเท่าที่ควร ทั้งนี้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 บัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น”¹³⁴

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยซึ่งการพิสูจน์จนสิ้นสงสัย คือการแสดงให้เห็นด้วยพยานหลักฐานถึงการมีอยู่ของข้อเท็จจริงโดยปราศจากความสงสัย เป็นหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา เมื่อมีความสงสัยต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยซึ่งเป็นไปตามหลักนิติรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

¹³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 227 วรรคหนึ่ง

ที่ว่า ในคดีอาญา ผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง เท่านั้นจึงจะมีความผิดและถูกลงโทษ และหากมีข้อสงสัยว่าจะกระทำความผิดจริงหรือต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย¹³⁵

2.5 พยานหลักฐานที่ต้องรวบรวม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา”¹³⁶ และมาตรา 98 บัญญัติความว่า “การค้นในที่โรฐานนั้นจะค้นได้แต่เฉพาะเพื่อหาสิ่งของที่ต้องการค้นเท่านั้น แต่ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจยึดสิ่งของใด ๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อเป็นประโยชน์หรือยันผู้ต้องหาหรือจำเลย”¹³⁷ นอกจากนี้มาตรา 138 ยังบัญญัติอีกว่า “พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาจิมของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา”¹³⁸

หลักการดำเนินคดีอาญา คือ “หลักการตรวจสอบ” การสอบสวนเป็นการตรวจสอบความจริง การสอบสวนจึงต้องเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาพยานหลักฐานที่ต้องรวบรวมจึงมี 3 ชนิด คือ

- 1) พยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหาหรือพยานหลักฐานที่ยันผู้ต้องหา
- 2) พยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาหรือเป็นประโยชน์กับผู้ต้องหา และ
- 3) พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษผู้ต้องหา

เมื่อพิจารณาล้อยคำในมาตรา 131 ประกอบมาตรา 98 แล้วจะเห็นได้ว่า การที่จะทราบข้อเท็จจริง และพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดนั้น พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานที่ยันผู้ต้องหาอย่างเดียวยังได้ไม่ แต่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย เพราะในคดีอาญานั้นต้องตัดสินกันด้วยความจริงการที่จะวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริงหรือไม่อย่างไร ต้องพิจารณาโดยการฟังความทุกฝ่ายมีการสอบสวนจึงต้องมี “ความเป็นภาวะวิสัย”

¹³⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 227 วรรคสอง บพัญญูตินี้หมายความว่า ในคดีอาญานั้นกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ความสงสัยที่จะต้องยกประโยชน์ให้ผู้กล่าวหาานั้นต้องเป็นเรื่องความสงสัยในข้อเท็จจริงเท่านั้น และต้องเป็นความสงสัยที่มีเหตุอันสมควรให้เกิดความสงสัย ความสงสัยในข้อกฎหมายจะใช้หลักนี้ไม่ได้

¹³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 131

¹³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 98

¹³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 138 การสอบสวนเป็นการตรวจสอบความจริง การสอบสวนจึงเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องหา

2.6 การสอบสวนผู้เสียหายและพยาน

เกี่ยวกับการสอบสวนผู้เสียหายและพยานประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคแรก บัญญัติว่า "พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมาย แล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้"¹³⁹

2.6.1 การสอบสวนผู้เสียหายและพยานโดยทั่วไป

ในการที่จะสอบปากคำผู้เสียหายและพยานนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 บัญญัติว่า "พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดในหมาย แล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้"

การถามปากคำนั้นพนักงานสอบสวนจะให้ผู้ที่ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัวเสียก่อนก็ได้ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานบุคคล ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พุดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจ

ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ การถามปากคำผู้เสียหายซึ่งเป็นหญิง ให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหญิงเป็นผู้สอบสวน เว้นแต่ผู้เสียหายนั้นยินยอมหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น และให้บันทึกความยินยอมหรือเหตุจำเป็นนั้นไว้ ทั้งนี้ ผู้เสียหายจะขอให้บุคคลใดอยู่ร่วมในการถามปากคำนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานยืนยันตัวผู้กระทำความผิดในชั้นจับกุมหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนจัดให้มีการยืนยันตัวผู้กระทำความผิดหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสม และสามารถป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน โดยให้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือพยานเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แก่กรณีเว้นแต่ผู้เสียหายหรือพยานนั้นยินยอม และให้บันทึกความยินยอมนั้นไว้"¹⁴⁰

บทบัญญัติในมาตรานี้ในชั้นแรกให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดมาให้ถ้อยคำได้

บทบัญญัติในวรรคสามนอกจากจะเป็นบทบัญญัติเพื่อความจริงแท้แห่งข้อเท็จจริงแล้วยังเป็นบทบัญญัติที่แสดงถึงสิทธิของพยานที่สำคัญประการหนึ่ง คือ "สิทธิที่จะให้การ

¹³⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 วรรคหนึ่ง

¹⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133

โดยสมบูรณ์ปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบ" และพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องดูแลและคุ้มครองดังกล่าวนี้ของพยาน

2.6.2 การสอบสวนผู้ต้องหาโดยทั่วไป

เกี่ยวกับวิธีการของการสอบสวนผู้ต้องหา นั้นกฎหมายกล่าวถึงไว้เพียงเล็กน้อยเท่านั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 บัญญัติว่า "มาตรา 120 ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน"¹⁴¹

ดังนั้น การสอบสวนผู้ต้องหาจำเป็นต้องกระทำในกรณีที่จะฟ้อง ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่าย และแม้ในชั้นพนักงานอัยการก็เช่นกัน ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่เคยให้การไว้เลยเมื่อจับผู้ต้องหาได้ก็จะต้องมีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา ก่อนที่พนักงานอัยการจะสั่งหรือดำเนินการต่อไป กล่าวคือ ความสำคัญหรือหัวใจของบทบัญญัติมาตรา 120 คือการสอบสวนผู้ต้องหา ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยตามฎีกา ที่ 1305/2482 ไว้ว่า¹⁴² "การสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 นั้น ต้องสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2 (6) และมาตรา 18" คำวินิจฉัยของศาลฎีกาดังกล่าวนี้ผิดหลักฟังความทุกฝ่ายในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบและมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง "ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า(2) ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำ"¹⁴³

มาตรา 134/4 วรรคสาม บัญญัติถึงการฝ่าฝืนสิทธิดังกล่าวต่อไปว่า "ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่งจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้"¹⁴⁴

ดังนั้น สิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา นี้กฎหมายถือว่าเป็นสิทธิที่สำคัญดังกล่าวมาแล้วว่า ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดีในการสอบสวนผู้ต้องหา กฎหมายจึงบัญญัติบังคับพนักงานสอบสวนไว้ในมาตรา 135 บัญญัติไว้ว่า "ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่น

¹⁴¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 120

¹⁴² คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1305/2482

¹⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 134/4 วรรคหนึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้รับรองคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาไว้ตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ

¹⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 134/4 วรรคสามได้บัญญัติถึงการฝ่าฝืนสิทธิตามมาตรา 134/4 ผลของการไม่แจ้งข้อกล่าวหา ก็คือ ยังมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้น พนักงานอัยการจึงฟ้องคดีไม่ได้

สัญญา ชู่เซี่ย หลอกหลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา¹⁴⁵

บทบัญญัตินี้หมายความว่า พนักงานสอบสวนจะใช้วิธีการสอบสวนที่กระทบถึงความเป็นอิสระในการตัดสินใจของผู้ต้องหาไม่ได้ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการกระทบต่อความเป็นอิสระในการตัดสินใจของผู้ต้องหาแล้วย่อมเป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมายทั้งสิ้น

การใช้เครื่องจับเท็จในการสอบสวนผู้ต้องหา ก็เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนหลักมาตราดังกล่าวนี้ กล่าวคือ แม้ในคำถามผู้ต้องหาจะมีเสรีภาพที่จะตอบ แต่เมื่อผู้ต้องหาได้ตอบไปอย่างไรแล้ว ผู้ต้องหาไม่สามารถควบคุมประสาทที่อยู่เหนือการควบคุมได้ กรณีจึงเป็นการกระทำที่กระทบต่อความเป็นอิสระในการตัดสินใจของผู้ต้องหา

มาตรา 134 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียกหรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา¹⁴⁵" การสอบปากคำผู้ต้องหาเริ่มโดยการสอบถามข้อมูลส่วนตัว คือ การถามชื่อตัว ชื่อรองชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด จากนั้นก็จะเป็นขั้นตอนที่สำคัญซึ่งมาตรา 134 บัญญัติบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องกระทำ คือ "การแจ้งให้ (ผู้ต้องหา) ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ" "การแจ้งข้อหา" คือ การแจ้งการกระทำหรือเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้ต้องหาได้ก่อขึ้นและต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาเข้าใจเพื่อเขาจะสามารถต่อสู้คดีได้ตามหลักฟังความทุกฝ่าย ฉะนั้นการแจ้งข้อหา คือ การแจ้งเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้ต้องหาได้ก่อขึ้นและต้องยืนยันให้เขาทราบด้วยว่า การกระทำของเขานั้นเข้าข่ายเป็นความผิดอาญาฐานใด"

ผลของการไม่แจ้งข้อหา ก็คือ "ยังมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้น" พนักงานอัยการจึงฟ้องคดีนั้นไม่ได้" ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 บัญญัติว่า "มาตรา 134/4 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

1) ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาได้

¹⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 135 บทบัญญัติมาตรานี้หมายความว่า พนักงานสอบสวนจะใช้วิธีการสอบสวนที่กระทบถึงความเป็นอิสระในการตัดสินใจของผู้ต้องหาไม่ได้ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการกระทบต่อความเป็นอิสระในการตัดสินใจของผู้ต้องหาแล้วย่อมเป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมายทั้งสิ้น

2) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้" สิทธิของผู้ต้องหาในประการแรกตามมาตรานี้ คือ "สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การ" สิทธิของผู้ต้องหาประการต่อไป คือ "สิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำผู้ต้องหา"¹⁴⁶ การแจ้งที่ต้องกระทำควบคู่กับการแจ้ง "สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การ" คือ การต้องแจ้งด้วยว่า ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ การแจ้งในส่วนนี้เป็นเรื่องของการแจ้ง "สิทธิที่จะได้รับการแนะนำทักเตือน" ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนการแจ้งสิทธิดังกล่าว จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหานั้นไม่ได้" มาตรา 134/4 ได้บัญญัติต่อไปว่า "เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้" ความหมายของบทบัญญัตินี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องหาในฐานะผู้ร่วมในคดีนี้มีสิทธิทั้งในทางกระทำและในทางอยู่เฉย

3. หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ

สำหรับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหากรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะนำมากล่าวเฉพาะหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหากรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศในประเทศที่สำคัญๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างกับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันดังนี้

3.1 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนของประเทศญี่ปุ่น

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศญี่ปุ่น ค.ศ. 1947 ได้วางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในบทที่ 3 สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในคดีอาญาไว้ดังนี้¹⁴⁷

1) ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย และจะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติในความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม เนื่องจากเชื้อชาติ ความเชื่อ เพศ สถานะทางสังคม หรือต้นกำเนิดทางครอบครัว¹⁴⁸

¹⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 134/4 การแจ้งข้อกล่าวหา คือ การแจ้งการกระทำหรือเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้ต้องหาได้ก่อขึ้น และต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาเข้าใจเพื่อเขาจะสามารถต่อสู้คดีได้ตามหลักฟังความทุกฝ่าย ฉะนั้นการแจ้งข้อกล่าวหา คือ การแจ้งเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้ต้องหาได้ก่อขึ้นและต้องยืนยันให้เขาทราบด้วยว่า การกระทำของเขานั้นเข้าข่ายเป็นความผิดอาญาฐานใด

¹⁴⁷ The Constitution of Japan 1947 CHAPTER III RIGHTS AND DUTIES OF THE PEOPLE

¹⁴⁸ The Constitution of Japan 1947 Article 14

- 2) บุคคลจะถูกกลั่นแกล้งหรือชีวิตหรือเสรีภาพ และจะมีให้รับโทษทางอาญาอื่นใด เว้นแต่ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด¹⁴⁹
- 3) บุคคลใดจะถูกปฏิเสธสิทธิในการขึ้นศาลไม่ได้¹⁵⁰
- 4) ห้ามมิให้จับกุมบุคคลใด ๆ เว้นแต่เมื่อมีหมายซึ่งออกโดยเจ้าพนักงาน ตูลาการผู้มีอำนาจซึ่งระบุนามผิดที่บุคคลนั้นถูกตั้งข้อหา เว้นแต่จะถูกจับกุมในความผิดที่กระทำ นั้น¹⁵¹
- 5) ห้ามมิให้บุคคลใดถูกจับกุมหรือคุมขังโดยไม่ได้รับแจ้งข้อกล่าวหาทันที หรือไม่ได้รับสิทธิพิเศษจากที่ปรึกษาทันที และเขาจะไม่ถูกควบคุมตัวโดยไม่มีเหตุอันสมควร และเมื่อมีการร้องขอจากบุคคลใด ๆ เหตุดังกล่าวจะต้องแสดงทันทีในศาลที่เปิดเผยต่อหน้าเขา และต่อหน้าที่ปรึกษาของเขา¹⁵²
- 6) ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการทรมาน และลงโทษอย่างโหดร้าย โดยเด็ดขาด¹⁵³
- 7) ในคดีอาญาทุกคดี ผู้ต้องหาสิทธิได้รับการพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลาง โดยเร็วและเปิดเผย¹⁵⁴

All of the people are equal under the law and there shall be no discrimination in political, economic or social relations because of race, creed, sex, social status or family origin.
Peers and peerage shall not be recognized.

No privilege shall accompany any award of honor, decoration or any distinction, nor shall any such award be valid beyond the lifetime of the individual who now holds or hereafter may receive it.

¹⁴⁹ The Constitution of Japan 1947 Article 31 No person shall be deprived of life or liberty, nor shall any other criminal penalty be imposed, except according to procedure established by law.

¹⁵⁰ The Constitution of Japan 1947 Article 32

No person shall be denied the right of access to the courts

¹⁵¹ The Constitution of Japan 1947 Article 33

No person shall be apprehended except upon warrant issued by a competent judicial officer which specifies the offense with which the person is charged, unless he is apprehended, the offense being committed.

¹⁵² The Constitution of Japan 1947 Article 34

No person shall be arrested or detained without being at once informed of the charges against him or without the immediate privilege of counsel; nor shall he be detained without adequate cause; and upon demand of any person such cause must be immediately shown in open court in his presence and the presence of his counsel.

¹⁵³ The Constitution of Japan 1947 Article 36

The infliction of torture by any public officer and cruel punishments are absolutely forbidden.

¹⁵⁴ The Constitution of Japan 1947 Article 37

In all criminal cases the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial by an impartial tribunal. He shall be permitted full opportunity to examine all witnesses, and he shall have the right of compulsory

8) ห้ามมิให้บุคคลใดถูกบังคับให้เป็นพยานปรักปรำตนเอง”

คำสารภาพที่เกิดขึ้นโดยการบังคับ การทรมาน หรือการข่มขู่ หรือหลังจากการจับกุมหรือคุมขังเป็นเวลานาน จะไม่เป็นที่ยอมรับเป็นหลักฐาน

บุคคลใดจะถูกพิพากษาหรือลงโทษไม่ได้ ในกรณีที่หลักฐานเดียวที่จะปรักปรำเขาคือคำสารภาพของเขาเอง¹⁵⁵

การดำเนินคดีอาญาในชั้นตำรวจในประเทศญี่ปุ่นเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 ว่าด้วยการดำเนินคดีชั้นต้น หมวด 1 การสอบสวน ตั้งแต่มาตรา 189-246 บัญญัติเกี่ยวกับการสอบสวนของตำรวจสอบสวนไว้ ดังนี้ คือ¹⁵⁶

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 189

1) เจ้าพนักงานตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายตุลาการตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติอื่น หรือตามข้อบังคับของคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ หรือคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะประจำจังหวัด

2) เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายตุลาการเห็นว่ามีกรกระทำผิดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายตุลาการสอบสวนผู้กระทำความผิดพร้อมทั้งแสดงพยานหลักฐาน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 197 ¹⁵⁷

process for obtaining witnesses on his behalf at public expense.

At all times the accused shall have the assistance of competent counsel who shall, if the accused is unable to secure the same by his own efforts, be assigned to his use by the State.

¹⁵⁵ The Constitution of Japan 1947 Article 38

No person shall be compelled to testify against himself.

Confession made under compulsion, torture or threat, or after prolonged arrest or detention shall not be admitted in evidence.

No person shall be convicted or punished in cases where the only proof against him is his own confession.

¹⁵⁶The Code of Criminal Procedure of Japan 1948 Part II First Instance

Chapter I Inquiry and Investigation

¹⁵⁷ The Code of Criminal Procedure of Japan 1948 Article 197

(1) With regard to investigations, examination necessary to achieve the objective of said investigation may be conducted; provided however, that compulsory dispositions may not be applied unless special provisions have been established in this Code.

(2) Public offices or public or private organizations may be asked to make a report on necessary particulars relating to the investigation.

(3) When a public prosecutor, a public prosecutor's assistant officer or a judicial police officer finds it necessary to execute a seizure or seize records created under a record copying order, said person may specify the necessary electronic

1) เกี่ยวกับการสอบสวน การตรวจสอบที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอบสวนดังกล่าวอาจกระทำได้ โดยมีเงื่อนไขว่าข้อกำหนดบังคับนั้นไม่อาจนำไปใช้ได้ เว้นแต่จะมีการบัญญัติข้อกำหนดพิเศษไว้ในประมวลกฎหมายนี้

2) อาจขอให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรของรัฐหรือเอกชนจัดทำรายงานรายละเอียดที่จำเป็นเกี่ยวกับการสอบสวนได้

3) เมื่อพนักงานอัยการ ผู้ช่วยอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายตุลาการ พบว่าจำเป็นต้องดำเนินการยึดหรือยึดบันทึกที่สร้างขึ้นตามคำสั่งคัดลอกบันทึก บุคคลดังกล่าว อาจระบุบันทึกอิเล็กทรอนิกส์หรือบันทึกแม่เหล็กที่จำเป็นออกจากบันทึกอิเล็กทรอนิกส์หรือ บันทึกแม่เหล็กเกี่ยวกับแหล่งส่งปลายทางการส่ง วันและเวลาการส่ง และประวัติการส่งอื่น ๆ ของการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ที่บันทึกไว้ในกิจการอาจกำหนดระยะเวลาได้ไม่เกิน 30 วัน และอาจร้องขอเป็นหนังสือได้ ผู้ประกอบกิจการให้บริการอำนวยความสะดวกในการทำการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารของบุคคลอื่น หรือผู้จัดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์สามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการส่งสัญญาณของบุคคลจำนวนมากที่ไม่ระบุรายละเอียดเพื่อวัตถุประสงค์ของบุคคลดังกล่าวได้ กิจการของตนเองจะไม่ลบประวัติดังกล่าว ในกรณีนี้ ถ้าเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะต้องดำเนินการยึดหรือยึดบันทึกที่สร้างขึ้นตามคำสั่งคัดลอกบันทึกเกี่ยวกับบันทึกอิเล็กทรอนิกส์หรือแม่เหล็กนั้นอีกต่อไป บุคคลดังกล่าวจะต้องเพิกถอนคำขอดังกล่าว

or magnetic records out of the electronic or magnetic records pertaining to the transmission source, the transmission destination, the date and time of the transmission and other transmission history of electronic communications which are recorded in the course of business, may determine a time period not exceeding 30 days, and may request in writing a person engaged in the business of providing facilities for conducting electronic communications for use in the communications of other persons or a person establishing facilities for conducting electronic communications capable of acting as an intermediary for the transmissions of many, unspecified persons for the purpose of said person's own business not to erase said history, In this case, if it is deemed no longer necessary to execute the seizure or seize records created under a record copying order with regard to said electronic or magnetic records, said person must revoke such request.

(4) The time period of which the request that the history not be erased pursuant to the provisions of the preceding paragraph applies may be extended within limits not exceeding 30 days when it is particularly necessary; provided however, that the total time period of which the request that the history not be erased applies may not exceed 60 days.

(5) When a request pursuant to the provisions of paragraph (2) or paragraph (3) is to be made, if it is necessary, a request may be made that the particulars relating to such request not be divulged without reason.

4) ระยะเวลาที่คำร้องขอไม่ให้ลบประวัติตามบทบัญญัติของวรรคก่อนใช้อาจขยายออกไปได้ภายในขีดจำกัดไม่เกิน 30 วันเมื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมีเงื่อนไขว่าระยะเวลารวมของการร้องขอไม่ให้ลบประวัติมีผลต้องไม่เกิน 60 วัน

5) เมื่อมีการร้องขอตามความในวรรค (2) หรือวรรค (3) ถ้าจำเป็น จะร้องขอไม่ให้เปิดเผยรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับคำขอนั้นได้โดยไม่มีเหตุผลก็ได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198 ¹⁵⁸

1) พนักงานอัยการ ผู้ช่วยอัยการ หรือตำรวจฝ่ายตุลาการอาจขอให้ผู้ต้องสงสัยมาปรากฏตัวที่สำนักงานของตน และสอบปากคำบุคคลดังกล่าวได้เมื่อจำเป็นสำหรับการสอบสวนอาชญากรรม ทั้งนี้ ผู้ต้องสงสัยอาจถอนตัวออกไปได้ทุกเมื่อ เว้นแต่ในกรณีที่ผู้นั้นถูกจับกุมหรือคุมขัง

2) ในกรณีสอบปากคำตามวรรคก่อน ต้องแจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบล่วงหน้าว่าบุคคลดังกล่าวไม่จำเป็นต้องให้ถ้อยคำขัดต่อความประสงค์ของบุคคลดังกล่าว

3) คำให้การของผู้ต้องสงสัยอาจบันทึกเป็นคำให้การได้

4) ข้อความที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่กำหนดไว้ในวรรคก่อนจะต้องได้รับการตรวจสอบโดยผู้ต้องสงสัยหรืออ่านให้บุคคลดังกล่าวตรวจสอบ และหากบุคคลดังกล่าวยื่นคำร้องขอเพิ่มเติม ถอดถอน หรือแก้ไขใด ๆ จะต้องระบุหมายเหตุของบุคคลดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร คำแถลง.

¹⁵⁸ The Code of Criminal Procedure of Japan 1948 Article 198

(1) A public prosecutor, public prosecutor's assistant officer or judicial police official may ask any suspect to appear in their offices and interrogate said person when it is necessary for the investigation of a crime; provided however, that the suspect may, except in cases where said person is under arrest or under detention, refuse to appear or after said person has appeared, may withdraw at any time.

(2) In the case of the interrogation set forth in the preceding paragraph, the suspect must be notified in advance that said person is not required to make a statement against said person's will.

(3) The statement of the suspect may be recorded as a written statement.

(4) The written statement set forth in the preceding paragraph must be inspected by the suspect or read to said person for verification, and if said person makes a motion for any addition, removal or alteration, said person's remarks must be entered in the written statement.

(5) If the suspect affirms that the contents of the written statement are correct, said suspect may be asked to attach a signature and seal to it; provided however, that this does not apply when the suspect refuses to do so.

5) หากผู้ต้องสงสัยยืนยันว่าข้อความในคำให้การนั้นถูกต้อง ผู้ต้องสงสัยดังกล่าวอาจขอให้ลงนามและประทับตราไว้ด้วย โดยมีเงื่อนไขว่าข้อนี้จะไม่ใช้บังคับเมื่อผู้ต้องสงสัยปฏิเสธที่จะทำเช่นนั้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 246¹⁵⁹

เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในประมวลกฎหมายนี้ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายตุลาการได้ดำเนินการสอบสวนความผิดแล้ว ให้ส่งคดีพร้อมเอกสารและหลักฐานไปยังพนักงานอัยการโดยทันที แต่มิให้ใช้บังคับกับคดีที่พนักงานอัยการกำหนดเป็นพิเศษ

จากหลักการใน Japanese Bill of Rights หรือ กฎบัตรแห่งสิทธิของญี่ปุ่นจะเห็นว่าในประเทศญี่ปุ่นนี้บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาจะไม่ถูกบังคับให้รับสารภาพ คำรับสารภาพโดยการบังคับ ทรมาน หรือข่มขู่ หรือคำรับสารภาพ ภายหลังจากการถูกจับหรือคุมขังโดยการหน่วงเหนี่ยวถ่วงเวลาให้ล่าช้า มิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน นอกจากนี้บุคคลจะไม่ถูกพิพากษาลงโทษในกรณีที่มีข้อพิสูจน์เพียงคำรับสารภาพของเขาเท่านั้น ซึ่งเห็นได้ชัดว่าหลักการของประเทศญี่ปุ่นดังกล่าวนี้เป็นหลักประกันว่าบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาจะไม่ถูกบังคับให้กระทำต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์หากไม่เต็มใจ ทั้งนี้ การบังคับ ทรมาน หรือข่มขู่ให้กระทำต่าง ๆ ก็มีอาจทำได้เช่นเดียวกัน¹⁶⁰

3.2 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้วางหลักประกันเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวเยอรมนีไว้ในหมวด 1 ว่าด้วยสิทธิพื้นฐาน¹⁶¹

มาตรา 1 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์¹⁶²

¹⁵⁹ The Code of Criminal Procedure of Japan 1948 Article 246

Except as otherwise provided in this Code, the judicial police official shall, when he/she has conducted the investigation of an offense, send the case together with the documents and articles of evidence to a public prosecutor promptly; provided, however, that this shall not apply to cases which have been specially designated by a public prosecutor.

¹⁶⁰ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 149 หน้า 83

¹⁶¹ Basic Rights

¹⁶² Article 1

[Human dignity – Human rights – Legally binding force of basic rights]

(1) Human dignity shall be inviolable. To respect and protect it shall be the duty of all state authority.

(2) The German people therefore acknowledge inviolable and inalienable human rights as the basis of every community, of peace and of justice in the world.

(3) The following basic rights shall bind the legislature, the executive and the judiciary as directly applicable law

1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะละเมิดมิได้ การเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐทั้งหมด

2) ดังนั้น ประชาชนชาวเยอรมันยอมรับให้สิทธิมนุษยชนที่ไม่อาจละเมิดและไม่สามารถแบ่งแยกได้เป็นพื้นฐานของทุกชุมชน ของสันติภาพ และของความยุติธรรมในโลก

3) สิทธิพื้นฐานต่อไปนี้ผูกพันฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการในฐานะเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับโดยตรง

มาตรา 2 เสรีภาพส่วนบุคคล¹⁶³

1) บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างอิสระ ตราบเท่าที่บุคคลนั้นไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นหรือล่วงละเมิดระบอบรัฐธรรมนูญหรือกฎแห่งศีลธรรม

2) บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพของบุคคลจะละเมิดมิได้ การลิดรอนสิทธิเหล่านี้กระทำได้แต่โดยอาศัยกฎหมายเท่านั้น

มาตรา 3 ความเสมอภาคในทางกฎหมาย¹⁶⁴

1) บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคกันในทางกฎหมาย

2) ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน รัฐพึงส่งเสริมการดำเนินการเพื่อให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง และพึงดำเนินการเพื่อขจัดความเสียเปรียบที่มีอยู่

3) บุคคลไม่พึงได้รับการปฏิบัติที่ต่ำกว่าหรือด้อยกว่าเพราะเหตุแห่ง เพศ ต้นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา ภูมิภาค และถิ่นกำเนิด ความเชื่อ หรือความเห็นทางศาสนา หรือทางการเมือง บุคคลไม่พึงได้รับการปฏิบัติที่ด้อยกว่าเพราะเหตุแห่งความพิการ

¹⁶³Article 2

[Personal freedoms]

(1) Every person shall have the right to free development of his personality insofar as he does not violate the rights of others or offend against the constitutional order or the moral law.

(2) Every person shall have the right to life and physical integrity. Freedom of the person shall be inviolable. These rights may be interfered with only pursuant to a law.

¹⁶⁴ Article 3

[Equality before the law]

(1) All persons shall be equal before the law.

(2) Men and women shall have equal rights. The state shall promote the actual implementation of equal rights for women and men and take steps to eliminate disadvantages that now exist.

(3) No person shall be favoured or disfavoured because of sex, parentage, race, language, homeland and origin, faith or religious or political opinions. No person shall be disfavoured because of disability

สำหรับมาตรการทางกฎหมายในกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีพบในหลักในการสอบคำให้การ ซึ่งถือว่าเป็นภารกิจอีกประการหนึ่งของเจ้าพนักงานตำรวจในชั้นสืบสวนสอบสวน ซึ่งตามกฎหมายเยอรมัน บัญญัติไว้ในมาตรา 136a¹⁶⁵ บัญญัติไว้ว่า

1) เสรีภาพในการจัดทำ และแสดงเจตจำนงของผู้ถูกกล่าวหาจะไม่ถูกบั่นทอนจากการปฏิบัติที่โหดร้าย ความเหนื่อยล้า การแทรกแซงทางร่างกาย การใช้ยา การทรมาน การหลอกลวง หรือการสะกดจิต การบังคับใช้ได้ทราบเท่าที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอนุญาตเท่านั้น การข่มขู่ผู้ต้องหาด้วยมาตรการที่ไม่ได้รับอนุญาตภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และถือเอาโอกาสที่จะได้เปรียบที่ไม่ได้ระบุไว้ในกฎหมายเป็นสิ่งที่จะต้องห้าม¹⁶⁶

2) ไม่อนุญาตให้ใช้มาตรการใด ๆ ที่ทำให้ความทรงจำของผู้ถูกกล่าวหาหรือความสามารถในการเข้าใจความผิดพลาดของการกระทำลดลง¹⁶⁷

3) ข้อห้ามตามที่กำหนดไว้ใน (1) และ (2) ใช้บังคับโดยไม่คำนึงถึงความยินยอมของผู้ถูกกล่าวหา ข้อความที่ได้รับโดยฝ่าฝืนข้อห้ามนี้จะไม่สามารถนำมาใช้ได้ แม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะยินยอมให้ใช้ได้ก็ตาม¹⁶⁸

สำหรับวิธีของการสอบปากคำที่ต้องห้ามตามมาตรา 136 a เพราะว่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นประธานในคดีเป็นพยานหลักฐานชนิดหนึ่งจะต้องไม่ได้รับการกระทบกระเทือนซึ่งมีเหตุผลมาจากหลักของการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม อันเป็นหลักนิติรัฐหลักหนึ่ง รวมถึงข้อบัญญัติที่ต้องเคารพต่อศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ หลักดังกล่าวได้รับการบัญญัติไว้ในมาตรา 136a ซึ่งได้ระบุรูปแบบของการสอบคำให้การที่ต้องห้ามไว้ดังมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้¹⁶⁹

¹⁶⁵The German Code of Criminal Procedure stop Section 136a

Prohibited examination methods; prohibited evidence

¹⁶⁶ The German Code of Criminal Procedure stop Section 136a

(1) The accused's freedom to form and express a will may not be impaired by ill-treatment, induced fatigue, physical intervention on the body, the administration of drugs, torture, by means of deception or hypnosis. Compulsion may be used only insofar as this is permitted by criminal procedure law. Threatening the accused with measures not permitted under the provisions of criminal procedure law and holding out the prospect of an advantage not envisaged by statute are prohibited.

¹⁶⁷ The German Code of Criminal Procedure stop Section 136a

(2) Measures which impair the accused's memory or his or her capacity to understand the wrongfulness of an act are not permitted.

¹⁶⁸ Code of Criminal Procedure stop Section 136a

(3) The prohibitions under subsections (1) and (2) apply irrespective of the accused's consent. Statements which were obtained in breach of this prohibition may not be used, even if the accused consents to their us

1) การสอบคำให้การทุก ๆ รูปแบบที่มีผลต่อสภาพทางร่างกาย เป็นต้นว่า การทำมิชอบต่อ กายและจิตใจ การทำให้เหนื่อยอ่อน การทำร้ายร่างกาย การจำยา กล่าวคือการนำสารใด ๆ เข้าไป ในร่างกายไม่ว่าจะในรูปของยาเม็ด ยาฉีด ศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐ (BGH)¹⁷⁰ เคยตัดสินว่าการให้บูห์หรือ จะถือว่าเป็นการต้องห้ามหรือไม่ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการกระทำความผิดที่ถูกกล่าวหาและการ ตัดบูห์หรือของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

2) การสอบคำให้การในทุก ๆ รูปแบบที่มีผลโดยตรงต่อสภาพจิตใจ เป็นต้นว่า การหลอกลวง การสะกดจิต การข่มขู่ การให้คำมั่นสัญญาว่าจะได้รับประโยชน์ใด ๆ ที่ไม่ได้มีการระบุไว้ในกฎหมาย การทรมาน

3) การบังคับใด ๆ ที่เป็นการขัดต่อระเบียบของกระบวนการพิจารณาคดี

4) มาตรการใด ๆ ที่เป็นผลให้เป็นการทำให้เกิดความเสียหายแก่ความสามารถในการระลึกจำ และความสามารถในการรับรู้ข้อเท็จจริง

หลักประกันของข้อห้ามดังกล่าวก็คือ การสอบคำให้การที่เป็นการต้องห้ามนั้นไม่อาจ นำคำให้การของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมาใช้ได้ กล่าวคือรับฟังไม่ได้ (ตามมาตรา 136a วรรค สามประโยคที่สอง)¹⁷¹

เพราะว่ามาตรา 136a ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมาตรา 1 กฎหมายรัฐธรรมนูญ เยอรมัน ด้วยเหตุนี้ แม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะให้ความยินยอมต่อรูปแบบของการสอบ คำให้การที่ต้องห้าม ความยินยอมดังกล่าวก็ไม่มีผลใช้บังคับ (มาตรา 136a (3)) และข้อห้ามตาม มาตรา 136a ใช้ในชั้นกระบวนการพิจารณาคดีทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสอบคำให้การผู้ถูก กล่าวหาว่ากระทำความผิดโดยพนักงานอัยการและตำรวจ (มาตรา 163a (3)(4)) รวมตลอดถึงการ ค้นหาค้นหาข้อเท็จจริงโดยพยานผู้เชี่ยวชาญ

5) ตัวอย่างของรูปแบบของการสอบคำให้การที่ต้องห้ามตามที่ระบุไว้ในมาตรา 136a เป็น เพียงตัวอย่าง หลักจึงอยู่ที่ว่าวิธีการสอบคำให้การใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เสรีภาพที่จะให้การต้องถูกทำให้ เสียหายแล้วเป็นสิ่งที่ต้องห้ามทั้งสิ้น เช่น การใช้เครื่องจับเท็จก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องห้าม (BGHSt 5, 332)

6) เป็นการสอบคำให้การที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเหนื่อยล้า ซึ่งต้องห้ามนั้นยัง เป็นที่ถกเถียงกันอยู่ หลักอยู่ที่ว่า ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในทางความเป็นจริงแล้วได้เหนื่อยล้า เสียจนกระทั่งจะเป็นการทำให้เสียหายต่อเสรีภาพในการตัดสินใจหรือไม่ ซึ่งในกรณีดังกล่าวก็ไม่

¹⁶⁹ สุรสิทธิ์ แสงวีโรจน์พัฒน์ ประมวลสารระชุดวิชา การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง หน่วยที่ 6 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , พิมพ์ครั้งที่ 3, 2559 หน้า 6-14

¹⁷⁰ เทียบกับของประเทศไทยแล้วก็คือศาลฎีกา

¹⁷¹ เล่มเดิม , หน้า 6-15

จำเป็นที่สภาวการณดังกล่าวจะเกิดขึ้นโดยจงใจ (absichtlich) หรือว่าเป็นไปตามธรรมชาติของการสอบคำให้การ ศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐ (BGHSt 13, 60) เคยตัดสินว่า ถือว่าเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 136a หากผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดก่อนจะให้การรับสารภาพไม่ได้นอนมาเป็นเวลา 30 ชั่วโมง แต่ถ้าจำเลยมีโอกาสที่จะนอนแต่นอนไม่หลับเองไม่เข้ามาตรา 136a

7) การกระทำมิชอบต่อกายและจิตใจ หมายถึงการทรมานที่มีผลต่อสภาพร่างกายและสภาพจิตใจ ศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐ (BGHSt 15, 187) เคยตัดสินว่าเป็นการกระทำที่มีชอบต่อกายและจิตใจในกรณีที่ พ่อที่ต้องสงสัยว่าฆ่าลูกตัวเองหลังจากที่ถูกข่มขู่หลายครั้งแล้วก็ได้มีการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดดังกล่าวไปที่ศพของลูกและในทีนั้นเองผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ปล่อยโฮและให้การรับสารภาพ

8) ตามความเห็นฝ่ายข้างมากเห็นว่า การหลอกลวงจะต้องตีความโดยแคบ เพียงแค่การใช้ลูกเล่น ถือว่าทำได้โดยชอบแต่การที่โกหกโดยตั้งใจนั้นไม่อาจทำได้ เช่น การที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานอัยการเพื่อที่จะให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้การรับสารภาพนั้นได้หลอกว่ามีพยานหลักฐานที่จะเอาผิดกับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ซึ่งไม่เป็นความจริง

9) วิธีการที่ใช้ในการข่มขู่ต้องเป็นมาตรการที่ขัดต่อระเบียบของกระบวนการพิจารณาคดี ด้วยเหตุนี้การข่มขู่ว่าจะใช้มาตรการของการจับชั่วคราวที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย กรณีที่เป็นความผิดซึ่งหน้าจึงกระทำไม่ได้โดยชอบ

10) วิธีการสอบคำให้การที่ต้องห้ามตามมาตรา 136a ใช้บังคับเฉพาะแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ไม่รวมถึงเอกชนที่ไม่ได้รับมอบหมายจากรัฐ เช่น นักสืบที่ผู้เสียหายจ้างไปใช้กำลังบังคับให้จำเลยรับสารภาพผิด เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ขัดต่อสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ จึงต้องห้ามไม่ให้รับฟัง เช่น ได้คำรับสารภาพของจำเลยมาจากการทรมาน¹⁷²

นอกจากนี้ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาของเยอรมนี ก็อาศัยพื้นฐานเดียวกับกฎหมายที่ประกันสิทธิของผู้ต้องหาของประเทศอื่น กล่าวคือ ตราบใดที่ผู้ต้องหา ยังมิได้รับการตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิด ให้ถือว่าเป็นผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ จะปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงผู้กระทำความผิดไม่ได้ ซึ่งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐของเยอรมนี Grundgesetz Basic Law / GG) ซึ่งมาตรากำหนดหลักพื้นฐานในเรื่องสิทธิของบุคคลดังต่อไปนี้

Common Rights of Liberty (Allgemeines Freiheitsrecht)

ซึ่งกล่าวถึงสิทธิส่วนบุคคลใน Article 2 GG ได้วางหลักไว้ว่า¹⁷³

¹⁷² เล่มเดิม, หน้า 6-16

¹⁷³ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 163 หน้า 85

1) บุคคลทุกคนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ ตราบใดที่ไม่ไปรบกวนสิทธิของผู้อื่น หรือขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือศีลธรรมอันดี

2) บุคคลทุกคนมีสิทธิในชีวิตและร่างกายมีศักดิ์ศรีความเป็นสิทธิเช่นว่านั้นจะได้รับการกระทบกระเทือนไม่ได้ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายเป็นการเฉพาะ

จากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการบัญญัติถึงการปกป้องคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล เพื่อมิให้ถูกบุคคลอื่นกระทำการอันเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิดังกล่าว และอาจรวมทั้งการปกป้องจากการกระทำที่ไม่ถูกต้องและเป็นธรรมของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็น ศาล อัยการ หรือพนักงานสอบสวน นอกจากนี้ยังได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคใน Article 3 GG ว่า บุคคลทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ รัฐจะต้องบังคับใช้กฎหมายแก่พลเมืองเยอรมันทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยจะเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใด หรือทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเสียเปรียบในทางกฎหมายไม่ได้ ซึ่งเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงรัฐของประเทศเยอรมันมีหน้าที่ต้องจัดสรรให้คนเยอรมันทุกคนได้รับสิทธิที่กฎหมายรับรองคุ้มครองเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิการนับถือศาสนา สิทธิในการประกอบอาชีพ กรณีดังกล่าวได้ให้การคุ้มครองตลอดจนบุคคลที่เป็นผู้ต้องขัง หรือนักโทษ ที่จะต้องได้รับสิทธิดังกล่าวเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สิทธิตามรัฐธรรมนูญข้อนี้จะนำไปสู่การกำหนดกฎหมายให้ผู้ต้องหา ผู้ต้องขัง หรือนักโทษ ได้รับสิทธิในทุกเรื่องดังกล่าวมาแล้วข้างต้นไม่แตกต่างจากบุคคลที่มีได้อยู่ในที่คุมขังหรือเรือนจำของรัฐแต่อย่างใด

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญของเยอรมัน (Basic Law) ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิของบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดที่จากบทบัญญัติดังกล่าวได้ดังนี้

1) เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด หรือมิได้กระทำความผิด ไม่ต้องรับโทษ ผู้ต้องหาที่ยังมิได้ถูกตัดสินว่ากระทำความผิด ก็ไม่สามารถได้รับการลงโทษเสมือนผู้กระทำผิดแล้วได้

2) รัฐธรรมนูญเยอรมันเน้นความเสมอภาคของชาวเยอรมันทุกคน ฉะนั้น ทุกคนไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา ผู้ต้องหา และผู้กระทำความผิด ย่อมได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ สิทธิในการมีชีวิต สิทธิทางการศึกษา สิทธิในการรักษาพยาบาล รวมถึงการได้รับคำแนะนำทางกฎหมายและได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

3) สิทธิขั้นพื้นฐานจะได้รับการกระทบกระเทือนอย่างใด ๆ ไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ กล่าวคือ กฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้มาตรการอันเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ๆ หรือการปฏิบัติที่เป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย อันได้แก่ นักโทษในเรือนจำ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา เหล่านี้จะต้องเป็นไปตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น

กล่าวโดยสรุป ในการใช้มาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการบัญญัติหลักกฎหมายไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน โดยมีจุดเด่นที่กระบวนการสอบสวนและพิจารณาคดีที่เป็นการถ่วงดุลอย่างรอบครอบ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการคุมขัง ซึ่งจะเน้นไปที่อำนาจการสอบสวนอำนาจการสอบสวนของอัยการและของศาลสอบสวนเป็นหลัก การสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการจะต้องเป็นไปด้วยความถูกต้อง และรอบครอบอย่างยิ่ง เพื่อแสวงหาความจริงและเป็นการยืนยันว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริง ประกอบกับการเน้นการไม่ควบคุมตัวผู้ต้องหาที่กระทำความผิดอาญาเล็กน้อย หรือความผิดที่สามารถพิจารณาเปลี่ยนแปลงการลงโทษเป็นการปรับรายวันแทนการจำคุก (Day - Fine) ได้ จากกรณีดังกล่าวในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจึงไม่พบการก่อกำเนิดปัญหาในเรื่องการละเมิดสิทธิของบุคคล ตลอดทั้งผู้ต้องหา หรือผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีอีกต่อไป

3.3 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนสาธารณรัฐฝรั่งเศส

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการจับและการควบคุมตัวในหมวด 8 ว่าด้วยองค์การตุลาการว่า “การจับกุมคุมขัง บุคคลใดตามอำเภอใจจะกระทำมิได้ โดยองค์การตุลาการในฐานะผู้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลจะเป็นผู้รับประกันให้มีการเคารพหลักการนี้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย”¹⁷⁴

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการจับและควบคุมตัวของผู้ถูกจับ ผู้ต้องหา หรือจำเลยในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ไว้ดังต่อไปนี้

1) บุคคลทุกคนที่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมตัว จะต้องได้รับการแจ้งจากเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีโดยทันทีถึงสิทธิ และรายละเอียดข้อเท็จจริงแห่งการกระทำความผิดซึ่งตกอยู่ภายใต้การสอบสวน สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 63-2 ,63-3 และ 63-4 รวมทั้งบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาการควบคุมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 63¹⁷⁵

¹⁷⁴ Constitution of France 1958 Article 66

No one shall be arbitrarily detained.

The Judicial Authority, guardian of the freedom of the individual, shall ensure compliance with this principle in the conditions laid down by statute

¹⁷⁵ Code of Criminal Procedure of France Article 63-1

Any person placed in police custody is immediately informed by a judicial police officer, or under the latter's supervision, by a judicial police agent, of the nature of the offence which is being investigated, of the rights mentioned under articles 63-2, 63-3 and 63-4 as well as of the provisions governing the length of police custody provided for by article 63.

มาตรการที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของบุคคล ในระหว่างการสอบสวน ความผิดซึ่งหน้า ตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้มาตรการบังคับที่กระทบต่อเสรีภาพของบุคคลได้ สองประการคือ การควบคุมตัว และการจับกุม¹⁸⁰

(1) *การควบคุมตัว* จะกระทำต่อบุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่า บุคคลนั้นเข้าร่วมในการกระทำความผิด ส่วนบุคคลที่ไม่ปรากฏพยานหลักฐานบ่งชี้ว่ากระทำความผิด หรือพยายามกระทำความผิดจะถูกรั้งตัวไว้ได้เท่าที่ระยะจำเป็นในการสอบปากคำให้การเท่านั้น บุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าบุคคลนั้นเข้าร่วมในการกระทำความผิด อาจถูกควบคุมตัวไว้เป็นเวลา 24 ชั่วโมง โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้มีอำนาจสั่ง จะขยายระยะเวลาควบคุมตัวออกไปอีก 24 ชั่วโมงโดยอำนาจอัยการแห่งรัฐ

(2) *การจับ ตำรวจฝ่ายคดี* ไม่ว่าจะป็นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจทำการจับกุมตัวบุคคลผู้ต้องข้อสันนิษฐานว่ากระทำความผิดอุกฤษฏ์ โทษหรือความผิดมหัศจรรย์โทษซึ่งหน้า¹⁸¹

(3) *การสอบปากคำพยานบุคคล* เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีทุกนายมีอำนาจสอบปากคำบุคคลที่คาดว่าจะสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซึ่งหน้าได้ ทั้งผู้เสียหายและบุคคลอื่น ๆ

2) *การสอบสวนเบื้องต้น* เป็นหน้าที่ของตำรวจฝ่ายคดีเช่นเดียวกับสอบสวนคดีความผิดซึ่งหน้า การสอบสวนเบื้องต้นอาจเริ่มต้นโดยพนักงานอัยการเมื่อได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ แล้วส่งเรื่องให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวน หรืออาจเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้รับแจ้งเรื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี หรือมีคำร้องทุกข์ หรือมีคำกล่าวโทษ แล้วรายงานให้พนักงานอัยการทราบ และพนักงานอัยการได้มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวน เพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่จำเป็นสำหรับการพิสูจน์ความจริง เป็นการสอบสวนที่มุ่งหมายเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดให้แก่อัยการแห่งสาธารณรัฐ¹⁸²

ซึ่งจะทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ ซึ่งในการสอบสวนหาข้อเท็จจริงของพนักงานตำรวจจะมีหลักที่สำคัญ คือ ต้องไม่เป็นลักษณะของการบังคับให้ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกสอบสวนให้การ ทั้งนี้ ให้ยึดหลักของความสมัครใจในการให้ความร่วมมือของผู้ต้องหาอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพในการแสวงหาข้อเท็จจริงในกระบวนการของชั้นพนักงานสอบสวนขึ้นอยู่กับกระบวนการสอบสวนของพนักงานตำรวจเป็น

¹⁸⁰ เล่มเดิม, หน้า 5-25

¹⁸¹ เล่มเดิม, หน้า 5-26

¹⁸² เล่มเดิม, หน้า 5-28

สำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปในการสอบสวนเบื้องต้นของพนักงานตำรวจ ได้แก่ การถามปากคำบุคคล การค้น เตะสถานหรือการยึดของกลาง และการควบคุมตัว และในส่วนของ การควบคุมตัวดังกล่าวนี้ ถือเป็น การกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือผู้ต้องหา ดังนั้น ในประเทศฝรั่งเศสจึงให้ อำนาจพนักงานตำรวจสามารถกระทำได้เฉพาะกรณี ดังต่อไปนี้

(1) เพื่อทำการสอบสวนเบื้องต้น และกระทำได้เท่าที่จำเป็นแก่การสอบสวนเท่านั้น

(2) เพื่อสอบสวนความผิดซึ่งหน้า

(3) เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบบุคคล หรือผู้ต้องหาที่ให้การปฏิเสธการสอบสวน หรือมีเหตุ อันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าว เคยกระทำความผิดมาก่อน หรือพยายามจะกระทำความผิด หรือเตรียม การที่จะกระทำความผิด หรือเป็นผู้ต้องหาหมายศาล

ทั้งนี้ ในการควบคุมตัวผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการควบคุมตัวบุคคล ได้ไว้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง โดยประเทศฝรั่งเศสมีกฎหมายแห่งกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ ผู้ต้องหาในคดีอาญา ดังปรากฏใน ปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 แห่งสหพันธรัฐฝรั่งเศส¹⁸³ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อ 7. บุคคลใดจะถูกกล่าวหา จับกุม หรือคุมขังได้ก็แต่กรณีที่มี การระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ และตามรูปแบบที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น ใครก็ตามที่บังอาจเรียกร้อง ปล่อยทอด บังคับการ หรือทำให้มีการบังคับการตามคำสั่งตามอำเภอใจต้องได้รับการลงโทษ แต่ พลเมืองทุกคนซึ่งได้รับการเรียกหรือเกณฑ์ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญต้องปฏิบัติตามทันที หากขัดขืน ย่อมต้องรับผิด

ข้อ 8. รัฐบัญญัติจะกำหนดโทษทางอาญาได้ก็แต่เฉพาะเท่าที่จำเป็น อย่างยิ่งโดยชัดแจ้ง เท่านั้น และบุคคลจะลงโทษทางอาญาได้ก็แต่โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ได้ตรา ขึ้น และประกาศใช้ก่อนการกระทำความผิดนั้น และมีการนำรัฐธรรมนูญตินั้นมาใช้บังคับโดยชอบด้วย กฎหมายเท่านั้น

ข้อ 9. ได้วางหลักเกี่ยวกับการจับกุม หรือใช้กำลังควบคุมตัวบุคคล จะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการประกาศความผิด และจะใช้กำลังจับกุม หรือควบคุมตัวบุคคลนั้นโดยที่เขายังไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อบุคคลหรือผู้ต้องหาดังกล่าว ยังไม่ได้รับการแจ้งข้อหาหรือฐานความผิด เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยหลักทั่วไปแล้วไม่สามารถจะ ควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ และต้องปล่อยตัวไป ดังนั้น การใช้กำลังโดยไม่จำเป็นเพื่อให้ได้ตัวบุคคลนั้นมา เป็นการต้องห้ามตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ

¹⁸³ นันทวัฒน์ บรมานันท์, คำแปลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐฝรั่งเศส ค.ศ.1958. หน้า 145. (อ้างถึงใน จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ และ ธาณี วรภัทร์, สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา, 2548 หน้า 56)

ในชั้นของการดำเนินคดีขั้นต้น (Preliminary Article) บุคคลจะต้องได้รับการปฏิบัติและได้รับการสันนิษฐานในฐานะที่เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการประกาศว่ามีความผิด และการจะใช้กำลังใด ๆ เพื่อควบคุมผู้ต้องหาจะต้องกระทำโดยเหตุและเวลาที่เหมาะสม และต้องกระทำโดยหน่วยงานที่ได้รับการบัญญัติตามกฎหมาย และต้องไม่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์¹⁸⁴

3) การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน เป็นลักษณะเฉพาะของวิธีการพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสที่มีผู้พิพากษาไต่สวนเข้ามาทำการสอบสวนคดีอาญา โดยเรียกชื่อการสอบสวนดังกล่าวว่า “การไต่สวนคดีอาญา” การไต่สวนคดีอาญาของผู้พิพากษาไต่สวนเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจชั้นพิจารณาพิพากษาคดีในการวินิจฉัยความผิดและผู้กระทำผิด¹⁸⁵

จะเห็นได้ว่าในประเทศฝรั่งเศส เจ้าหน้าที่ตำรวจจะปฏิบัติหน้าที่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาของพนักงานอัยการเขต ซึ่งพนักงานอัยการจะเป็นผู้ฟ้องคดีอาญา รวมทั้งคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับคดีแพ่ง ด้วยเหตุนี้ จึงถือโดยปริยายว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสกำหนดให้อัยการและตำรวจเป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจการสอบสวนคดีอาญาร่วมกัน และเมื่อได้ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว กฎหมายก็กำหนดให้ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญากระทำการไต่สวนผู้กระทำ ที่เรียกว่า ระบบศาล เป็นต้น

การสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน เป็นการสอบสวนหาข้อเท็จจริงโดยผู้พิพากษาสอบสวน ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดรับสารภาพและเป็นเรื่องการสอบสวนที่มีความยุ่งยาก อัยการอาจส่งเรื่องให้ผู้พิพากษาสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไป ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้แตกต่างจากระบวนการสอบสวนของประเทศไทย เพราะเนื่องจากขั้นตอนดังกล่าว จะให้อำนาจเฉพาะพนักงานสอบสวนเพียงผู้เดียวเป็นผู้ดำเนินการ ดังนั้น อาจทำให้การหาข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาได้ หากเจ้าพนักงานสอบสวนกระทำการโดยใช้ดุลยพินิจ หรือกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น

3.3.2 สิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการพิจารณาคดีขั้นผู้พิพากษาสอบสวน

เมื่อเริ่มการสอบสวนในชั้นของผู้พิพากษาสอบสวนแล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจในการสั่งขังผู้ต้องหาเป็นการชั่วคราวได้ หากปรากฏว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะยืนยันว่าผู้ต้องหากระทำความผิด แต่ทั้งนี้ ในส่วนของสิทธิของผู้ต้องขังก็ยังมีหลักกฎหมายวาง

¹⁸⁴ จีรุมิ ลิปพันซ์ และ ฮานี วรภัทร, สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา, 2558, หน้า 57.

¹⁸⁵ เล่มเดิม, หน้า 5-31

หลักทั่วไปว่า ก่อนมีคำพิพากษาจะต้องปล่อยผู้ต้องหาให้เป็นอิสระ

และการใช้อำนาจสั่งขังเป็นข้อยกเว้น

เหตุที่ผู้พิพากษาจะสั่งขังชั่วคราวได้มีดังนี้

- 1) เมื่อเป็นความผิดอุกฤษโทษ ผู้พิพากษาสอบสวนสามารถสั่งขังได้เสมอ
- 2) เมื่อเป็นความผิดมรยโทษ ศาลจะสั่งขังได้เมื่อความผิดนั้นมีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไปสำหรับความผิดซึ่งหน้า และโทษจำคุก 2 ปีขึ้นไปสำหรับกรณีอื่น
- 3) เป็นวิธีการเดียวที่จะรักษาพยานหรือร่องรอยต่าง ๆ หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดขึ้นมาใหม่ หรือป้องกันการทรมานและสมรู้ในการกระทำความผิด
- 4) เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการกระทำความผิดหรือป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดขึ้นมาใหม่หรือเพื่อเป็นหลักประกันในการที่จะนำผู้ต้องหาฟ้องร้องต่อศาล

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายของประเทศฝรั่งเศสจะให้อำนาจของผู้พิพากษาสอบสวนสามารถสั่งขังผู้ต้องหาได้ แต่กระบวนการในการควบคุมตัวของผู้ต้องหาจะมีความชัดเจนขึ้น เนื่องจากให้อำนาจทั้งพนักงานอัยการ และพนักงานสอบสวนร่วมกันดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาร่วมกันได้ ในขณะที่ประเทศไทยยังคงให้เฉพาะหน้าที่ของตำรวจเท่านั้น ดังนั้นในกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ในส่วนของการปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราว ไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างการสอบสวนของพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาสอบสวน ก็ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า จะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาเป็นอิสระ เว้นแต่ มีความจำเป็นในการควบคุมตัวไว้เพื่อการสอบสวน หรือเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย เพื่อมิให้หลบหนี หรือไปกระทำความผิดอีกแต่อีกประการหนึ่งที่มีความเหมือนกันกับประเทศไทยคือ หลังจากควบคุมตัวครบ 24 ชั่วโมง แล้ว พนักงานอัยการสามารถใช้ดุลยพินิจในการขยายเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหา โดยนำไปฝากขังที่ศาล ในส่วนของ Remand Prison ได้ โดยสรุปแล้วจะเห็นว่า ประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสสามารถควบคุมตัวผู้ต้องขังได้ 24 ชั่วโมง และยังสามารถขยายเวลาควบคุมได้อีกโดยอาจไม่มีการปล่อยตัว และเมื่อศาลฝรั่งเศสได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างการพิจารณา ก็ให้ศาลมีคำสั่งควบคุมตัวผู้ต้องหา และจะต้องนำตัวผู้ต้องขังไปที่สถานที่ควบคุมชั่วคราวของ The Chamber of Accusation ได้ ทั้งนี้ ผู้ต้องขังมีสิทธิในเรื่อง การได้รับคำปรึกษาทางกฎหมายจากทนายความ และสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษา นอกจากนี้ศาลอาจสั่งให้มีการใช้มาตรการ Detention ภายใต้การแนะนำของ Chamber of Accusation และในกรณีที่มีการอุทธรณ์คำสั่งศาล หรือศาลเห็นสมควรให้ปล่อยตัว ศาลก็จะมีคำสั่ง

ให้ปล่อยตัวทันที โดยการปล่อยตัวดังกล่าวนั้น ศาลสามารถเรียกหลักประกัน (Bail) ได้ ส่วนมูลค่าหลักประกันที่เรียกได้นั้น ให้เป็นไปตามคำแนะนำของ Chamber of Accusation ¹⁸⁶

จะเห็นได้ว่า ประเทศฝรั่งเศสเน้นกระบวนการดำเนินคดีอาญาในชั้นของการสอบสวนมาก ซึ่งพิจารณาได้จากการทำงานร่วมกันของตำรวจ อัยการ และศาลสอบสวน ในการสอบสวนคดีอาญา ทำให้กระบวนการแสวงหาความจริงในการสอบสวนมีความรอบครอบและถูกต้องมากขึ้น นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสก็ได้เน้นหลักประกันตัวของผู้ต้องหาในประการที่ว่า ถ้าบุคคลใดกระทำความผิดอาญาเล็กน้อย และไม่มีเหตุอันควรควบคุมตัวผู้นั้นไว้ในที่คุมขังได้ ให้ปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไปได้ ซึ่งการปล่อยตัวหรือการไม่ต้องควบคุมตัวเป็นหลักทั่วไป ส่วนการต้องควบคุมตัวบุคคลในที่คุมขังเป็นข้อยกเว้น แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายของฝรั่งเศสก็ยังจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาคดีไว้บ้างบางกรณี เช่น การที่ผู้ต้องหาไม่สามารถมีทนายได้ในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ และถ้ามีเหตุสมควรในการต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาให้นำไปควบคุมตัว The Chamber of Accusation และถ้าปรากฏว่าอัยการสั่งไม่ฟ้องบุคคลที่อยู่ในระหว่างอำนาจคุมขังของพนักงานสอบสวน ผู้ต้องถูกคุมขังนั้นสามารถเรียกค่าทดแทนการที่ถูกคุมขังจากรัฐได้

4. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 จึงกำหนดให้วันดังกล่าวเป็นวันสิทธิมนุษยชน โดยมีประเทศให้การรับรอง 48 ประเทศ ไม่มีประเทศใดออกเสียงคัดค้าน และมี 8 ประเทศที่งดออกเสียง ได้แก่ เบลารุสเซีย ยูเครน เชโกสโลวาเกีย โปแลนด์ ซาอุดีอาระเบีย แอฟริกาใต้ และสหภาพโซเวียต¹⁸⁷

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีสาระประกอบด้วยอารัมภบทและบทบัญญัติ 30 มาตราที่กำหนดสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่พึงได้รับ ไม่ว่าชายหรือหญิง โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ เช่น สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล สิทธิที่จะได้รับมาตรฐานในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ สิทธิในการแสวงหาและได้ที่พักพิงในประเทศอื่นเพื่อหนีภัยการประหัตประหาร สิทธิในการมีเสรีภาพที่จะแสดงความเห็น สิทธิในการศึกษา เสรีภาพในความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธิในเสรีภาพจากการถูกทรมานและการกระทำที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

¹⁸⁶ จีรวุฒิ ลิปิพันธ์ และ ธาณี วรภัทร, สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา, 2558, หน้า 61.

¹⁸⁷ รัชนิกร โชติชัยสถิตย์, มาตรฐานกระบวนการยุติธรรมของสหประชาชาติ, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2561, หน่วยที่ 3, หน้า 15

วัตถุประสงค์ในการจัดทำปฏิญญาฯ ก็เพื่อกำหนดหลักการและมาตรฐานความเข้าใจร่วมกัน ในบทบัญญัติของกฎบัตรสหประชาชาติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เนื่องจากกฎบัตรฯ มิได้ให้คำจำกัด ความของสิทธิมนุษยชนและสิทธิที่พึงได้รับการคุ้มครอง และปฏิญญาฯ ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย อย่างไรก็ดี ปฏิญญาฯ ได้มีความสำคัญมากขึ้นในฐานะที่เป็นพื้นฐานของสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน อื่น ๆ ที่มีผลบังคับใช้ทางกฎหมายในระยะต่อ ๆ มา และประเทศต่าง ๆ ยังได้นำเอาสาระของ ปฏิญญาฯ ไปเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญในประเทศ จนบางครั้งมีผู้ถือว่าปฏิญญาฯ สากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชนมีฐานะเป็นกฎหมายจารีต (customary law) ที่รัฐไม่อาจละเมิดได้ สำหรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ทางอาญา ปรากฏอยู่ในข้อ 3, 5, 8, 9, 10 และข้อ 11 ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้ คือ¹⁸⁸

ข้อ 3. บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิตในเสรีธรรมและในความมั่นคงแห่งร่างกาย

ข้อ 5. บุคคลใดจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ที่ทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือพยายามเกียรติมิได้

ข้อ 8. บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาลแห่งชาติซึ่งมีอำนาจ เนื่องจากการกระทำใด ๆ อันละเมิดต่อสิทธิขั้นมูลฐาน ซึ่งตนได้รับจากรัฐธรรมนูญหรือจากกฎหมาย

ข้อ 9. บุคคลใดจะถูกจับ กักขังหรือเนรเทศโดยพลการมิได้

ข้อ 10. บุคคลชอบที่จะเท่าเทียมกันอย่างบริบูรณ์ในอันที่จะได้รับการพิจารณาอย่าง เป็นธรรมและเปิดเผยโดยศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติในการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนข้อ ที่ตนถูกกล่าวหาใด ๆ ทางอาญา

ข้อ 11. (1) บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการ สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดย เปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี

(2) บุคคลใดจะถูกถือว่ามีความผิดอันมีโทษอาญาใด ๆ ด้วยเหตุที่ตนได้ กระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ ซึ่งกฎหมายของประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่มีการกระทำนั้นมิได้ระบุว่าเป็นความผิดทางอาญามีได้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนัก กว่าโทษที่ใช้อยู่ในขณะที่การกระทำความผิดทางอาญานั้นเกิดขึ้นมิได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเป็นการศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและ เสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยและ ต่างประเทศ ในลำดับต่อไปจะทำการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศใน

¹⁸⁸ เล่มเดิม, หน้า 16

ส่วนที่สำคัญ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายและแนวทางในการแก้ไข
ปัญหาทางกฎหมายเหล่านั้นในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

วิเคราะห์หลักเกณฑ์ทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย และของต่างประเทศ ตลอดจนการศึกษาหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามหลักสากล ได้แก่ ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 รวมถึงทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักความเสมอภาค หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม ในบทนี้จะทำการวิเคราะห์ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยมีประเด็นที่จะทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ

การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา ตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ในหัวข้อปัญหานี้จะอธิบายถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิเสรีภาพด้านการสื่อสาร สิทธิและเสรีภาพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิและเสรีภาพตามหลักความเสมอภาค ตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 และบทที่ 3 ที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าจากกรณีที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญของประเทศไทยหลายฉบับ ยังคงมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สิทธิและเสรีภาพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาคของประชาชนไว้ตลอดมาในส่วนที่สำคัญดังจะกล่าวต่อไป

1.1 ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย โดยบัญญัติวางหลักไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย” การบัญญัติดังกล่าว สอดคล้องรองรับกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เกี่ยวกับสิทธิในชีวิต และความมั่นคง สิทธิ และเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลนั้นถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวน คดีอาญา ปัจจุบันมีหลายกรณีที่เป็นการทำลายซึ่งสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลที่ เป็นผู้ต้องหาตามที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองอยู่ เช่น มีการกระทำการทรมาน การกระทำ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จนถึงขั้นเสียชีวิต ตามที่ปรากฏเป็นข่าวใน ปัจจุบัน ซึ่งหากพิจารณาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้อำนาจในการนำผู้ต้องหากรณีรวบรวม ข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาแล้วจะเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ การให้เจ้าหน้าที่ ตำรวจ ได้มีโอกาสศึกษาถึงกลวิธีขั้นตอนหรือแบบอย่างในการกระทำความผิดต่าง ๆ ของคนร้าย ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางในการสืบสวน สอบสวนหาตัวคนร้ายได้โดยง่ายยิ่งขึ้น ไม่ใช่ให้ผู้ต้องหา กระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทาง แอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทาง แอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพราะกรณีดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายรวมทั้งจิตใจของผู้ต้องหา อาจ ทำให้ผู้ต้องหาถูกประณามหรืออาจถูกรุมทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บสาหัสจนถึงขั้นเสียชีวิตได้

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาพบว่า ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา ที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการ ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำ ความผิด เป็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลใน กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นมีความรับผิดชอบต่อผู้ต้องหาเป็นหลักการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ โดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 28 วรรคแรก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ระหว่างสิทธิเสรีภาพในชีวิต และร่างกาย โดยบัญญัติวางหลักไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพใน ชีวิตและร่างกาย” การบัญญัติดังกล่าวสอดคล้องรองรับกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในข้อ 3. บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิตในเสรีภาพ และในความมั่นคงแห่งร่างกาย และข้อ 5 กำหนดไว้ว่า

บุคคลใดจะถูกทรมาณ หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือ
 หยามเกียรติมิได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าตามปณิธานสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ
 ในชีวิต และร่างกายของบุคคลทุกคนให้พ้นจากการกระทำทรมาณ และการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่น
 ที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยความหมายของการ
 กระทำทรมาณตามปณิธานฉบับนี้ หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวด หรือ
 ทุกข์ทรมาณอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะด้านร่างกายหรือจิตใจ หรือเพื่อบังคับให้ผู้นั้นสำหรับการกระทำของผู้นั้น
 หรือที่ผู้นั้นต้องสงสัยว่าได้กระทำ อีกทั้งปณิธานฉบับนี้เห็นว่า การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เป็นการกระทำ
 ทรมาณหรือการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่ทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็น
 มนุษย์ถือเป็นความผิดที่กระทำต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และพึงถูกประณาม เกี่ยวกับสิทธิและ
 เสรีภาพในชีวิต และร่างกายของบุคคลนั้นถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะ
 อย่างยิ่ง ในกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจพบว่ามีผู้ถูก
 ควบคุมตัวบางรายถูกบังคับให้รับสารภาพโดยการกระทำทรมาณร่างกาย และจนเสียชีวิตจากการถูก
 ทรมาณในระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามที่ตกเป็นข่าวนั้น ถึงแม้ในปัจจุบันประเทศ
 ไทยจะได้ตรากฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้บุคคล
 สูญหาย พ.ศ. 2565 และประกาศใช้บังคับแล้ว แต่ก็ยังพบปัญหาการปฏิบัติตามกฎหมายของ
 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับการการจับกุมผู้กระทำผิดตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว จึงยังไม่สามารถ
 บังคับใช้กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาได้เท่าที่ควร ซึ่งยัง
 ปรากฏตามข่าวมีการกระทำของเจ้าหน้าที่ทำให้กระทบสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของ
 บุคคลที่เป็นผู้ต้องหาตามที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองรับรองอยู่เสมอมา ซึ่งหากพิจารณาตาม
 เจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้อำนาจในการนำผู้ต้องหากรณีรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวน
 คดีอาญาแล้วจะเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ การให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้มีโอกาสศึกษาถึง
 กลวิธีขั้นตอนหรือแบบอย่างในการกระทำความผิดต่าง ๆ ของคนร้าย ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทาง ใน
 การสืบสวน สอบสวนหาตัวคนร้ายได้โดยง่ายยิ่งขึ้น ไม่ใช่ให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดง
 ลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทาง
 แอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE)
 หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด เพราะกรณี
 ดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในชีวิต และร่างกายรวมทั้งจิตใจของผู้ต้องหา อาจทำให้
 ผู้ต้องหาถูกประณามหรืออาจถูกรุมทำร้ายร่างกาย จนได้รับบาดเจ็บสาหัสจนถึงขั้นเสียชีวิตได้ โดยที่
 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองชีวิตและ
 ร่างกายไว้ใน มาตรา 28 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย”

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่นพบว่า ตามรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ.1947 ได้วางหลักประกันเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชนไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของประชาชนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายไว้ว่า “บุคคลจะถูกกลั่นแกล้งชีวิตหรือเสรีภาพ และจะมิได้รับโทษทางอาญาอื่นใด เว้นแต่ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด¹⁸⁹ ห้ามมิให้บุคคลใดถูกจับกุมหรือคุมขังโดยมิได้รับแจ้งข้อกล่าวหาทันที หรือมิได้รับสิทธิให้พบที่ปรึกษาหรือทนายในทันที และเขาจะไม่ถูกควบคุมตัวโดยไม่มีเหตุอันสมควร และเมื่อมีการร้องขอจากบุคคลใด ๆ เหตุดังกล่าวจะต้องแสดงทันทีในศาลที่เปิดเผยต่อหน้าเขา และต่อหน้าที่ปรึกษาของเขา¹⁹⁰ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการทรมาน และลงโทษอย่างโหดร้ายโดยเด็ดขาด¹⁹¹ห้ามมิให้บุคคลใดถูกบังคับให้เป็นพยานปรักปรำตนเอง” คำสารภาพที่เกิดขึ้นโดยการบังคับ การทรมาน หรือการข่มขู่ หรือหลังจากการจับกุมหรือคุมขังเป็นเวลานาน จะไม่เป็นที่ยอมรับเป็นหลักฐาน บุคคลใดจะถูกพิพากษาหรือลงโทษไม่ได้ ในกรณีที่หลักฐานเดียวที่จะปรักปรำเขาคือคำสารภาพของเขาเอง¹⁹²

เมื่อเปรียบเทียบบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นมีบทบัญญัติที่วางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายไว้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่นบุคคลจะถูกกลั่นแกล้งชีวิตหรือเสรีภาพมิได้ ตามมาตรา 31 ห้ามมิให้จับกุมบุคคลใด ๆ เว้นแต่เมื่อมีหมายโดยเจ้าพนักงานตุลาการผู้มีอำนาจซึ่งระบุความผิดที่บุคคลนั้นถูกตั้งข้อหา ตามมาตรา 33 ห้ามมิให้จับกุม หรือคุมขังบุคคลใด โดยมิได้รับแจ้งข้อหาให้ทราบหรือโดยปราศจากสิทธิในการพบทนายความทันที หรือถูกคุมขังโดยไม่มีเหตุอันสมควรและเหตุแห่งการคุมขังจะต้องเสนอต่อศาลในทันทีต่อหน้าผู้ถูกคุมขังและต่อหน้าทนายของเขา ตามมาตรา 34 ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการทรมาน และลงโทษอย่างโหดร้ายโดยเด็ดขาด ตามมาตรา 36 ซึ่งเห็นได้ชัดว่าหลักการของประเทศญี่ปุ่นดังกล่าวนี้เป็นหลักประกันว่าบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาจะไม่ถูกบังคับให้กระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพุดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok)เพื่อยืนยันการกระทำ

¹⁸⁹ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 143 หน้า 82

¹⁹⁰ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 146 หน้า 82

¹⁹¹ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 147 หน้า 82

¹⁹² อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 149 หน้า 83

ความผิด หากไม่เต็มใจ ทั้งนี้ การบังคับ ทรมาณ ก็มีอาจทำได้เช่นเดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในร่างกายไว้อย่างกว้าง ในมาตรา 28 ซึ่งบัญญัติไว้เพียงว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย” โดยไม่มีการกำหนดรายละเอียดวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน จึงทำให้มีการตีความข้อกฎหมาย และเป็นช่องว่างให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการต่าง ๆ ที่ไปกระทบสิทธิเสรีภาพเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายของประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาจนทำให้ได้รับการทรมาณ บาดเจ็บ และถึงแก่ชีวิต

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายพื้นฐานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีพบว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้วางหลักประกันเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวเยอรมนีไว้ในหมวด 1 ว่าด้วยสิทธิพื้นฐาน¹⁹³

มาตรา 2 เสรีภาพส่วนบุคคล ¹⁹⁴

2) บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพของบุคคลจะละเมิดมิได้ การลิดรอนสิทธิเหล่านี้กระทำได้แต่โดยอาศัยกฎหมายเท่านั้น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายตามรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กับสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่ารัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในชีวิตและร่างกายไว้อย่างกว้าง ๆ ในมาตรา 2 เสรีภาพส่วนบุคคล (2) “บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพของบุคคลจะละเมิดมิได้” ซึ่งจะมีบทบัญญัติคล้ายกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 28 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย” ซึ่งเป็นการบัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ เช่นกัน

1.2 ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทางการสื่อสาร

จากการศึกษาสิทธิและเสรีภาพในด้านการสื่อสารของผู้ต้องหาพบว่าในระหว่างการควบคุมตัวผู้ต้องหาบางรายจะไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับญาติหรือบุคคลในครอบครัวได้เลย จนเมื่อมีการปรากฏตามสื่อ ต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เช่นนี้ทำให้ญาติหรือบุคคลในครอบครัวก็ไม่ทราบว่าการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจได้กระทำทรมาณ ทารุณ หรือบีบบังคับให้ผู้ต้องหารับสารภาพหรือไม่ ในบางรายผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวเจ้าหน้าที่ได้กระทำโดยการ

¹⁹³ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 155 หน้า 87

¹⁹⁴ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 156 หน้า 87

ทรมานให้รับสารภาพจนกระทั่งผู้ต้องหาได้รับความเจ็บปวด บาดเจ็บจนถึงขั้นเสียชีวิต โดยที่ญาติไม่ทราบและไม่มีการติดต่อญาติในขณะการควบคุมตัวผู้ต้องหา การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะกระทำการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาโดยวิธีการกรณีดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 36 ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าทางใด ๆ การตรวจ การกัก หรือเปิดเผยข้อมูลซึ่งบุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลซึ่งบุคคลสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”¹⁹⁵

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 ที่บัญญัติไว้ว่า “ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก และให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา มีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย (1)พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว (2)ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้ใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน (3)ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร(4)ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ให้พนักงานปกครองหรือตำรวจซึ่งรับตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิข้างต้น”¹⁹⁶

ปัจจุบันประเทศไทยได้ตรากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหา คือพระราชบัญญัติการป้องกันการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย มาตรา 22 วรรคแรก “ในการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องบันทึกภาพและเสียง อย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำได้ ก็ให้บันทึกเหตุอันเป็นหลักฐานไว้ในบันทึกการควบคุมตัว”¹⁹⁷ แต่ในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ยังเป็นปัญหาในทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่จึงไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้เท่าที่ควร

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสในเรื่องสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารจะสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการจับ และควบคุมตัวของผู้ถูกจับ ผู้ต้องหา หรือจำเลยในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ไว้ดังนี้ 1) บุคคลทุกคนที่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมตัว จะต้องได้รับการแจ้งจากเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีโดยทันทีถึงสิทธิ และรายละเอียดข้อเท็จจริงแห่งการกระทำผิดซึ่งตกอยู่ภายใต้

¹⁹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มาตรา 36

¹⁹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 7/1

¹⁹⁷ พระราชบัญญัติการป้องกันการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย มาตรา 22 วรรคแรก

การสอบสวน สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 63-2 ,63-3 และ 63-4 รวมทั้งบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาการควบคุมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 63¹⁹⁸ 2) อนุญาตให้ผู้ถูกควบคุมตัวร้องขอให้ดำเนินการแจ้งให้ผู้ใกล้ชิดมาพบ ไม่ว่าจะเป็นคนที่ถูกควบคุมตัวอาศัยอยู่ด้วย หรือบิดามารดา พี่น้อง เป็นต้น¹⁹⁹ 3) อนุญาตให้ผู้ถูกควบคุมตัวได้รับการตรวจจากแพทย์²⁰⁰ 4) อนุญาตให้ผู้ถูกควบคุมตัวมีสิทธิร้องขอพบ และปรึกษาทนายความได้ทันทีตั้งแต่เริ่มการควบคุมตัว โดยการพูดคุยปรึกษาให้กระทำได้ไม่เกิน 30 นาที นอกจากนี้ มาตรา 63 ได้กำหนดระยะเวลาควบคุมตัวไว้ได้ 24 ชั่วโมง แต่ขยายระยะเวลาการควบคุมตัวได้อีก 24 ชั่วโมง²⁰¹

1.3 ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในขั้นตอนการสอบสวน แต่ทั้งนี้ อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐานก็ต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้มีการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง²⁰²

มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลจำเป็นในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพไว้ด้วย²⁰³

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาขึ้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญา มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ถือได้ว่าเป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์การใช้อำนาจโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

¹⁹⁸ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 177 หน้า 95

¹⁹⁹ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 178 หน้า 95

²⁰⁰ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 179 หน้า 95

²⁰¹ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 180 หน้า 95

²⁰² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2660, มาตรา 4

²⁰³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 26

สิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นตัวแทนรัฐในการใช้อำนาจที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เท่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น ดังนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจควรที่จะตระหนักเสมอว่า ผู้ต้องหาถือเป็นประชาชนในสังคมที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติเช่นกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีอำนาจกระทำการใด ๆ ที่เกินกรอบอำนาจของกฎหมายกำหนดเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากตัวผู้ต้องหาได้ ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีความเชื่อมั่นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจถือเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้ อันส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาได้

จากการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ถือได้ว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีความเคร่งครัดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ โดยมีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ให้ความสำคัญกับบุคคลทุกคนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ ครอบคลุมที่ไม่ไปรบกวนสิทธิของผู้อื่นหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้โดยคำนึงว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีให้ความสำคัญและสามารถใช้บังคับได้อย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของการสอบสวนและพิจารณาคดีที่เป็นการถ่วงดุลอย่างรอบครอบ ดังนั้น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงถือเป็นประเทศที่ให้การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เห็นผลได้ชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลน้อยลง นอกจากนี้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ก็อาศัยพื้นฐานเดียวกับกฎหมายที่ประกันสิทธิของผู้ต้องหาของประเทศอื่น กล่าวคือ ครอบคลุมที่ผู้ต้องหาจะได้รับ การตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิด ให้ถือว่าเป็นผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ จะปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงผู้กระทำความผิดไม่ได้ และการใช้มาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการบัญญัติหลักกฎหมายไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยมีจุดเด่นที่กระบวนการสอบสวนและพิจารณาคดีที่เป็นการถ่วงดุลอย่างรอบครอบ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการคุมขัง ซึ่งจะเน้นไปที่อำนาจการสอบสวนอำนาจการสอบสวนของอัยการและของศาลสอบสวนเป็นหลัก การสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการจะต้องเป็นไปด้วยความถูกต้อง และรอบครอบอย่างยิ่ง เพื่อแสวงหาความจริงและเป็นการยืนยันว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดจริง ดังนั้นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงไม่ปรากฏว่ามีการบังคับให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุ้ย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์

(application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันตีกต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำ ความผิด

1.4 ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อน ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

จากการศึกษาพบว่าในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญา เป็นปัญหาทางกฎหมาย และการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้ความรับรอง และคุ้มครอง กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 วรรคสอง ที่วางหลักไว้ว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่า บุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาในข้อนี้เสมอ โดยเฉพาะในขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญา ของพนักงานสอบสวน ที่มีได้คำนึงถึงสิทธิข้อนี้ของผู้ต้องหาเท่าที่ควร

จากหลักประกันในกฎหมายอาญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ว่า บุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติ เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแต่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ใน กฎหมาย หลักการนี้ในทางวิชาการเรียกว่า หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย กล่าวคือ ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของกฎหมายอาญา ซึ่ง สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 ที่รับรองหลักกฎหมาย “ไม่มีโทษถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด” และ “ไม่มีความผิดถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด” ซึ่งมีสาระคือ บุคคล จะต้องรับโทษทางอาญาก็ต่อเมื่อกระทำการอันกฎหมายในขณะนั้นบัญญัติเป็นความผิด และกำหนด โทษไว้ และโทษที่จะลงนั้นจะหนักไปกว่าโทษที่กฎหมายในขณะกระทำความผิดกำหนดไว้ไม่ได้ สำหรับหลัก “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” หลักนี้เป็นหลักประกันในกฎหมายอาญา ที่มี เนื้อหาแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของอำนาจรัฐ ที่มีต่อประชาชนในรัฐ นอกจากนี้ยังอาจกล่าวได้ว่า หลักการดังกล่าวเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาในขั้นตอนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ ตำรวจ กล่าวคือ ในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยการกระทำใด ๆ ที่เป็นการ กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เช่น การค้นและการจับกุมผู้กระทำความผิด จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อมี หมายของศาล หรือมีเหตุอันสมควร เช่น มีความจำเป็นเร่งด่วนจะต้องรีบค้นหรือจับกุม ไม่อาจจะรอ หมายจากศาลได้ เพราะผู้กระทำความผิดจะหลบหนี หรือเป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือพยานหลักฐานจะ ถูกทำลายเสียก่อน เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดแล้ว จะต้องมีการนำตัวผู้กระทำความผิดไปยังศาล เพื่อ ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการจับกุมตัว โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีระยะเวลาควบคุมตัวได้ เพียงระยะเวลาจำกัดเท่านั้น ซึ่งโดยปกติ จะไม่เกิน 48 ชั่วโมง นอกจากนี้ ในระหว่างการควบคุมหรือ

ซึ่ง ผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหา มีสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิที่จะได้รับการพบและปรึกษาทนายสองต่อสอง สิทธิที่จะได้รับแจ้งว่า เขามีสิทธิจะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ สิทธิที่จะได้รับแจ้งว่า ถ้อยคำที่เขาจะให้การนั้นสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันตัวเขาได้ หากไม่มีการแจ้งสิทธิดังกล่าว ถ้อยคำที่เขาให้การย่อมไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เพราะได้มาโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ผู้ถูกจับยังมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว หากไม่ปรากฏว่าเขาจะหลบหนีหรือทำลายพยานหลักฐาน นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาต้องการความช่วยเหลือทางกฎหมาย ยังอาจจะขอให้รัฐจัดหาทนายความให้ตนได้อีกด้วยเช่นนี้เห็นได้ว่าจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจซึ่งกฎหมายที่ให้อำนาจในการกระทำความผิดข้างต้นคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาเท่านั้น ในกรณีที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ไม่ปรากฏบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจไว้ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะอ้างว่ามีประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีก็ไม่อาจรับฟังได้เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีศักดิ์ในทางกฎหมายที่สูงกว่า นอกจากนี้ในกระบวนการยุติธรรมไทยในชั้นตำรวจนั้นเชื่อว่า รัฐ หรือตำรวจมีหน้าที่จะต้องแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ไม่ใช่บังคับเอาจากตัวผู้กระทำความผิด หรือบังคับให้ผู้ต้องหาให้ความร่วมมือในการค้นหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของเขา ผู้กระทำความผิดมีเอกสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำใด ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อตนเองได้ รัฐเท่านั้น ที่มีหน้าที่พิสูจน์ความผิดของเขาจนปราศจากเหตุอันควรสงสัยตามสมควร เป็นต้น

ทั้งนี้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 บัญญัติว่าให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ว่าพยานหลักฐาน ทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ซึ่งการพิสูจน์จนสิ้นสงสัย คือการแสดงให้เห็นด้วยพยานหลักฐานการมีอยู่ของข้อเท็จจริงโดยปราศจากความสงสัย เป็นหลักการซึ่งนำพยานหลักฐานในคดีอาญา เมื่อมีความสงสัยต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย²⁰⁴

²⁰⁴ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 118 หน้า 70.

จากการศึกษาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ตาม ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทาง อาญา ข้อ 11(1) บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อน ว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตน ได้รับหลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี

จากข้อบัญญัติในปฏิญญาสากลดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของปฏิญญา สากลฉบับดังกล่าวที่ประสงค์จะให้หลักประกันแก่บุคคลทุกคนว่า หากเขาจะต้องเข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าที่ใดในโลกเขาต้องได้รับหลักประกันที่จะให้สามารถต่อสู้คดีในเรื่องนั้นได้อย่าง เต็มที่ และจะต้องได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ถูกต้องและเป็นธรรมตามข้อกล่าวหา โดย ปฏิญญาสากลฉบับดังกล่าว ได้รับรองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับการ สันนิษฐานไว้ก่อนว่ายังเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้มีความผิดตามกฎหมาย และ ประเทศไทยเองก็ให้ความสำคัญกับปฏิญญาสากลฉบับนี้เช่นกัน โดยนำหลักการนี้มาบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตลอดมา ซึ่งหากพิจารณาถึงข้อบัญญัติในปฏิญญาสากลดังกล่าว แล้ว จะเห็นได้ว่า เป็นหลักประกันสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการสันนิษฐานไว้ ก่อนว่ายังเป็นผู้บริสุทธิ์จะกระทำกับผู้ต้องหาหรือจำเลยเหมือนเป็นผู้มีความผิดไม่ได้

จากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวน คดีอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการให้ผู้ต้องหาคำให้การต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการ กระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทาง แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด จึงเป็นการละเมิดสิทธิ ของผู้ต้องหาในข้อนี้ โดยเฉพาะในขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ที่มีได้คำนึงถึง สิทธิข้อนี้ของผู้ต้องหาเท่าที่ควร วิธีปฏิบัติในกรณีการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริง ในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวม พยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ ซึ่ง เป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำ ความผิด เป็นวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กระทำไปเพื่อเพิ่มน้ำหนักให้กับคำรับสารภาพของ ผู้ต้องหาโดยเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาและการกระทำของผู้ต้องหาในลักษณะที่ทำให้เห็นว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด วิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าว ทำให้เกิดความคิดหรือมติ

มหาชนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง ส่งผลกระทบต่อหลักการ ที่ให้หลักประกันสิทธิแก่ผู้ต้องหาในกรณีได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ตามรัฐธรรมนูญ และปฏิญญาสากลดังกล่าว

1.5 ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามหลักความเสมอภาค

ในการใช้กฎหมายโดยพนักงานสอบสวนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้มีการรับรองเกี่ยวกับหลักความเสมอภาค ในบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง²⁰⁵ ส่วนมาตรา 27 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญปี2560บัญญัติว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน”

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายเพื่อสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้²⁰⁶

บทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ องค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียว และปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน

การปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญให้แตกต่าง หรือปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค

ซึ่งหลักดังกล่าวเป็นข้อห้ามมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจโดยอำเภอใจในการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด เพราะผู้ต้องหาได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามรัฐธรรมนูญจึงมีสิทธิและเสรีภาพในด้านต่าง ๆ อันเป็นสาระสำคัญของบุคคลเหมือนกับประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งหากพิจารณาจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว จะพบว่าผู้ต้องหาไม่มีสิทธิในการเรียกร้องอย่างเท่าเทียมกัน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าอำนาจในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวน

²⁰⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2660, มาตรา 4

²⁰⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 27

คดีอาญา เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กว้างขวาง ซึ่งในเมื่อเป็นเช่นนี้ก็อาจพิเคราะห์ได้ว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจ อาจใช้ดุลพินิจที่เอนเอียงและไม่ชอบด้วยกฎหมายผู้ต้องหาจึงน่าจะไม่ได้ได้รับความเสมอภาคในทางอรรถคดีจึงกระทบต่อหลักความเสมอภาคซึ่งมีหลักว่าการปฏิบัติให้แตกต่างกันสำหรับข้อเท็จจริงที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้แตกต่างแตกต่างกันย่อมไม่เสมอภาค

จากการศึกษาสิทธิในความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีพบว่าได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในความเสมอภาคใน Article 3 GG ว่า บุคคลทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ รัฐจะต้องบังคับใช้กฎหมายแก่พลเมืองเยอรมันทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยจะเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใด หรือทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเสียเปรียบในทางกฎหมายไม่ได้ ซึ่งเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงรัฐของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีหน้าที่ต้องจัดสรรให้ประชาชนทุกคนได้รับสิทธิที่กฎหมายรับรองคุ้มครองเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็ สิทธิการนับถือศาสนา สิทธิในการประกอบอาชีพ กรณีดังกล่าวได้ให้การคุ้มครองตลอดจนบุคคลที่เป็ ผู้ต้องขัง หรือนักโทษ ที่จะต้องได้รับสิทธิดังกล่าวเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สิทธิตามรัฐธรรมนูญข้อนี้จะนำไปสู่การกำหนดกฎเกณฑ์ให้ผู้ต้องหา ผู้ต้องขัง หรือนักโทษ ได้รับสิทธิในทุกเรื่องดังกล่าวมาแล้วข้างต้นไม่แตกต่างจากบุคคลที่มีได้อยู่ในที่คุมขังหรือเรือนจำของรัฐแต่อย่างใด

ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงถือได้ว่าเป็นภารกิจของรัฐที่ต้องอำนวยความสะดวกให้กับสังคม เพื่อให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากรัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหาพยานหลักฐานเพื่อตรวจสอบความจริงในเรื่องที่กล่าวหา ฉะนั้นการดำเนินคดีอาญาจะถือได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานแห่งคดี ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาในที่นี้หมายถึง ผู้ต้องหา หรือจำเลย ที่ถูกผู้เสียหายฟ้องก่อนที่ศาลจะประทับฟ้อง เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้มีการนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัวอย่างถูกต้องและเป็นธรรมและในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดี จะต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องเสมอ เพื่อตรวจสอบว่าการฟ้องของผู้เสียหายมีมูลและปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายครบถ้วนและในระหว่างที่ศาลยังไม่ประทับฟ้องมิให้ถือว่าบุคคลผู้นั้นอยู่ในฐานะจำเลย ด้วยเหตุนี้ พนักงานสอบสวน อัยการ และศาล จะปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวเยี่ยงจำเลยในคดีไม่ได้ และจะใช้มาตรการควบคุมตัว หรือการใช้มาตรการอื่น ๆ ในฐานะที่เป็นจำเลยในคดีไม่ได้เช่นกัน หลักนี้เป็นหลักประกันมิให้ผู้ถูกกล่าวหาในคดีต้องเป็นวัตถุแห่งการชักฟอกทั้งที่ยังไม่เป็นจำเลยในคดี ซึ่งทำให้ผู้ถูกกล่าวหาที่กลายเป็น กรรมในคดี ไม่ใช่ประธานในคดี เพราะหากผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี ก็จะต้องได้รับความคุ้มครองเรื่อง ความรวดเร็วและเป็นธรรมในการดำเนินคดีอาญา เนื่องจากตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีมีความสำคัญ ยิ่ง เพราะถ้าไม่มีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการดังกล่าวนี้ กระบวนการดำเนินคดีอาญาก็ไม่สามารถดำเนินได้โดยชอบ ด้วยเหตุนี้ เจ้าพนักงานของรัฐอาจใช้มาตรการบางประการเท่าที่จำเป็น เพื่อเอาตัวบุคคลที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจรัฐ เพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงถือเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญยิ่ง นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อบุคคลเหล่านี้ อันเป็นการกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาได้

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ในส่วนของมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลก็ได้มีการแก้ไขมาแล้วหลายครั้ง แต่ยังไม่สามารถที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้อย่างสมบูรณ์ เพราะเนื่องจากปัจจัยหลายประการไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่โดยมิชอบ มีการใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติ อย่างกว้างขวางหรือยึดถือแนวทางที่เคยปฏิบัติกันมาช้านาน ซึ่งวิธีปฏิบัติดังกล่าวกลายเป็นบรรทัดฐานของสังคมไปแล้ว โดยเฉพาะในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย เช่นการบังคับข่มขู่ให้ผู้ต้องหาให้การ หรือรับสารภาพ หรือมีการกระทำที่ทำให้เจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานทรมานกรรมแก่ร่างกายและจิตใจผู้ต้องหาจนถึงขั้นเสียชีวิตมาแล้ว ตามที่ปรากฏตามข่าว เป็นต้น ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของผู้ต้องหาได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นผลเนื่องมาจากปัญหาข้อกฎหมายของไทยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้ดุลยพินิจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในบางมาตรานั้นเจตนารมณ์ของผู้ร่างมีความประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยเปิดช่องว่างให้ศาลสามารถออกคำสั่งให้ขังบุคคลเหล่านั้นไว้ในสถานที่อื่นตามที่บุคคลดังกล่าวร้องขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 89/1 แต่หากพิจารณาไตร่ตรองให้ดีแล้วบทบัญญัติมาตราดังกล่าวนี้อาจไม่ได้มีผลต่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชนหรือผู้ต้องหาแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่อาจก่อให้เกิดการตีความ หรือเป็นการให้อำนาจของฝ่ายปกครองสามารถใช้ดุลยพินิจได้ ดังจะเห็นได้จาก กรณีที่มีเหตุจำเป็นระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา ซึ่งถามว่าเหตุจำเป็นดังกล่าวมีเหตุใดบ้างที่จะสามารถร้องขอให้ศาลออกคำสั่งให้ขังได้ หรือกรณีสถานคุมขังที่อื่นนอกเหนือจากเรือนจำ หมายถึงสถานที่ใดซึ่งไม่สามารถระบุได้ชัดเจน เพราะหากให้เป็นไปตามคำร้องขอของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจดังกล่าว อาจจะ ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการโดยประการที่สำคัญคือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด โดยมีขอบข่ายยอมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อตัวผู้ต้องหาได้

ทั้งนี้ ในการสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะกระทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ถือเป็นหลักปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่เชื่อว่ามีสำคัญและมีส่วนช่วยในการค้นหาความจริงในขั้นตอนการสอบสวน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของพนักงานอัยการ และของศาล จากหลักฐานที่ปรากฏในระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและคำพิพากษาศาลฎีกา แสดงให้เห็นว่าวิธีการนำผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด เป็นวิธีการที่พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติในปัจจุบัน ทั้งนี้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนพบว่าไม่มีการกล่าวถึงความหมายหรือคำนิยามเกี่ยวกับการที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ไว้แต่อย่างใดคงมีแต่ระเบียบปฏิบัติที่มีการกล่าวถึงการนำชี้ที่เกิดเหตุเอาไว้ โดยเริ่มปรากฏอยู่ในระเบียบกรมตำรวจในปี พ.ศ.2491 ได้แก่ระเบียบการตำรวจเกี่ยวแก่คดีลักษณะที่ 10 เรื่องการสอบสวนผู้ต้องหา ข้อ 261 ซึ่งกำหนดว่า “ในคดีอุกฉกรรจ์หรือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไปหรือคดีที่มีหลักฐานอ่อนต้องให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุ และทำแผนที่สั่งขบให้ผู้ต้องหาลงชื่อรับรองไว้ด้วยเสมอ ถ้าสามารถถ่ายรูปที่เกิดเหตุประกอบไว้ด้วยยิ่งดี” ซึ่งจากการตรวจสอบระเบียบดังกล่าวโดยละเอียดแล้วปรากฏว่า ไม่มีส่วนที่กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติในการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ซึ่งจากการศึกษาประมวลระเบียบการดังกล่าว ปรากฏว่ามีการกล่าวถึงการนำชี้ที่เกิดเหตุไว้

ในเรื่องหลักการถามปากคำผู้ต้องหา ข้อ 247 (4) ซึ่งกำหนดว่า “เมื่อผู้ต้องหารับสารภาพให้พนักงานสอบสวนนำผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุ และทำแผนที่สังเขปฐานที่เกิดเหตุ และบันทึกการชี้ฐานที่เกิดเหตุของผู้ต้องหาไว้เป็นหลักฐาน ให้ผู้ต้องหาลงลายมือชื่อรับรองไว้ในแผนที่สังเขปและบันทึกนั้น และสืบสวนหาพยานหลักฐานประกอบคำรับของผู้ต้องหาด้วย” และในเรื่องการทำแผนที่ และถ่ายรูปสถานที่เกิดเหตุ ข้อ 226 ที่กำหนดว่า “การทำแผนที่ที่เกิดเหตุประกอบสำนวนการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องจัดให้ผู้กล่าวหาผู้ต้องหา หรือพยานซึ่งเป็นผู้นำชี้สถานที่เกิดเหตุ นั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้ในแผนที่เกิดเหตุ นั้นด้วยทุกราย ทั้งนี้ เพื่อให้แผนที่เกิดเหตุ นั้นมีน้ำหนักฟังเป็นพยานหลักฐานได้มั่นคงยิ่งขึ้น และป้องกันมิให้บุคคลนำชี้สถานที่เกิดเหตุ นั้นได้แย้งคัดค้านแผนที่เกิดเหตุ นั้นในชั้นศาลอันจะทำให้เสียหายแก่รูปคดีได้ด้วย”

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาขึ้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของพนักงานอัยการ และของศาล แต่เมื่อพิจารณาจากระเบียบปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวจะเห็นได้ว่ายังไม่มีกำหนดระเบียบวิธีการปฏิบัติไว้โดยชัดเจน ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงปรากฏว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะเกินขอบเขตของวัตถุประสงค์ในเรื่องดังกล่าวอยู่เสมอ กล่าวคือมีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา และอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ต้องหาด้วยเพราะหากการนำตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนคดีอาญาไปให้ผู้ต้องหกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ในกรณีที่อยู่ในความสนใจของมหาชนจะเป็นการประจานผู้ต้องหา และเมื่อวิเคราะห์ถึงอำนาจของพนักงานสอบสวนในการกระทำการดังกล่าวตามหลักการแห่งกฎหมายแล้วเห็นว่า วิธีปฏิบัติของพนักงานสอบสวนดังกล่าวเป็นการกระทำที่เกินกรอบอำนาจไว้อย่างชัดเจน มีเพียงประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเป็นคู่มือในการปฏิบัติ

ถึงแม้ว่าหากพิจารณาในมุมมองของพนักงานสอบสวนเห็นเป็นเรื่องความจำเป็นในการนำตัวผู้ต้องหาไปแถลงข่าวประกอบคำรับสารภาพเพราะเป็นขั้นตอนการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาของศาล โดยชี้ให้ศาลเห็นถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดและเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ต้องหาได้ยอมรับข้อเท็จจริงในรายละเอียดตามที่ปรากฏในคำให้การรับสารภาพ ทำให้เป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิธีปฏิบัติดังกล่าวแม้จะกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาไปบ้าง แต่ก็เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ ก็ตาม เพราะมีวิธีการอื่น ๆ อีกหลายประการที่พนักงานสอบสวนสามารถที่จะนำมาใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาลได้ เช่น การนำวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ เป็นต้น

จากการศึกษาสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการพิจารณาคดีชั้นของพนักงานสอบสวนของสาธารณรัฐฝรั่งเศส การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกรณีดังกล่าวนี้ เป็นขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา ซึ่งเป็นกระบวนการที่เริ่มต้นในการสอบสวนหาข้อเท็จจริง และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสแบ่งประเภทของการสอบสวนออกเป็น 3 ประเภท

1) การสอบสวนความผิดซึ่งหน้า เป็นการสอบสวนประเภทที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีในการปฏิบัติหน้าที่และใช้มาตรการบังคับเพื่อแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงมากกว่าการสอบสวนประเภทอื่น เนื่องจากเป็นความผิดที่เกิดขึ้นในระยะที่ใกล้ชิดกับการจับกุมผู้กระทำความผิดได้ และนอกจากนั้นก็ถือว่าเป็นการสอบสวนที่จำกัดความผิดอยู่เพียงเฉพาะความผิดที่ร้ายแรง คือความผิดอุกฤษฏ์โทษ และความผิดฆนัตโทษที่มีโทษจำคุกเท่านั้น²⁰⁷

มาตรการที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของบุคคล ในระหว่างการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า ตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้มาตรการบังคับที่กระทบต่อเสรีภาพของบุคคลได้ สองประการคือ การควบคุมตัว และการจับกุม²⁰⁸

(1) การควบคุมตัว จะกระทำต่อบุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าบุคคลนั้นเข้าร่วมในการกระทำความผิด ส่วนบุคคลที่ไม่ปรากฏพยานหลักฐานบ่งชี้ว่ากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดจะถูกรั้งตัวไว้ได้เท่าที่ระยะจำเป็นในการสอบปากคำให้การเท่านั้น บุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าบุคคลนั้นเข้าร่วมในการกระทำความผิด อาจถูกควบคุมตัวไว้เป็นเวลา 24 ชั่วโมง โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้มีอำนาจสั่ง จะขยายระยะเวลาควบคุมตัวออกไปอีก 24 ชั่วโมงโดยอำนาจอัยการแห่งรัฐ

²⁰⁷ อุทัย อาทิวะช, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส, พิมพ์ครั้งที่ 4, นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2561, หน่วยที่ 5, หน้า 5-22

²⁰⁸ เลมเดิม, หน้า 5-25

(2) การจับ ตำรวจฝ่ายคดี ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจฝ่ายคดีหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจทำการจับกุมตัวบุคคลผู้ต้องขอสันนิษฐานว่ากระทำความผิดอุกฤษฏ์โทษหรือความผิดมีชัณมิโทษซึ่งหน้า²⁰⁹

(3) การสอบปากคำพยานบุคคล เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีทุกนายมีอำนาจสอบปากคำบุคคลที่คาดว่าจะสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซึ่งหน้าได้ ทั้งผู้เสียหายและบุคคลอื่น ๆ

2) การสอบสวนเบื้องต้น เป็นหน้าที่ของตำรวจฝ่ายคดีเช่นเดียวกับสอบสวนคดีความผิดซึ่งหน้า การสอบสวนเบื้องต้นอาจเริ่มต้นโดยพนักงานอัยการเมื่อได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ แล้วส่งเรื่องให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวน หรืออาจเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้รับแจ้งเรื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี หรือมีคำร้องทุกข์ หรือมีคำกล่าวโทษ แล้วรายงานให้พนักงานอัยการทราบ และพนักงานอัยการได้มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวน เพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่จำเป็นสำหรับการพิสูจน์ความจริง เป็นการสอบสวนที่มุ่งหมายเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดให้แก่อัยการแห่งสาธารณรัฐ²¹⁰

ซึ่งจะทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ ซึ่งในการสอบสวนหาข้อเท็จจริงของพนักงานตำรวจจะมีหลักที่สำคัญ คือ ต้องไม่เป็นลักษณะของการบังคับให้ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกสอบสวนให้การ ทั้งนี้ ให้ยึดหลักของความสมัครใจในการให้ความร่วมมือของผู้ต้องหาอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพในการแสวงหาข้อเท็จจริงในกระบวนการของชั้นพนักงานสอบสวนขึ้นอยู่กับกระบวนการสอบสวนของพนักงานตำรวจเป็นสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปในการสอบสวนเบื้องต้นของพนักงานตำรวจ ได้แก่ การถามปากคำบุคคล การค้นเคหสถานหรือการยึดของกลาง และการควบคุมตัว และในส่วนของกระบวนการควบคุมตัวดังกล่าวนี้ ถือเป็นภาระหน้าที่ที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือผู้ต้องหา ดังนั้น ในประเทศฝรั่งเศสจึงให้อำนาจพนักงานตำรวจสามารถกระทำได้เฉพาะกรณี ดังต่อไปนี้

(1) เพื่อทำการสอบสวนเบื้องต้น และกระทำได้เท่าที่จำเป็นแก่การสอบสวนเท่านั้น

(2) เพื่อสอบสวนความผิดซึ่งหน้า

(3) เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบบุคคล หรือผู้ต้องหาที่ให้การปฏิเสธการสอบสวน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าว เคยกระทำความผิดมาก่อน หรือพยายามจะกระทำความผิด หรือเตรียมการที่จะกระทำความผิด หรือเป็นผู้ต้องหมายศาล

²⁰⁹ เล่มเดิม ,หน้า 5-26

²¹⁰ เล่มเดิม, หน้า 5-28

ทั้งนี้ ในการควบคุมตัวผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการควบคุมตัวบุคคล ได้ไว้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง โดยประเทศฝรั่งเศสมีกฎหมายแห่งกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาในคดีอาญา ดังปรากฏใน ปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 แห่งสหพันธรัฐฝรั่งเศส²¹¹ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อ 7. บุคคลใดจะถูกกล่าวหา จับกุม หรือคุมขังได้ก็แต่กรณีที่มีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ และตามรูปแบบที่รัฐบัญญัติกำหนดไว้เท่านั้น ใครก็ตามที่บังอาจเรียกร้องถ่ายถอด บังคับการ หรือทำให้มีการบังคับการตามคำสั่งตามอำเภอใจต้องได้รับการลงโทษ แต่พลเมืองทุกคนซึ่งได้รับการเรียกหรือเกณฑ์ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญต้องปฏิบัติตามทันที หากขัดขืนย่อมต้องรับผิดชอบ

ข้อ 8. รัฐบัญญัติจะกำหนดโทษทางอาญาได้ก็แต่เฉพาะเท่าที่จำเป็นอย่างยิ่งโดยชัดแจ้งเท่านั้น และบุคคลจะลงโทษทางอาญาได้ก็แต่โดยบทบัญญัติของรัฐบัญญัติที่ได้ตราขึ้น และประกาศใช้ก่อนการกระทำความผิดนั้น และมีการนำรัฐบัญญัตินั้นมาใช้บังคับโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

ข้อ 9. ได้วางหลักเกี่ยวกับการจับกุม หรือใช้กำลังควบคุมตัวบุคคล จะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการประกาศความผิด และจะใช้กำลังจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคลนั้นโดยที่เขายังไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อบุคคลหรือผู้ต้องหาดังกล่าวยังไม่ได้รับการแจ้งข้อหาหรือฐานความผิด เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยหลักทั่วไปแล้วไม่สามารถจะควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ และต้องปล่อยตัวไป ดังนั้น การใช้กำลังโดยไม่จำเป็นเพื่อให้ได้ตัวบุคคลนั้นมาเป็นการต้องห้ามตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ

ในขั้นของการดำเนินคดีขั้นต้น (Preliminary Article) บุคคลจะต้องได้รับการปฏิบัติ และได้รับการสันนิษฐานในฐานะที่เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการประกาศว่ามีความผิดและการจะใช้กำลังใด ๆ เพื่อควบคุมผู้ต้องหาจะต้องกระทำโดยเหตุและเวลาที่เหมาะสม และต้องกระทำโดยหน่วยงานที่ได้รับการบัญญัติตามกฎหมาย และต้องไม่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์²¹²

3) การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไตสวน เป็นลักษณะเฉพาะของวิธีการพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสที่มีผู้พิพากษาไตสวนเข้ามาทำการสอบสวนคดีอาญา โดยเรียกชื่อการสอบสวนดังกล่าวว่า “การไตสวนคดีอาญา” การไตสวนคดีอาญาของผู้พิพากษาไตสวนเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจชั้นพิจารณาพิพากษาคดีในการวินิจฉัยความผิดและผู้กระทำผิด²¹³

²¹¹ นันทวัฒน์ บรมานันท์ , คำแปลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐฝรั่งเศส ค.ศ.1958. หน้า 145. (อ้างถึงใน จีรวุฒิ ลิปิพันธ์ และ ธาณี วรภัทร, สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา, 2548 หน้า 56)

²¹² จีรวุฒิ ลิปิพันธ์ และ ธาณี วรภัทร, สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา, 2558, หน้า 57.

²¹³ เล่มเดิม, หน้า 5-31

จะเห็นได้ว่าในประเทศฝรั่งเศส เจ้าหน้าที่ตำรวจจะปฏิบัติหน้าที่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาของพนักงานอัยการเขต ซึ่งพนักงานอัยการจะเป็นผู้ฟ้องคดีอาญา รวมทั้งคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับคดีแพ่ง ด้วยเหตุนี้ จึงถือโดยปริยายว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสกำหนดให้อัยการและตำรวจเป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจการสอบสวนคดีอาญาร่วมกัน และเมื่อได้ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว กฎหมายก็กำหนดให้ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา กระทำการไต่สวนผู้กระทำ ที่เรียกว่า ระบบศาล เป็นต้น

การสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน เป็นการสอบสวนหาข้อเท็จจริงโดยผู้พิพากษาสอบสวน ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดรับสารภาพและเป็นเรื่องการสอบสวนที่มีความยุ่งยาก อัยการอาจส่งเรื่องให้ผู้พิพากษาสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไป ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้แตกต่างจากกระบวนการสอบสวนของประเทศไทย เพราะเนื่องจากขั้นตอนดังกล่าว จะให้อำนาจเฉพาะพนักงานสอบสวนเพียงผู้เดียวเป็นผู้ดำเนินการ ดังนั้น อาจทำให้การหาข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาได้ หากเจ้าพนักงานสอบสวนกระทำการโดยใช้ดุลยพินิจ หรือกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น

สิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการพิจารณาคดีชั้นผู้พิพากษาสอบสวน

เมื่อเริ่มการสอบสวนในชั้นของผู้พิพากษาสอบสวนแล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจในการสั่งขังผู้ต้องหาเป็นการชั่วคราวได้ หากปรากฏว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะยืนยันว่าผู้นั้นกระทำความผิด แต่ทั้งนี้ ในส่วนของสิทธิของผู้ต้องขังก็ยังมีหลักกฎหมายวางหลักทั่วไปว่า ก่อนมีคำพิพากษาจะต้องปล่อยผู้ต้องหาให้เป็นอิสระ และการใช้อำนาจสั่งขังเป็นข้อยกเว้น

เหตุที่ผู้พิพากษาจะสั่งขังชั่วคราวได้มีดังนี้

- (1) เมื่อเป็นความผิดอุกฤษโทษ ผู้พิพากษาสอบสวนสามารถสั่งขังได้เสมอ
- (2) เมื่อเป็นความผิดมัจฉโทษ ศาลจะสั่งขังได้เมื่อความผิดนั้นมีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไปสำหรับความผิดซึ่งหน้า และโทษจำคุก 2 ปีขึ้นไปสำหรับกรณีอื่น
- (3) เป็นวิธีการเดียวที่จะรักษาพยานหรือร่องรอยต่าง ๆ หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดขึ้นมาใหม่ หรือป้องกันการหาหรือและสมรู้ในการกระทำความผิด
- (4) เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการกระทำความผิดหรือป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดขึ้นมาใหม่หรือเพื่อเป็นหลักประกันในการที่จะนำผู้ต้องหาฟ้องร้องต่อศาล

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายของประเทศฝรั่งเศสจะให้อำนาจของผู้พิพากษาสอบสวนสามารถสั่งขังผู้ต้องหาได้ แต่กระบวนการในการควบคุมตัวของผู้ต้องขังจะมีความชัดเจนขึ้นเนื่องจากให้อำนาจทั้งพนักงานอัยการ และพนักงานสอบสวนร่วมกันดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาร่วมกันได้ ในขณะที่ประเทศไทยยังคงให้เฉพาะหน้าที่ของตำรวจเท่านั้น ดังนั้นในกรณี

ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ในส่วนของการปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราว ไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างการสอบสวนของพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาสอบสวน ก็ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า จะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาเป็นอิสระ เว้นแต่ มีความจำเป็นในการควบคุมตัวไว้เพื่อการสอบสวน หรือเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย เพื่อมิให้หลบหนี หรือไปกระทำความผิดอีกแต่อีกประการหนึ่งที่มีความเหมือนกันกับประเทศไทยคือ หลังจากควบคุมตัวครบ 24 ชั่วโมง แล้ว พนักงานอัยการสามารถใช้ดุลยพินิจในการขยายเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหา โดยนำไปฝากขังที่ศาล ในส่วนของ Remand Prison ได้ โดยสรุปแล้วจะเห็นว่า ประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสสามารถควบคุมตัวผู้ต้องขังได้ 24 ชั่วโมง และยังสามารถขยายเวลาควบคุมตัวอีกโดยอาจไม่มีการปล่อยตัว และเมื่อศาลฝรั่งเศสได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างการพิจารณา ก็ให้ศาลมีคำสั่งควบคุมตัวผู้ต้องหา และจะต้องนำผู้ต้องขังไปที่สถานที่ควบคุมชั่วคราวของ The Chamber of Accusation ได้ ทั้งนี้ ผู้ต้องขังมีสิทธิในเรื่อง การได้รับคำปรึกษาทางกฎหมายจากทนายความ และสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษา นอกจากนั้นศาลอาจสั่งให้มีการใช้มาตรการ Detention ภายใต้การแนะนำของ Chamber of Accusation และในกรณีที่มีการอุทธรณ์คำสั่งศาล หรือศาลเห็นสมควรให้ปล่อยตัว ศาลก็จะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวทันที โดยการปล่อยตัวดังกล่าวนั้น ศาลสามารถเรียกหลักประกัน (Bail) ได้ ส่วนมูลค่าหลักประกันที่เรียกได้นั้น ให้เป็นไปตามคำแนะนำของ Chamber of Accusation ²¹⁴

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญากับสาธารณรัฐฝรั่งเศสพบว่า สาธารณรัฐฝรั่งเศสจะเน้นกระบวนการดำเนินคดีอาญาในชั้นของการสอบสวนมาก ซึ่งพิจารณาได้จากการทำงานร่วมกันของตำรวจ อัยการ และศาลสอบสวน ในการสอบสวนคดีอาญา ทำให้กระบวนการแสวงหาความจริงในการสอบสวนมีความรอบครอบและถูกต้องมากขึ้น นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสก็ได้เน้นหลักประกันตัวของผู้ต้องหาในประการที่ว่า ถ้าบุคคลใดกระทำความผิดอาญาเล็กน้อย และไม่มีเหตุอันควรควบคุมตัวผู้นั้นไว้ในที่คุมขังได้ ให้ปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไปได้ ซึ่งการปล่อยตัวหรือการไม่ต้องควบคุมตัวเป็นหลักทั่วไป ส่วนการต้องควบคุมตัวบุคคลในที่คุมขังเป็นข้อยกเว้น แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายของฝรั่งเศสก็ยังจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาไว้บ้างบางกรณี เช่น การที่ผู้ต้องหาไม่สามารถมีทนายได้ในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ และถ้ามีเหตุสมควรในการต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาให้นำไปควบคุมตัว The Chamber of Accusation และถ้าปรากฏว่าอัยการสั่งไม่ฟ้องบุคคลที่อยู่ในระหว่างอำนาจคุมขังของพนักงานสอบสวน ผู้ต้องถูกคุมขังนั้นสามารถเรียกค่าทดแทนการที่ถูกคุมขังจากรัฐได้

²¹⁴ จีรุณี ลิปิพันธ์ และ ธานี วรรณทร, สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา, 2558, หน้า 61.

ในกรณีของประเทศฝรั่งเศส การคุ้มครองผู้ต้องหาปรากฏอยู่ในการสอบสวนเบื้องต้น ซึ่งตำรวจสอบสวนจะทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ ซึ่งในการสอบสวนหาข้อเท็จจริงของพนักงานตำรวจจะมีหลักที่สำคัญ คือ ต้องไม่เป็นลักษณะของการบังคับให้ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกสอบสวนให้การ นอกจากนี้ในประเทศฝรั่งเศสมีกฎหมายแห่งกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาในคดีอาญา ดังปรากฏใน ปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 แห่งสหพันธรัฐฝรั่งเศส โดยเฉพาะในข้อ 9 ที่ได้วางหลักเกี่ยวกับการจับกุม หรือใช้กำลังควบคุมตัวบุคคล จะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการประกาศความผิด และจะใช้กำลังจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคลนั้นโดยที่เขายังไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อบุคคลหรือผู้ต้องหาดังกล่าวยังไม่ได้รับการแจ้งข้อหาหรือฐานความผิด เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยหลักทั่วไปแล้วไม่สามารถจะควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ และต้องปล่อยตัวไป ดังนั้น ในประเทศฝรั่งเศสก็ไม่ปรากฏว่ามีการนำตัวผู้ต้องหาไปแถลงข่าวผ่านสื่อออนไลน์แต่อย่างใด นอกจากนี้ในการสืบสวนสอบสวนในประเทศฝรั่งเศสนั้น ตำรวจจะเริ่มการสืบสวนสอบสวนเพื่อนำไปสู่การค้นพบพยานหลักฐานโดยตำรวจจะค้นหาบรรดากระดาษ เอกสาร และวัตถุทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและนำมาซึ่งการค้นพบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมแห่งการกระทำความผิดซึ่งไม่มีกรณีใดในกฎหมายของฝรั่งเศสที่กฎหมายบัญญัติให้มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ที่สำคัญในสาธารณรัฐฝรั่งเศสยังมีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของบุคคล กล่าวคือ ในระหว่างการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า ตำรวจมีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้มาตรการบังคับที่กระทบต่อเสรีภาพของบุคคลได้เพียงสองประการ คือการควบคุมตัวซึ่งจะกระทำได้กับบุคคลที่มีพยานหลักฐานแสดงว่าบุคคลนั้นเข้าร่วมในการกระทำความผิด ส่วนบุคคลที่ไม่ปรากฏพยานหลักฐานบ่งชี้ว่ากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดจะถูกรั้งเอาไว้ได้เท่าที่ระยะที่จำเป็นในการสอบปากคำให้การเท่านั้น และการจับกุมซึ่งเป็นกรณีในการกระทำความผิดซึ่งหน้าเท่านั้น

ในประเด็นนี้มีความเห็นว่าเนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ดังนั้น ควรจะบัญญัติกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ชัดเจนว่า ห้ามเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาขึ้นกำหนดคดีเพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์

(application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด เพื่อไม่ก่อให้เกิดการตีความซึ่งหากให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตีความโดยตลอดแล้วอาจทำให้ผู้ต้องหาไม่ได้รับความเป็นธรรมขัดต่อเจตนารมณ์ของหลักนิติรัฐก็เป็นได้ การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีดังกล่าวดูจะเสมือนเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการประจานผู้ต้องหา และกฎหมายก็ไม่ได้ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนไว้อย่างชัดเจน จะมีเพียงคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา ได้กำหนดในเรื่องการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีอาญาไว้ เท่านั้น

ดังนั้นในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาขึ้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด จึงเป็นการกระทำที่ไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

จากการศึกษาการดำเนินคดีอาญาของญี่ปุ่นได้มีการบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้วางหลักประกันเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไว้หลายประการในหมวดที่ 3 เรียกกันโดยทั่วไปว่า Japanese Bill of Rights หรือ กฎบัตรแห่งสิทธิของญี่ปุ่น สิทธิดังกล่าวนี้ได้แก่

ข้อที่ (7) บุคคลจะไม่ถูกบังคับให้รับสารภาพ คำรับสารภาพโดยการบังคับ ทรมาน หรือข่มขู่ หรือคำรับสารภาพ ภายหลังจากการถูกจับหรือคุมขังโดยการหน่วงเหนี่ยวถ่วงเวลาให้ล่าช้า มิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน นอกจากนั้นบุคคลจะไม่ถูกพิพากษาลงโทษในกรณีที่มีข้อพิสูจน์เพียงคำรับสารภาพของเขาเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากหลักการใน Japanese Bill of Rights หรือ กฎบัตรแห่งสิทธิของญี่ปุ่นในข้อที่ (7) นี้จะเห็นได้ว่าในประเทศญี่ปุ่นนี้บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาจะไม่ถูกบังคับให้รับสารภาพ คำรับสารภาพโดยการบังคับ ทรมาน หรือข่มขู่ หรือคำรับสารภาพ ภายหลังจากการถูกจับหรือคุมขังโดยการหน่วงเหนี่ยวถ่วงเวลาให้ล่าช้า มิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน นอกจากนั้นบุคคลจะไม่ถูกพิพากษาลงโทษในกรณีที่มีข้อพิสูจน์เพียงคำรับสารภาพของเขาเท่านั้น ซึ่งเห็นได้ชัดว่าหลักการของประเทศญี่ปุ่นดังกล่าวนี้เป็นหลักประกันว่าบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาจะไม่ถูกบังคับให้กระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของ

การกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด หากไม่เต็มใจ ทั้งนี้ การบังคับ ทรมาน ก็มีอาจทำได้เช่นเดียวกัน

สำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในการสอบคำให้การ ซึ่งถือว่าเป็นภารกิจอีกประการหนึ่งของเจ้าพนักงานตำรวจในชั้นสืบสวนสอบสวน ซึ่งตามกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน นั้น การตัดสินใจและการกระทำตามเจตจำนงที่เป็นอิสระของผู้ถูกกล่าวหาไม่อาจที่จะถูกทำให้เสียไปด้วยวิธีการกระทำโดยมิชอบต่อกายและจิตใจ การทำให้เหนื่อยอ่อน การทำร้ายร่างกาย การจ่ายยา การทรมาน การหลอกลวง หรือการสะกดจิต มาตรการบังคับจะถูกนำมาใช้ได้เท่าที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอนุญาตให้ทำได้ การข่มขู่ว่าจะใช้มาตรการบังคับใด ๆ ที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้อนุญาตให้ทำได้ และการให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ประโยชน์ใด ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายเป็นสิ่งที่จะต้องห้ามซึ่งการกระทำอย่างใด ๆ โดยไม่คำนึงถึงความยินยอมของผู้ถูกกล่าวหา คำให้การใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากการละเมิดข้อห้ามดังกล่าวข้างต้นไม่อาจรับฟังได้ แม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะให้ความยินยอมให้รับฟังได้ก็ตาม นี้เป็นหลักประกันว่าบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาจะไม่ถูกบังคับให้กระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็น การแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด

2. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม

จากการศึกษาพบว่าในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาในกรณี ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ซึ่งไม่มีกฎหมายให้อำนาจกระทำได้ จึงเป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรม คือการใช้อำนาจของ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจได้เท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถใช้อำนาจได้ หากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้เพื่อ

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งจะแตกต่างไปจากหลักพื้นฐานของกฎหมายเอกชนที่ประชาชนสามารถกระทำได้ทุกประการหากไม่มีกฎหมายห้ามไว้

ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจโดยไม่มีกฎหมายหรือเกินกว่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ย่อมทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเสียหาย การกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวจึงไม่สามารถกระทำได้ โดยหลักนิติธรรมเป็นหลักพื้นฐานสำคัญแห่งกฎหมาย ที่กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัด หรือแย้งต่อหลักนิติธรรม และหลักนิติธรรมหรือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายนี้จะถูกล่วงละเมิดมิได้ หากกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ ฝ่าฝืน ขัด หรือขัดแย้งกับหลักนิติธรรม ย่อมไม่มีผลใช้บังคับ

นอกจากนี้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาย่อมอาศัยหลักนิติรัฐ กล่าวคือ การปกครองโดยกฎหมายซึ่งกฎหมายนั้นจะต้องมาจากประชาชนตามแนวทางระบบรัฐสภา มิใช่มาจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือคณะบุคคล หลักนิติรัฐที่ใช้ในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักการปกครองที่ถือว่า คนทุกคนมีความเสมอภาคกันอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเดียวกัน รัฐและประชาชนต้องมีความสมดุลแห่งการใช้อำนาจ กล่าวคือรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายในขณะที่เดียวกันประชาชนก็มีสิทธิที่จะตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐได้ (Check and Balance) ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งมีหลักการ ดังนี้ คือ²¹⁵

- ก.) หลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง
- ข.) หลักการห้ามลงโทษซ้ำ
- ค.) หลักข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความเป็นผู้บริสุทธิ์
- ง.) หลักการห้ามการบังคับให้กล่าวร้ายตนเอง
- จ.) หลักการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย
- ฉ.) หลักความมั่นคงของกฎหมาย

ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงถือได้ว่าเป็นภารกิจของรัฐที่ต้องอำนวยความสะดวกให้กับสังคม เพื่อให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากรัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหาพยานหลักฐานเพื่อตรวจสอบความจริงในเรื่องที่กล่าวหา ฉะนั้นการดำเนินคดีอาญาจะถือได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานแห่งคดี ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาในที่นี้หมายถึง ผู้ต้องหา หรือจำเลย ที่ถูกผู้เสียหายฟ้องก่อนที่ศาลจะประทับฟ้อง เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้มีการนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอย่างถูกต้องและเป็นธรรมและในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดี จะต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องเสมอ เพื่อตรวจสอบว่าการฟ้องของ

²¹⁵ โปรดดูเนื้อหาในบทที่ 2

ผู้เสียหายมีมูลและปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายครบถ้วนและในระหว่างที่ศาลยังไม่ประทับฟ้องมิให้ถือว่าบุคคลผู้นั้นอยู่ในฐานะจำเลย ด้วยเหตุนี้ พนักงานสอบสวน อัยการ และศาล จะปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวเยี่ยงจำเลยในคดีไม่ได้ และจะใช้มาตรการควบคุมตัว หรือการใช้มาตรการอื่น ๆ ในฐานะที่เป็นจำเลยในคดีไม่ได้เช่นกัน หลักนี้เป็นหลักประกันมิให้ผู้ถูกกล่าวหาในคดีต้องเป็นวัตถุแห่งการชักฟอกทั้งที่ยังไม่เป็นจำเลยในคดี ซึ่งทำให้ผู้ถูกกล่าวหาที่นั่นกลายเป็น กรรมในคดี ไม่ใช่ประธานในคดี เพราะหากผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี ก็จะต้องได้รับความคุ้มครองเรื่องความรวดเร็ว และเป็นธรรมในการดำเนินคดีอาญา เนื่องจากตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีมีความสำคัญยิ่ง เพราะถ้าไม่มีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการดังกล่าวนี้ กระบวนการดำเนินคดีอาญาก็ไม่สามารถดำเนินได้โดยชอบ ด้วยเหตุนี้ เจ้าพนักงานของรัฐอาจใช้มาตรการบางประการเท่าที่จำเป็นเพื่อเอาตัวบุคคลที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจรัฐ เพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงถือเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญยิ่ง นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อบุคคลเหล่านี้ อันเป็นการกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตลอดจนการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาได้

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ในส่วนของมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลก็ได้มีการแก้ไขมาแล้วหลายครั้ง แต่ยังไม่สามารถที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้อย่างสมบูรณ์ เพราะเนื่องจากปัจจัยหลายประการไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่โดยมิชอบ มีการใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติ อย่างกว้างขวางหรือยึดถือแนวทางที่เคยปฏิบัติกันมาช้านาน ซึ่งวิธีปฏิบัติดังกล่าวกลายเป็นบรรทัดฐานของสังคมไปแล้ว โดยเฉพาะในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย เช่นการบังคับ ช่มชู้ให้ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ หรือมีการกระทำที่ทำให้เจ็บปวด หรือทุกข์ทรมานทารุณกรรมแก่ร่างกาย และจิตใจผู้ต้องหาจนถึงขั้นเสียชีวิตมาแล้ว ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาคของผู้ต้องหาได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นผลเนื่องมาจากปัญหาข้อกฎหมายของไทยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้ดุลยพินิจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในบางมาตรานั้นเจตนารมณ์ของผู้ร่างมีความประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยเปิดช่องว่างให้ศาลสามารถออกคำสั่งให้ขังบุคคลเหล่านั้นไว้ในสถานที่อื่นตามที่บุคคลดังกล่าวร้องขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 89/1 แต่หากพิจารณาไตร่ตรองให้ดีแล้วบทบัญญัติมาตราดังกล่าวนี้ ไม่ได้มีผลต่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชนหรือผู้ต้องหาแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่อาจก่อให้เกิดการตีความ หรือเป็นการให้อำนาจของฝ่ายปกครองสามารถใช้ดุลยพินิจได้ ดังจะเห็นได้จากกรณีที่มีเหตุจำเป็นระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา ซึ่งถามว่าเหตุจำเป็นดังกล่าวมีเหตุใดบ้างที่จะสามารถร้อง

ขอให้ศาลออกคำสั่งให้ชั่งได้ หรือกรณีสถานการณ์อื่นนอกเหนือจากเรือนจำ หมายถึงสถานที่ใดซึ่งไม่สามารถระบุได้ชัดเจน เพราะหากให้เป็นไปตามคำร้องขอของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจดังกล่าว อาจจะ ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการโดยประการที่สำคัญคือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหาคกระทำกรต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิดโดยมิชอบแล้วย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อตัวผู้ต้องหาได้

ทั้งนี้ ในการสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะกระทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหาคกระทำกรต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ถือเป็นหลักปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่เชื่อว่ามี ความสำคัญและมีส่วนช่วยในการค้นหาความจริงในขั้นตอนการสอบสวน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของพนักงานอัยการและของศาล และจากหลักฐานที่ปรากฏ แสดงให้เห็นว่าวิธีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหาคกระทำกรต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิดได้ถูกนำมาใช้ตั้งแต่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวาง และเป็นวิธีการที่พนักงานสอบสวนยึดถือปฏิบัติเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนพบว่าไม่มีการกล่าวถึงวิธีการดังกล่าวแต่อย่างใดจนมีแต่ระเบียบปฏิบัติที่มีการกล่าวถึงการนำชี้ที่เกิดเหตุเอาไว้ โดยเริ่มปรากฏอยู่ในระเบียบกรมตำรวจในปี พ.ศ.2491 ได้แก่ระเบียบการตำรวจเกี่ยวแก่คดีลักษณะที่ 10 เรื่องการสอบสวนผู้ต้องหา ข้อ 261 ซึ่งกำหนดว่า “ในคดีอุกฉกรรจ์หรือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไปหรือคดีที่มีหลักฐานอ่อน ต้องให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุ และทำแผนที่สังเขปให้ผู้ต้องหาลงชื่อ

รับรองไว้ด้วยเสมอ ถ้าสามารถถ่ายรูปที่เกิดเหตุประกอบไว้ด้วยยิ่งดี” ซึ่งจากการตรวจสอบระเบียบดังกล่าวโดยละเอียดแล้วปรากฏว่า ไม่มีส่วนที่กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติในการนำชี้ที่เกิดเหตุไว้ว่าพนักงานสอบสวนจะต้องปฏิบัติอย่างไร ผู้ต้องหาจะต้องปฏิบัติอย่างไร ในปัจจุบันระเบียบการตำรวจเกี่ยวแก่คดีได้ถูกยกเลิกไปแล้ว โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ใช้ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งจากการศึกษาประมวลระเบียบการดังกล่าว ปรากฏว่ามีกรกล่าวถึงการนำชี้ที่เกิดเหตุไว้ในเรื่องหลักการถามปากคำผู้ต้องหา ข้อ 247 (4) ซึ่งกำหนดว่า “เมื่อผู้ต้องหารับสารภาพให้พนักงานสอบสวนนำผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุ และทำแผนที่สังเขปฐานที่เกิดเหตุ และบันทึกการชี้ฐานที่เกิดเหตุของผู้ต้องหาไว้เป็นหลักฐาน ให้ผู้ต้องหาลงลายมือชื่อรับรองไว้ในแผนที่สังเขปและบันทึกนั้น และสืบสวนหาพยานหลักฐานประกอบคำรับของผู้ต้องหาด้วย” และในเรื่องการทำแผนที่ และถ่ายรูปสถานที่เกิดเหตุ ข้อ 226 ที่กำหนดว่า “การทำแผนที่ที่เกิดเหตุประกอบสำนวนการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องจัดให้ผู้กล่าวหาผู้ต้องหา หรือพยาน ซึ่งเป็นผู้นำชี้สถานที่เกิดเหตุนั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้ในแผนที่เกิดเหตุด้วยทุกราย ทั้งนี้เพื่อให้แผนที่เกิดเหตุนั้นมีน้ำหนักฟังเป็นพยานหลักฐานได้มั่นคงยิ่งขึ้น และป้องกันมิให้บุคคลนำชี้สถานที่เกิดเหตุนั้นโต้แย้งคัดค้านแผนที่เกิดเหตุในชั้นศาลอันจะทำให้เสียหายแก่รูปคดีได้ด้วย”

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาขึ้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากกระทำกรต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของพนักงานอัยการ และของศาล แต่เมื่อพิจารณาจากระเบียบปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวจะเห็นได้ว่ายังไม่มีการกำหนดระเบียบวิธีการปฏิบัติไว้โดยชัดเจน ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงปรากฏว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะเกินขอบเขตของวัตถุประสงค์ในเรื่องดังกล่าวอยู่เสมอ กล่าวคือมีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากกระทำกรต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา และอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ต้องหาด้วยเพราะหากการนำตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนคดีอาญาไปให้ผู้ต้องหากกระทำกรต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application

facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ในกรณีที่อยู่ในความสนใจของมหาชนจะเป็น การประสานผู้ต้องหา และเมื่อวิเคราะห์ถึงอำนาจของพนักงานสอบสวนในการกระทำกรณื่อดังกล่าว ตามหลักการแห่งกฎหมายแล้วเห็นว่า วิธีปฏิบัติของพนักงานสอบสวนดังกล่าวเป็นการกระทำที่เกิน กรอบอำนาจไว้อย่างชัดเจน มีเพียงประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเป็นคู่มือในการปฏิบัติ ถึงแม้ว่าหากพิจารณาในมุมมองของพนักงานสอบสวนเห็นเป็นเรื่องความจำเป็นในการนำผู้ต้องหา ไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่าน ช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือ ช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด เป็นขั้นตอนการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ เป็นพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาของศาล โดยชี้ให้ศาลเห็นถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจาก การกระทำความผิดและเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ต้องหาได้ยอมรับข้อเท็จจริงในรายละเอียดตามที่ ปรากฏในคำให้การรับสารภาพ ทำให้เป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิธีปฏิบัติดังกล่าวแม้ จะกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาไปบ้าง แต่ก็เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ ก็ตาม เพราะมี วิธีอื่น ๆ อีกหลายประการที่พนักงานสอบสวนสามารถที่จะนำมาใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล ได้ เช่น การนำวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ เป็นต้น

แนวทางในการตรวจสอบอำนาจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมข้อเท็จจริงในกรณีที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อ กล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการ นำตัวผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือ ช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด จึงเป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ เพราะไม่มีความเหมาะสมพอดีระหว่างวิธีปฏิบัติของพนักงานสอบสวนกับสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งจะทำ หน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ ซึ่งในการ สอบสวนหาข้อเท็จจริงของพนักงานตำรวจจะมีหลักที่สำคัญ คือ ต้องไม่เป็นลักษณะของการบังคับให้ ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกสอบสวนให้การ ทั้งนี้ ให้ยึดหลักของความสมัครใจในการให้ความร่วมมือของ ผู้ต้องหาอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพในการแสวงหาข้อเท็จจริงในกระบวนการ ของชั้นพนักงานสอบสวนขึ้นอยู่กับ การสอบสวนของพนักงานตำรวจเป็นสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปในการ สอบสวนเบื้องต้นของพนักงานตำรวจ ได้แก่ การถามปากคำบุคคล การค้นเคหะสถานหรือการยึด

ของกลาง และการควบคุมตัว และในส่วนของ การควบคุมตัวดังกล่าวนี้ ถือเป็น การกระทำที่กระทบ ต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือผู้ต้องหา

นอกจากนี้ ในวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในลักษณะดังกล่าวเห็นว่าไม่เป็นการ สอบสวนคดีอาญาตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ เพราะวิธีปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการแสวงหาและ รวบรวมพยานหลักฐานจากตัวผู้ต้องหามากเกินไป จนความเป็นประธานในคดีของผู้ต้องหาที่มีสิทธิ ต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ถูกกระทบกระเทือน จริงอยู่ที่เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาคือการ ค้นหาคำความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แต่การกระทำทุกวิธีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ย่อมไม่เป็นไปตามหลักนิติรัฐซึ่งถือเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐตามอำเภอใจ ที่อยู่ภายใต้หลักการที่ว่า การกระทำใดอันเป็นการลู่ล้า สิทธิของประชาชน จะกระทำต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น ดังนั้น การค้นหาคำความจริงเพื่อ รวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนควรมีความพอสมควรแก่เหตุ ด้วยเหตุนี้จึงไม่มี หลักเกณฑ์ว่าไม่มีกฎหมายห้ามย่อมทำได้ แต่จะมีหลักเกณฑ์ที่ตรงข้ามกัน คือ ต้องมีกฎหมายให้ อำนาจจึงจะทำได้²¹⁶

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าควรจะให้มีการกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับรวบรวมข้อเท็จจริง ในชั้นสอบสวนคดีอาญาในกรณีการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนิน คดีอาญาขึ้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วน หนึ่งในการสอบสวนคดีอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย นอกจากนี้การกระทำของ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งอ้างว่าเป็นการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน แต่ในประมวลกฎหมายวิธี พิเคราะห์ความอาญาไม่ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนกระทำได้ศาลจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานที่มี น้ำหนักน้อย ซึ่งถ้าไม่มีพยานหลักฐานอื่นประกอบศาลย่อมยกฟ้องจำเลย ทั้งนี้ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจ จะกระทำการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาโดยวิธีการกรณีดังกล่าวก็ต้องกระทำโดย อาศัยบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญามาตรา 7/1 ที่บัญญัติไว้ว่า “ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้า พนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับและสถานที่ที่ถูกควบคุม ในโอกาสแรกและให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหามีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย (1)พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็น หนายความเป็น การเฉพาะตัว (2)ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้ใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้น สอบสวน (3)ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร(4)ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อ

²¹⁶ คณิต ฒ นคร “ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา.” บทบัณฑิตย, เล่มที่42,ตอนที่ 2, 2529, หน้า 16.

เกิดการเจ็บป่วย ให้นักงานปกครองหรือตำรวจซึ่งรับตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิข้างต้น”²¹⁷

นอกจากนี้การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าวยังเป็นการไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เรงรัดการสอบสวนคดีอาญา ได้ กำหนดในเรื่องการอำนวยความสะดวกในคดีอาญาไว้ใน บทที่ 2 ไว้ดังนี้

ข้อ 6. การสอบสวนของพนักงานสอบสวนให้ปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 ตลอดจนระเบียบ และคำสั่งของสำนักงานตำรวจ แห่งชาติเป็นสำคัญ รวมทั้งให้ปฏิบัติดังนี้

6.10 การให้ผู้ต้องหำนำพนักงานสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับ สาราภาพ

6.10.1 ห้ามจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงเข้าทำข่าว ขณะมีการให้ ผู้ต้องหำนำพนักงานสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และหลีกเลี่ยงการให้สัมภาษณ์ใด ๆ ในลักษณะเป็นการตอบโต้ระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้ต้องหา หรือบุคคลใด ๆ โดยมีสื่อมวลชน เป็นผู้สัมภาษณ์เนื่องจากอาจเป็นเหตุให้รูปคดีเสียหาย

6.10.2 พนักงานสอบสวนไม่ควรให้ผู้ต้องหำไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบ คำรับเห็นว่าเป็นการข่มขู่ หรือปฏิบัติที่ไม่สมควรแก่ผู้ต้องหาไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ห้ามผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน สิบแปดปีบริบูรณ์ไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพเพราะจะเป็นการประจาน เด็ก และอาจเป็นการกระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก รวมทั้งห้ามมิให้นำผู้ต้องหาไปขอขมาศพ หรือบิดา มารดา สามี ภรรยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตาย นอกจากนี้ห้ามผู้เสียหาย พยาน เข้าร่วมในการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเปิดอ้นขาด โดยเฉพาะ ผู้เสียหายที่เป็นเด็ก สตรี พระภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช

6.11 การชี้ตัวผู้ต้องหา

6.11.1 ให้นักงานสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชา ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการชี้ตัวพึงระลึกเสมอว่า การชี้ตัวผู้ต้องหาเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม แก่ทุกฝ่ายโดยปราศจากอคติและการบังคับ จึงห้ามจัดให้มีการชี้ตัวไม่เต็มใจหรือไม่สมัครใจโดย เต็ดขาด

²¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 7/1

6.11.2 ในการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาให้กระทำแต่เฉพาะวิธีชี้ตัวผู้ต้องหาโดยมิให้ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้ชี้ตัว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้กล่าวหา และพยานผู้ทำการชี้ตัวผู้กล่าวหา

จากการศึกษาพบว่าในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้นำมาปฏิบัติเท่าที่ควร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีลักษณะเป็นคำแนะนำมากกว่าที่จะเป็นกฎหมายเพื่อบังคับใช้ จึงยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาตามมา ในประเด็นนี้ควรต้องปรับปรุงแก้ไขทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี โดยกำหนดห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด เพราะหากพิจารณาจากหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจตำรวจกระทำในกรณีดังกล่าวได้จึงควรระบุห้ามให้ชัดแจ้งทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีทั้งนี้เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการกระทำที่เป็นการขัดต่อกฎหมาย ตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3

เมื่อวิเคราะห์ตามหลักนิติธรรมซึ่งเป็นหลักพื้นฐานสำคัญแห่งกฎหมาย ที่กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัด หรือแย้งต่อหลักนิติธรรม โดยหลักนิติธรรมหรือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายนี้จะถูกล่วงละเมิดมิได้ หากกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ ฝ่าฝืน ขัด หรือขัดแย้งกับหลักนิติธรรม ย่อมไม่มีผลใช้บังคับ²¹⁸

หลักนิติธรรม (The Rule Of Law) องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญ กับหลักนิติธรรมว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข และพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตามเรามีกฎหมายที่ดี เอื้ออำนวยความยุติธรรม ให้กับคนในสังคม ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติกำหนดหลักการไว้ดังนี้²¹⁹

²¹⁸ คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ หลักนิติธรรม ความหมาย สาระสำคัญ และการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม), กรุงเทพฯ เจริญรัฐการพิมพ์, 2558, หน้า 1

²¹⁹ สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, หลักนิติธรรมระหว่างประเทศ : ประสบการณ์จากระดับภูมิภาค, สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ 2559, หน้า 3-4 : เว็บไซต์ (สืบค้นข้อมูล :11 มกราคม 2567) https://tijforum.org/wp-content/uploads/2016/11/03-SS_Rule-of-Law-in-International-Framework-231216.pdf

ในเสาหลักที่ 1 สันติภาพและความมั่นคง ได้พูดถึงอนุสัญญาหลายฉบับ ประมาณ 18 ฉบับ เกี่ยวกับการก่อการร้ายสากลอันดับหนึ่ง อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (Conference of the Parties to the UN Convention against Transnational Organized Crime UNTOC) มีพิธีสารเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ บอกว่า การก่อการร้ายมีผลกระทบต่อการจำกัดเสรีภาพ สิทธิด้านการศึกษา สิทธิมนุษยชน มีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และหลักนิติธรรมเสาหลักที่ 1 ของสหประชาชาติสะท้อนให้เห็นว่าความมั่นคงเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และการพัฒนา แต่ความมั่นคง และการพัฒนาก็เกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีหลักนิติธรรม

เสาหลักที่ 2 หลักนิติธรรมกับสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 โคฟี อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้น ได้ศึกษาสัมพันธภาพระหว่างสิทธิมนุษยชน และหลักนิติธรรมจากรายงาน กล่าวว่า การดำรงชีวิตอยู่โดยปลอดภัยจากความหวาดกลัว และปลอดภัยจากความขาดแคลนเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องส่งผลต่อความมั่นคงของมนุษย์ สามารถแบ่งได้เป็นสองขาได้แก่ 1) อยู่อย่างปราศจากความกลัว 2) การมีปัจจัยสี่ ทั้งสองอย่างมีความสำคัญแต่ยังไม่เพียงพอ เพราะมนุษย์ต้องการสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติด้วยเกียรติและเคารพ ซึ่งจะมีได้ต่อเมื่อมีสิทธิมนุษยชนและมีการปกป้องคุ้มครองด้วยหลักนิติธรรมสิทธิมนุษยชนจะอยู่ไม่ได้ถ้าไม่ถูกปกป้องและคุ้มครองด้วยหลักนิติธรรม

เสาหลักที่ 3 หลักนิติธรรมกับการพัฒนา ถือเป็นหลักสำคัญของสหประชาชาติเมื่อปี ค.ศ. 2012 สหประชาชาติและสมาชิกบอกว่าเกี่ยวข้องกันมากและเป็นผลซึ่งกันและกัน หลักนิติธรรมต้องมีระดับชาติ และระดับระหว่างประเทศ เพราะจำเป็นต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หลักนิติธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำคัญต่อการขจัดความยากจนอดอยาก

สรุปได้ว่าทั้ง 3 เสาหลักจำเป็นต้องมีหลักนิติธรรม เป็นตัวกำกับ ดังนั้นเมื่อประชาคมระหว่างประเทศ (SDGs) ทั้ง 17 เป้าหมายต่างก็มี 3 เสาหลักนี้ปรากฏอยู่ด้วย

สำหรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติในส่วนที่เกี่ยวกับหลักนิติรัฐ/นิติธรรม ปรากฏอยู่ในข้อ ข้อ 11 ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้ คือ²²⁰

ข้อ 11.

(1) บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี

(2) บุคคลใดจะถูกถือว่ามีความผิดอันมิโทษอาญาใด ๆ ด้วยเหตุที่ตนได้กระทำหรือละเว้นการกระทำการใด ๆ ซึ่งกฎหมายของประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่มี

²²⁰ เล่มเดิม, หน้า 16

การกระทำนั้นมิได้ระบุว่าเป็นความผิดทางอาญาไม่ได้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่ใช้ อยู่ในขณะที่ยังกระทำความผิดทางอาญานั้นเกิดขึ้นมิได้

จากการหลักการดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับกรณำตัวผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็น การแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกรำ ความผิด พบว่าวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีดังกล่าว เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาที่มีการ รับรองและคุ้มครองไว้ตามมาตรฐานสากลระหว่างประเทศ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 อีกทั้งเมื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนก็ได้เป็นไปตามหลักพอสมควร แก่เหตุแต่อย่างใด ในข้อเท็จจริงการสอบสวนเป็นการค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำ มาใช้ยืนยันการเป็นผู้กระทำความผิดของผู้ต้องหา ทำให้เกิดวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจใน ลักษณะที่เกินขอบอำนาจของกฎหมายและส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาเสมอ ซึ่งการกระทำทุก วิธีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานโดยไม่คำนึงถึงเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่ตกเป็น ผู้ต้องหาย่อมกระทำไม่ได้

ดังนั้น หากพิจารณาแนวทางของต่างประเทศ และหลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม แล้วจึงควรมี กฎหมายห้ามเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวน คดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด เพราะเมื่อพิจารณาในแง่สิทธิของผู้ต้องหาที่เป็น มาตรฐานระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้ต้องหาเป็นสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่แล้ว เห็นว่าวิธีปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ตำรวจเช่นนี้เป็นการแทรกแซงสิทธิของผู้ต้องหาจากการใช้อำนาจรัฐที่เกินขอบเขต แม้จะ มิได้เป็นการทรมานทางร่างกายให้ได้รับความเจ็บปวดโดยตรง แต่ก็เหมือนเป็นการลงโทษที่ไร้ มนุษยธรรมที่ส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นกัน อีกทั้งวิธีปฏิบัติดังกล่าวมิได้กระทำเพื่อ ประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง เมื่อพิจารณาถึงเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานของศาลเกี่ยวกับการ กระทำที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาแล้วไม่มีน้ำหนักในการรับฟังพยานหลักฐานเลยหากผล สุดท้ายในชั้นพิจารณาคดีจำเลยให้การปฏิเสธ เพราะลำพังแต่การนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำ การต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน ต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์

(application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำ ความผิด เป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน้อยต้องมีพยานหลักฐานอื่นประกอบ ซึ่งหากพนักงานสอบสวนอ้างว่าวิธีปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำลักษณะดังกล่าว เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจกระทำได้ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีและไม่มีกฎหมายห้ามมิให้กระทำ โดยถือว่าวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในลักษณะดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่จะช่วยให้ ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ในการกระทำความผิดได้ตามความเป็นจริง และยืนยันให้เห็นได้ว่า คำรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนเกิดจากความสมัครใจของผู้ต้องหาอย่างแท้จริง มิได้เกิด จากการถูกบังคับ ล่อลวง ชูเชิญ หรือกระทำการโดยมิชอบประการอื่น และผลของการนำตัวผู้ต้องหา ไปกระทำในลักษณะดังกล่าวจะเป็นเครื่องยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ กระทำความผิด เช่นนี้ย่อมเป็น การกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาในเรื่องการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และกระทบต่อสิทธิและ เสรีภาพของผู้ต้องหาตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองไว้ซึ่งกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญย่อมนำมา บังคับใช้ไม่ได้ ดังนั้น การกระทำดังกล่าวจึง เป็นการกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาที่มีการรับรองและ ค้ำคุ้มครองไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2560 และมาตรฐานสากลระหว่างประเทศที่ ส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้ต้องหาเป็น อย่างมากจึงควรมีการห้ามในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนิน คดีอาญาขึ้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วน หนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดง ลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทาง แอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด เพื่อให้ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และแนวทางของต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาอำนาจของพนักงานสอบสวนถือว่าการทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด ของสถานที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนมีอำนาจกระทำได้ แต่ในปัจจุบันมีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่าน ช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือ ช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ซึ่งพิจารณาตามกฎหมายนี้แล้ว กฎหมายได้ให้อำนาจเจ้า พนักงานรวบรวมหลักฐานในการดำเนินคดีอาญาเท่านั้น และการค้นหาความจริงที่เป็นการรวบรวม พยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่เกินกรอบอำนาจของกฎหมายอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและ เสรีภาพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของผู้ต้องหาที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองไว้ ไม่ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานสอบสวนในการบังคับให้ผู้ต้องหาสารภาพผิดมีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้

ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด แต่ความจริงการที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพก็อาจรับสารภาพด้วยเหตุผลต่าง ๆ มากมาย รวมทั้ง อาจกลับคำให้การเสียเมื่อใดก็ได้ และเมื่อผู้ต้องหากลับคำให้การรับสารภาพเป็นการปฏิเสธในชั้นศาลเสียแล้ว หากคดีนั้น ปราศจากเสียซึ่งประจักษ์พยาน ผู้รู้เห็นเหตุการณ์หรือพยานหลักฐานสำคัญอื่นใด แม้จะมีพยานหลักฐาน ภาพถ่าย แผนที่ ที่ผู้ต้องหา ได้นำมาชี้ ที่เกิดเหตุ หรือ นำให้ค้นของกลาง พยานหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้ ก็อาจ ไม่มีน้ำหนัก ให้รับฟังพอที่จะพิจารณา พิพากษาลงโทษผู้ต้องหา หรือจำเลยได้ ดังเช่นโจทก์ไม่มีประจักษ์พยาน คงมีแต่คำรับสารภาพ ชั้นสอบสวน และบันทึก ชี้สถานที่เกิดเหตุ ประกอบคำรับสารภาพ อันเป็นพยานประกอบเพียงอย่างเดียว เมื่อจำเลยให้การปฏิเสธในชั้นพิจารณาดีก็ลงโทษจำเลยไม่ได้²²¹

นอกจากนี้ ในวิธีปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในลักษณะดังกล่าวเห็นว่าเป็นการสอบสวน เพราะวิธีปฏิบัติในลักษณะดังกล่าว พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจกระทำได้อีกทั้งเป็นการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานจากตัวผู้ต้องหามากเกินไป จนความเป็นประธานในคดีของผู้ต้องหาที่มีสิทธิต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ถูกระงับกระเทือน จริงอยู่ที่เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาคือการค้นหาคำความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แต่การกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยไม่คำนึงถึงเกียรติภูมิของมนุษยชาติ ย่อมไม่ถูกต้องตามหลักนิติรัฐซึ่งถือเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐตามอำเภอใจ ที่อยู่ภายใต้หลักการที่ว่า การกระทำใดอันเป็นการลบล้างสิทธิของประชาชน จะกระทำต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น ดังนั้น การค้นหาคำความจริงเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนควรมีความพอเหมาะพอดี ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีหลักเกณฑ์ว่าไม่มีกฎหมายห้ามย่อมทำได้ แต่จะมีหลักเกณฑ์ที่ตรงข้ามกัน คือ ต้องมีกฎหมายให้อำนาจจึงจะทำได้²²²

จึงเห็นว่าควรจะให้มีการกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายตามรัฐธรรมนูญและเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งในการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบปัญหาที่สำคัญ คือ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาเพราะการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญากรณีที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือ

²²¹ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 90 หน้า 202

²²² คณิต ฒ นคร “ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา” บทบัณฑิตย, เล่มที่42, ตอนที่ 2, 2529, หน้า 16.

ช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำผิด เป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาทั้งทางด้านชีวิต และร่างกาย จิตใจ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งรัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมเป็นหลักการสำคัญของการควบคุมการใช้ อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามระบอบเสรีประชาธิปไตยที่ให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นการใช้อำนาจทั้งหลายของเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการให้ สอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญ และหลักนิติรัฐ โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็น สำคัญ สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ เห็นว่า หากมีการกระทำที่เป็นการกระทบต่อสิทธิและ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคเกินควรแก่เหตุ ก็ควรมีการดำเนินการลงโทษทาง วินัย และลงโทษทางอาญาตามควรแก่กรณี

จากที่กล่าวมาทั้งหมดทำให้ทราบถึงแนวทางในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ ผู้ต้องหาว่ามีปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างไร ซึ่งในภาพรวมของการวิเคราะห์ทั้งหมดจะนำมา กล่าวสรุปและเสนอแนะไว้ในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

สิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหลักพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตยได้ให้การคุ้มครองรับรอง ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยการนำแนวความคิดหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะทางปฏิบัติหรือทางหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตลอดถึงแนวทางหรือแนวความคิดที่เป็นสากล เช่น หลักปฏิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หลักความเสมอภาค หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม และในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จากการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักความเสมอภาคไว้ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญตลอดมาดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 หัวข้อที่ 1. หลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 ในคำปรารภในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีเจตนารมณ์ในการรับรอง ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยให้ชัดเจนและครอบคลุมอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยถือว่าการมีสิทธิเสรีภาพเป็นหลัก การจำกัดตัดสิทธิเสรีภาพเป็นข้อยกเว้น แต่การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เพื่อคุ้มครองส่วนรวม²²³

ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญให้หลักประกันบัญญัติรับรองสิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทยและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นหลักพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพที่ปรากฏอยู่ในหมวด 3 “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย” มาตรา 25 ถึง มาตรา 49 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักความเสมอภาค ซึ่งถือเป็นหลักพื้นฐานของความยุติธรรมที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้การรับรองไว้

ในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญานั้นย่อมเป็นการใช้กฎหมายที่เข้าไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรา 25 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติไว้ว่า “สิทธิและเสรีภาพของ

²²³ อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 113 หน้า 61

ปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรานั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิและเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ²²⁴

จากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือ ศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน บุคคลหรือพลเมืองทุกคนของประเทศจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอและเท่าเทียมกัน หลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญยังมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการใช้เป็นเครื่องมือควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจเกินขอบเขต หรือเป็นไปตามอำเภอใจ เพราะการใช้อำนาจของรัฐจะเกี่ยวข้องกับประชาชน หากรัฐกระทำการอันส่งผลหรือให้ประโยชน์แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง รัฐต้องสามารถอธิบายเหตุผลของการใช้อำนาจนั้นได้ มิเช่นนั้น อาจแสดงให้เห็นได้ว่า การใช้อำนาจของรัฐดังกล่าวเป็นไปอย่างมิชอบ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการตรวจสอบการกระทำทั้งหลายของรัฐได้ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ การกระทำของฝ่ายปกครอง รวมทั้งการวินิจฉัยคดีของศาล ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การเคารพต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักความเสมอภาคในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เป็นผู้ต้องหา นอกจากนี้แล้วรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้นยังให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาค ไว้เช่นกัน

แต่จากการศึกษาพบว่า การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาขึ้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญา มีการนำผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดง

²²⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 25

ลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด จากการวิเคราะห์หลักเกณฑ์ทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญา ในบทที่ผ่านมามีพบว่า การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองคุ้มครอง ตลอดจนกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพต่อประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกรณีการรวบรวม

ข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในบทที่ 4 ที่ผ่านมามีพบว่าในการดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญามีการนำผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากะทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด เป็นการกระทำที่ไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองไว้ อันได้แก่ สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 8 สิทธิเสรีภาพในด้านการสื่อสารตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 36 สิทธิและเสรีภาพตามหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 27 สิทธิเสรีภาพตามหลักให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 29 กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 4 และขัดต่อหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในข้อ 5 กำหนดไว้ว่า บุคคลใดจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม

หรือห้ามเกียรติมิได้ และข้อ 11. (1) บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี

ดังนั้นการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดีเพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำผู้ต้องหาไปดำเนินการแสดงลักษณะของการกระทำในทำนองต่างๆ เช่น การพูดคุยกับผู้ต้องหาหรือการนำผู้ต้องหาไปทำแผนประกอบคำรับสารภาพ โดยปรากฏตามสื่อต่างๆ โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่างๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เป็นต้น ส่งผลทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองและรับรองไว้ จึงเห็นควรบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่มาบังคับใช้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ยกเลิกการกระทำในลักษณะดังกล่าว หากฝ่าฝืนให้นำบทลงโทษตามกฎหมายที่มีอยู่มาบังคับใช้ลงโทษกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำฝ่าฝืน

2. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม

หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมเป็นหลักการสำคัญของการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามระบอบเสรีประชาธิปไตยที่ให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นการใช้อำนาจทั้งหลายของเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญ และหลักนิติรัฐ โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ ในส่วนของหลักนิติธรรมเป็นหลักพื้นฐานสำคัญแห่งกฎหมาย ที่กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัด หรือแย้งต่อหลักนิติธรรม และหลักนิติธรรมหรือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายนี้จะถูกล่วงละเมิดมิได้ หากกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ ฝ่าฝืน ขัด หรือขัดแย้งกับหลักนิติธรรม ย่อมไม่มีผลใช้บังคับ

จากการศึกษาพบว่าในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีความอาญา ในการ

ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญา มีการนำผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุ้ย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีดังกล่าวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจกระทำได้ จึงเป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม คือการใช้อำนาจของ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจได้เท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถใช้อำนาจตามอำเภอใจได้ หากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

นอกจากนี้ ในวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในลักษณะดังกล่าวเห็นว่าไม่เป็นการสอบสวนคดีอาญาตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ เพราะวิธีปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานจากตัวผู้ต้องหามากเกินไป จนความเป็นประธานในคดีของผู้ต้องหาที่มีสิทธิต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ถูกระทบกระเทือน

จากการหลักการดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุ้ย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด พบว่าวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีดังกล่าว เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาที่มีการรับรองและคุ้มครองไว้ตามมาตรฐานสากลระหว่างประเทศและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 อีกทั้งเมื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนก็มีได้เป็นไปตามหลักพอสมควรแก่เหตุแต่อย่างใด ในข้อเท็จจริงการสอบสวนเป็นการค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาใช้ยืนยันการเป็นผู้กระทำความผิดของผู้ต้องหา ทำให้เกิดปัญหาในวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในลักษณะที่เกินกรอบอำนาจของกฎหมายและส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาเสมอ ซึ่งการกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานโดยไม่คำนึงถึงเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหาย่อมกระทำไม่ได้ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองและรับรองไว้ จึงเห็นควรให้นำแนวคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลักการต่าง ๆ ของกฎหมายมหาชน อาทิ หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม หลักความได้สัดส่วน และแนวทางการใช้กฎหมายของต่างประเทศมาปรับใช้ในประเทศไทยซึ่งจะทำให้ประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาได้รับการคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เพราะเมื่อพิจารณาในแง่สิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และ

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้ต้องหาเป็นสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่แล้ว เห็นว่าวิธีปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเช่นนี้เป็นการแทรกแซงสิทธิของผู้ต้องหาจากการใช้อำนาจรัฐที่เกินขอบเขต แม้จะมีได้เป็นการทราบทางร่างกายให้ได้รับความเจ็บปวดโดยตรง แต่ก็เหมือนเป็นการลงโทษที่ไร้มนุษยธรรมที่ส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นกัน อีกทั้งวิธีปฏิบัติดังกล่าวมิได้กระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง เมื่อพิจารณาถึงเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานของศาลเกี่ยวกับการกระทำที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาแล้วไม่มีน้ำหนักในการรับฟังพยานหลักฐานเลยหากผลสุดท้ายในชั้นพิจารณาคดีจำเลยให้การปฏิเสธ เพราะลำพังแต่การนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำความผิด เป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน้อยต้องมีพยานหลักฐานอื่นประกอบ ซึ่งหากพนักงานสอบสวนอ้างว่าวิธีปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำลักษณะดังกล่าว เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจกระทำได้ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีและไม่มีกฎหมายห้ามมิให้กระทำ โดยถือว่าวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในลักษณะดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่จะช่วยให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ในการกระทำความผิดได้ตามความเป็นจริง และยืนยันให้เห็นได้ว่า คำรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนเกิดจากความสมัครใจของผู้ต้องหาอย่างแท้จริง มิได้เกิดจากการถูกบังคับ ล่อลวง ชูเชื้อ หรือกระทำการโดยมิชอบประการอื่น และผลของการนำตัวผู้ต้องหาไปกระทำในลักษณะดังกล่าวจะเป็นเครื่องยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ กระทำความผิด เช่นนี้ย่อมเป็นการกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาในเรื่องการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองไว้ซึ่งกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญย่อมนำมาบังคับใช้ไม่ได้ ดังนั้น การกระทำดังกล่าวจึง เป็นการกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาที่มีการรับรองและคุ้มครองไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2560 และมาตรฐานสากลระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้ต้องหาเป็นอย่างมากเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ให้เกิดขึ้นอีกจึงเห็นควรให้มีการบัญญัติกฎหมายห้ามเจ้าหน้าที่กระทำการดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญา ที่มีการนำผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำผิด โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา มาตรา 135 เดิมบัญญัติไว้ว่า “ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชื้อ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือ กระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา นั้น”

3. ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายและแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาที่มีการนำตัวผู้ต้องหาไปดำเนินการแสดงลักษณะของการกระทำทำนองเดียวกับการทำแผนประกอบคำรับสารภาพและการนำผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหาคณะกระทำกรต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำ ความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำ ความผิด การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่เกินอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดจนไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองและรับรอง และเหตุผลที่ได้กล่าวไว้ในบทสรุปข้างต้นจึงขอเสนอแนะให้มีการนำบทบัญญัติของกฎหมายมาใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนผู้กระทำละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาดังนี้

2.1 บังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่โดยนำบทกำหนดโทษมาบังคับใช้กับเจ้าหน้าที่ที่กระทำในกรณีการรวบรวมข้อเท็จจริงในการสอบสวนคดีอาญา มีการนำตัวผู้ต้องหาไปดำเนินการแสดงลักษณะของการกระทำทำนองเดียวกับการทำแผนประกอบคำรับสารภาพและการนำผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหาคณะกระทำกรต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำ ความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ ช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กส์ (application facebook) หรือช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (application LINE) หรือช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (application tiktok) เพื่อยืนยันการกระทำ ความผิด ได้แก่

2.1.1 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ที่บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติ

หรือละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 10 ปี หรือปรับตั้งแต่ 2,000 บาทถึง 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”²²⁵

2.1.2 พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาตรา 5 หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการปฏิบัติหน้าที่ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรงแต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้

2.2 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 โดยอาศัยกลไกตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมเป็น มาตรา 135 “ในการถามคำให้การการผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำ หรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกหลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือ กระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ และห้ามพนักงานสอบสวนผู้ต้องหาไปให้ผู้ต้องหากระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะของการกระทำความผิด เช่น การพูดคุย ผ่านสื่อออนไลน์หรือช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อยืนยันการกระทำผิดในเรื่องที่ต่องหานั้น”

ผู้เขียนเห็นว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่นำเสนอมานี้ น่าจะสามารถแก้ปัญหาทางกฎหมายในการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนคดีอาญาในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงในชั้นการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี เพื่อยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้ต้องหาโดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญาเพื่อไม่ให้ไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาตามที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองรับรองไว้โดยเฉพาะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล และสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย

²²⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *Smart Social Media รู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์*.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2563). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วย รัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- กัญชลิตา ตันเจริญ. (2563). *พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ และรูปแบบการนำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในประเทศ โดยการติดตามแฟนเพจ*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ
- คณิต ณ นคร. (2564). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2559). “ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา” บทบัณฑิต. เล่ม 42 ตอน 2 คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ. (2558). *หลักนิติธรรม The Rule of Law ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : เจริญรัฐการพิมพ์.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2563). *คำอธิบายกฎหมายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 29). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2547). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ธานี วรภัทร์. (2564). *หลักนิติธรรม เอกสารการสอนชุดวิชาองค์ความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรม หลักสิทธิมนุษยชนและหลักธรรมาภิบาล*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นพนิตี สุริยะ. (2559). *สิทธิมนุษยชน : แนวคิดและการคุ้มครอง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. *คำแปลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐฝรั่งเศส ค.ศ.1958*. หน้า 145. (อ้างถึงใน จิรวิมล ลิปิพันธ์ และ ธาณี วรภัทร์, สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา, 2548 หน้า 56)
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2563) *กฎหมายมหาชน : การแบ่งแยกกฎหมายมหาชน- เอกชน และ พัฒนาการกฎหมายมหาชนในประเทศไทย*. อ้างไว้ใน ชาญชัย แสวงศักดิ์ คำอธิบายกฎหมายปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 29. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2557). *โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2561). *หลักกฎหมายมหาชน หลักนิติธรรม/นิติรัฐ ในฐานะ "เกณฑ์" จำกัดอำนาจรัฐ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2562). *หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ปวีศร เลิศธรรมเทวี. (2565). *สิทธิทางรัฐธรรมนูญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. (2557). *คำอธิบาย ฎหมายลักษณะพยาน พยานหลักฐานที่ต้องห้ามมิให้รับฟัง*. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สุนทร มณีสวัสดิ์. (2563). *แนวการศึกษาชุดวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- หยุด แสงอุทัย. (2535). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- รัชนิกร โชติชัยสถิตย์. (2561). *ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2565). *รวมข้อเขียนเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครอง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ศิระ บุญภินนท์. (2561). *ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ. (2559) *ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2559). *ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรรรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง. (2553). *Social Media เครื่องมือเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ*. (อ้างถึงใน ฎษฎีกาญจน์ ศุภรัตน์เมธี และนุชประภา โมกข์ศาสตร์), 2562.
- อุทัย อาทิวา. (2559). *ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565.

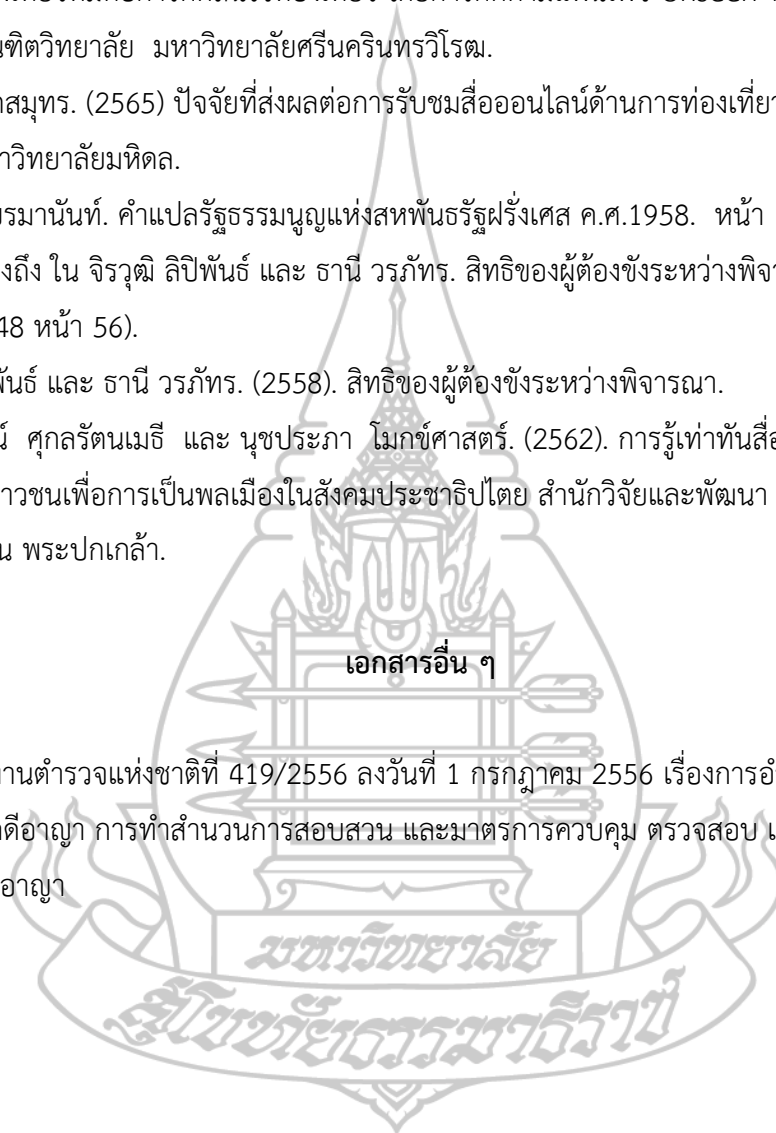
The Constitution of Japan 1947.

งานวิจัย

- กัญชวลิตา ตันเจริญ. (2563). พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ และรูปแบบการนำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว โดยการติดตามแฟนเพจ Unseen Tour Thailand. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนวัฒน์ เอกสมุทร. (2565) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับชมสื่อออนไลน์ด้านการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. คำแปลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐฝรั่งเศส ค.ศ.1958. หน้า 145. (อ้างถึง ใน จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ และ ธานี วรภัทร. สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา, 2548 หน้า 56).
- จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ และ ธานี วรภัทร. (2558). สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา.
- ณัฐกาญจน์ ศุภรัตน์เมธี และ นุชประภา โมกข์ศาสตร์. (2562). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนเพื่อการเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.

เอกสารอื่น ๆ

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่องการอำนวยความสะดวกธุรกรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายแสวง สำราญดี
วัน เดือน ปี เกิด	5 มิถุนายน 2510
สถานที่เกิด	จังหวัดมหาสารคาม
วุฒิการศึกษา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ที่อยู่ปัจจุบัน	123/9 ถนนถีนานนท์ ตำบล ตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
ผลงานตีพิมพ์	วิทยานิพนธ์

